

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Tereza Mašková

**Právní úprava poskytování náhrad škod způsobených
vybranými zvláště chráněnými živočichy**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce: srpen 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předkládanou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. srpna 2016

Tereza Mašková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovat panu docentu JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D. za odborné vedení této diplomové práce a cenné rady při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	6
1. Základní právní východiska	8
1.1 Pojem zvíře a živočich v českém právu	8
1.2 Právní povaha zvířat.....	9
1.3 Volně žijící živočichové.....	12
1.3.1 Zvláště chránění živočichové	15
1.3.2 Volně žijící evropské ptáci	19
2. Náhrada škody podle zákona č. 115/2000 Sb.	21
2.1 Základní východiska pro přijetí současné právní úpravy	22
2.1.1 Cíle vytyčené zákonem	25
2.2 Vybrání zvláště chránění živočichové.....	26
Velké šelmy.....	26
Los evropský	27
Vydra říční	28
Bobr evropský	29
2.2.1 Případ kormorána velkého	29
2.2.2 Zhodnocení.....	34
2.3 Předmět a rozsah náhrady škody	36
2.3.1 Případ rybářských revírů	41
2.3.2 Zhodnocení.....	46
2.4 Podmínky nároku na náhradu škody	47
2.4.1 Zhodnocení.....	50
2.5 Postup při uplatnění nároku na náhradu škody	50
2.5.1 Orgány příslušné k poskytnutí náhrady škody	51
2.5.2 Lhůty k uplatnění nároku	52
2.5.3 Náležitosti žádosti o náhradu škody.....	54
2.5.4 Postup příslušných orgánů po ohlášení škody a podání žádosti.....	56
2.5.5 Zhodnocení.....	58
2.6 Vyhodnocení dosavadního poskytování náhrad škod	59

3. Další řešení při škodách působených živočichy	63
3.1 Řešení podle zákona č. 114/1992 Sb.....	63
3.1.1 Náhrada újmy za ztížení hospodaření	63
3.1.2 Výjimky ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů.....	69
3.2 Řešení podle zákona č. 449/2001 Sb.....	73
3.3 Preventivní opatření	75
Závěr	78
Seznam použitých zkratk	86
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	87
Přílohy	99
Resumé	105

Úvod

Tématem této diplomové práce je právní úprava poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými druhy živočichů, která se v českém právním systému poprvé objevila s počátkem nového tisíciletí. Přijetí zákona zabývající se touto problematikou reaguje zejména na prohlubující se ohrožení biologické rozmanitosti, což je v současné době klasifikováno jako jeden z hlavních rizikových faktorů při ochraně životního prostředí. Přírodní společenstva, jež se na naší planetě nerušeně vyvíjela po miliony let, jsou v několika posledních desetiletích pod nepřetržitým tlakem narůstající lidské činnosti, která přispívá k jejich postupné, ale jisté devastaci. Potřeby dnešní lidské civilizace jsou v popředí zájmů většiny zemí světa, a sledujeme tak nekontrolovatelně rostoucí poptávku po potravinách, dřevu, sladké vodě či palivech, důsledkem čehož na zemském povrchu rapidně ubývá lesů a dalších porostů přeměňovaných na obhospodařované systémy a narůstá procento druhů živočichů ohrožených vyhynutím. Na vymírání druhů měla v minulosti velký podíl též konfliktní povaha některých druhů živočichů, pro které je typické působení škod v neprospěch lidské činnosti. Následkem jejich libovolného vybíjení a dalšího neadekvátního zacházení došlo dokonce v některých případech k jejich úplnému vyhubení v různých oblastech. Během 17. a 18. století byla tímto způsobem v prostředí České republiky eliminována téměř veškerá populace velkých šelem a doposud dochází k jejich postupnému návratu na původní místa osídlení. Výše zmíněná právní úprava poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy tak vznikla jako reakce na tento konkrétní problém při ohrožení biodiverzity a její snahou je nepovolené likvidování ohrožených druhů živočichů zastavit.

Tato práce je rozdělena na tři hlavní části. Kapitola první nejprve vymezuje základní pojmy a právní východiska a analyzuje jejich právní zakotvení. K definování těchto pojmů jsou užity zejména veřejnoprávní normy týkající se ochrany živočichů a soukromoprávní občanský zákoník. Záměrem této kapitoly je především analyzovat právní postavení zvířete v českém právním řádu a zdůraznit význam zvláštní druhové ochrany s ohledem na její specifika.

Stěžejní částí této práce je kapitola dvě, která se věnuje analýze právní úpravy náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými druhy živočichů a jejímu uplatňování v praxi prostřednictvím zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů. Cílem této kapitoly je zejména detailně představit upravovanou problematiku a upozornit na nedostatky a konfliktní místa, která danou právní úpravu provázejí. Závěrem dojde též k zhodnocení dosavadního poskytování náhrad podle tohoto zákona na základě získaných statistik a informací.

Poslední kapitola této práce je věnována alternativním možnostem při škodách působených zvláště chráněnými živočichy a mimo zákonná řešení navrhuje též prostředky, které mohou uplatnit sami poškození bez ohledu na povolení správních orgánů.

Cílem této diplomové práce je zejména zhodnocení současné právní úpravy v oblasti poskytování náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy, zabezpečené v českém právním prostředí zákonem č. 115/2000 Sb. Na základě zjištěných závěrů, stejně tak jako vyhodnocení dosavadního uplatňování zákona v praxi, by mělo dojít k posouzení, zda zmiňovaný zákon skutečně vede k jím vytyčenému cíli, a funguje tedy jako pozitivní motivace k dodržování povinností zakotvených v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Podkladem pro zpracování této práce jsou zejména zákony České republiky týkající se ochrany přírody a krajiny, příslušné důvodové zprávy a komentáře k zákonům, odborná literatura a vybrané internetové zdroje. Při psaní práce byly zohledněny také informace poskytnuté krajskými úřady České republiky, Magistrátem hlavního města Prahy a Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky získané na základě žádosti o informace podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Diplomová práce je ukončena k právnímu stavu ke dni 31. 8. 2016.

1. Základní právní východiska

1.1 Pojem zvíře a živočich v českém právu

V každodenním životě je zvykem užívat pro živé tvory odlišné od člověka mnohá označení. Běžně jsou nazýváni jako zvířata či živočichové, ale také třeba jako zvěř nebo fauna, a mezi tím či oním pojmenováním není většinou příliš rozlišováno. Stejně tak právní úprava nehovoří striktně o zvířeti či živočichu, ale použití těchto označení se v jednotlivých právních předpisech odlišuje, a tím je diferencován i samotný jejich obsah. Ačkoli pojem živočich jako takový není v žádném zákoně přesně definován, z jeho užití v jednotlivých předpisech lze dovodit, že se jedná o zástupce jakéhokoli živočišného druhu s výjimkou člověka, a jde tedy o vymezení opravdu široké. Pracuje s ním zejména zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a dále např. zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy či zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Je tak možné pozorovat, že se jedná o pojem užívaný spíše v souvislosti s druhovou ochranou fauny.

Na druhou stranu pojem zvíře představuje kategorii užší, s pozorností zaměřenou spíše na konkrétní jedince, jejich ochranu a péči o ně, což lze odvodit zejména ze zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, který se věnuje právní úpravě ochrany zvířat při styku s člověkem v nejrůznějších formách. Tento zákon také poskytuje jedinou legální definici pojmu zvíře v českém právním systému,¹ když podle jeho § 3 písm. a) je zvířetem: „každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.“ S tímto pojmem a zejména s množstvím jeho podkategorií však pracuje i celá řada dalších právních předpisů, ve kterých lze nalézt interpretaci pojmu zvíře i v odlišném rozsahu. Jednou z takových odchylek je např. výslovné zahrnutí včel do kategorie hospodářských zvířat, což je možné pozorovat u většiny právních předpisů obsahujících definici této kategorie, konkrétně např. v případě veterinárního či plemenářského zákona.

¹ MÜLEROVÁ, Hana; STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, ISBN 978-80-200-2317-9. Str. 311.

Pokud je pojem zvíře užíván v právním předpise pouze obecně bez uvedení jakékoli definice, jako např. v případě trestního zákoníku, bude třeba vždy nejdříve posoudit účel a smysl dané právní úpravy ve vztahu k ochraně zvířat. Až poté lze výkladem dovodit odpovídající šíři využití tohoto pojmu, většinou na základě definice uvedené v některém z výše uvedených předpisů. V případě pochybností je přitom třeba vykládat zákonné ustanovení ve prospěch zvířat, a prosazovat tak co nejvyšší možný stupeň jejich ochrany.²

Na základě legální definice pojmu zvíře uvedené v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání by tak bylo možné uvažovat o podřazení tohoto pojmu pod pojem živočich, který na rozdíl od prvního zmíněného zahrnuje všechny živočišné druhy mimo člověka. V případě většiny ostatních zákonů operujících s pojmem zvíře se však odborníci přiklánějí k jeho širšímu výkladu bez omezení striktně na obratlovce, zejména když lze právní úpravu v praxi opodstatněně aplikovat též na některé bezobratlé.³ Toto pojetí je dle mého názoru též v souladu s východiskem pro současný právní status zvířat zavedený zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (dále jen „občanský zákoník“), podle kterého je třeba na každé živé zvíře pohlížet jako na tvora mající zvláštní význam a hodnotu, přičemž mezi zvířata řadí tento občanský zákoník i bezobratlé.

1.2 Právní povaha zvířat

Již od dob římského práva se v právní teorii přistupovalo k pojetí zvířete jako věci v právním smyslu, a docházelo tak k aplikaci příslušných ustanovení občanského práva týkajících se věcí. Hlavní smysl tohoto právního statusu zvířat spočíval zejména v postavení zvířete jako předmětu vlastnického práva, což umožňovalo vlastníkovu uplatňovat všechny dostupné prostředky k jeho ochraně před neoprávněnými zásahy. Tuto koncepci však Česká republika opustila s účinností nového občanského zákoníku, a od 1. ledna 2014 tak přistoupila jako další evropský stát k tzv. dereifikaci zvířat. Tento proces, vedený zejména etikou ochrany zvířat, kterým prošlo v Evropě např. také Rakousko, Německo, Polsko či Švýcarsko, je projevem myšlenkového posunu

² MÜLEROVÁ, Hana; STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Opak. citace. Str. 312.

³ MÜLEROVÁ, Hana; STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Opak. citace. Str. 313.

v chápání vztahů lidí vůči ostatním tvorům, kteří jsou na rozdíl od neživých věcí bytostmi nadanými smysly schopnými vnímat bolest i utrpení.⁴

Tyto myšlenky uvozují i současnou právní úpravu postavení zvířete v českém občanském zákoníku. Každé zvíře, ať už obratlovec či bezobratlí, se podstatnou měrou odlišuje od jiných předmětů, které pokládáme za věci v právním slova smyslu. Zejména se jedná o tvory živé, schopné vnímání a pocitů, což by samo o sobě mělo být dostatečným důvodem pro odlišnost jejich právní úpravy oproti věcem neživým. Na rozdíl od předchozího občanského zákoníku, zákona č. 40/1964 Sb., upravuje ten současný právní status zvířete výslovně ve svém § 494, který zní: „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“ Nový občanský zákoník tedy nejen jasně stanovuje, že živé zvíře není věc, ale zároveň vymezuje i pro společnost žádoucí postoj ke zvířatům, který by měl být podstatným vodítkem jak při interpretaci a aplikaci stávajících právních předpisů, tak při tvorbě nových právních norem. Zároveň však pojem zvíře není občanským zákoníkem ani přesně specifikován a pouze se odkazuje na jeho zvláštní význam a hodnotu, kterou mu na základě jeho specifických vlastností právo přisuzuje.⁵ Až důvodová zpráva přesněji uvádí: „*Ze soukromoprávního hlediska jsou zvířaty nejen obratlovci, ale i bezobratlí, jsou-li schopni cítit bolest nebo stres.*“⁶ Toto je vyjádřeno též přímo v zákoně odkazem na živého tvora. Uplatňuje se tak širší koncepce než v případě veřejnoprávní úpravy, která, jak již bylo uvedeno, omezuje v zákoně na ochranu zvířat proti týrání označení zvíře na živé obratlovce s výjimkou člověka.

České soukromé právo tedy přistoupilo k novému pojetí zvířete, které už nadále není věcí v právním smyslu, jelikož se jedná o bytost nadanou smysly. Věcí však nadále zůstává zvíře mrtvé. I přes toto posílení v postavení zvířete se však stále nemůže jednat o subjekt práv a povinností, a proto budou zvířata v případných právních vztazích i nadále vystupovat pouze v pozici jejich objektu. Pokud se však nejedná o věc a logicky

⁴ MÜLEROVÁ, Hana. Zvíře jako objekt právních vztahů. In Dny práva 2010 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 1. vydání, 2010 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_\(4342\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_(4342).pdf)

⁵ BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny*. Praha: Anag, 2013. ISBN: 978-80-7263-819-2. Str. 76.

⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Poslanecká sněmovna (6. volební období od 2010). Tisk č. 362. Obecná část. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

nejde ani o člověka, je možné zvíře považovat za jakousi zvláštní kategorii předmětů *sui generis*, které nejsou věcmi, ale pro usnadnění právního styku se na ně ustanovení o věcech aplikují obdobně, avšak pouze v rozsahu, v jakém to neodporuje povaze zvířete jako živého tvora, což bude třeba vždy dovodit výkladem podle konkrétního případu.⁷ I nadále tak bude možné za předpokladu naplnění výše uvedených podmínek aplikovat na zvířata ustanovení o vlastnickém právu. Povaha zvířete se bude lišit např. u zvířat chovných a zvířat chovaných jako domácí mazlíčci, přičemž je brán ohled zejména na vzájemný vztah mezi zvířetem a jeho pánem a jejich emoční pouto.⁸ Nelze např. použít psa jako zástavu, kterou předám zástavnímu věřiteli jako osobě pro psa cizí, jelikož u psa, jakožto zvířete vázaného na osobu svého pána, by tím byl vyvolán nepřiměřený stres a citové strádání.⁹ Na druhou stranu např. takové stádo krav by pravděpodobně necítilo takové pouto ke svému vlastníkovvi, a proto na něm lze např. vykonat exekuci.¹⁰

Dále také nelze ustanovení občanského zákoníku o věcech použít na živá zvířata v případě rozporu se zvláštními právními předpisy na ochranu zvířat, jelikož tato mají před aplikací občanského zákoníku přednost, což vyplývá mimo jiné z ustanovení § 3029 odst. 2 občanského zákoníku.¹¹

Tento posun v právním pojetí zvířat vyjádřený v novém občanském zákoníku byl dle mého názoru nezbytným krokem pro naplnění etických požadavků současné doby, kdy již není přípustné, aby bylo na zvíře pohlíženo čistě jako na věc. Odráží se tu samotný posun ve vnímání společnosti, pro kterou již zvíře dávno nepředstavuje pouze hmotný majetek. Dočkali jsme se tak konečně právního uznání povahy zvířete jako tvora živého, obdařeného smysly a vyžadujícího specifický přístup a ochranu. Zvíře není věc a právní úprava by v tomto ohledu měla být jednoznačná. Otázkou zůstává, zda je možné v budoucnu očekávat posun ještě o kousek dál. Někteří právníci již dnes považují za nezbytné přidělit zvířatům určitou formu zvláštní právní subjektivity, která by doplnila subjektivitu fyzických a právnických osob, a odlišila tak zvířata s konečnou platností od kategorie věcí.¹² Jedině tímto způsobem je dle jejich názoru možné

⁷ MÜLEROVÁ, Hana; STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Opak. citace. Str. 393.

⁸ BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny*. Opak. citace. Str. 76.

⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Opak. citace.

¹⁰ BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny*. Opak. citace. Str. 76.

¹¹ MÜLEROVÁ, Hana; STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Opak. citace. Str. 394.

¹² CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Praha: TRITON, 2013. ISBN 978-80-7387-607-4. Str. 54.

garantovat specifická práva a status zvířat s dlouhodobou platností. Oponenti tohoto přístupu se však shodují, že takový převrat v právním systému by způsobil neřešitelné právní problémy, a upřednostňují koncentraci na posilování povinností člověka vůči zvířatům prostřednictvím současných ochranných zákonů.

1.3 Volně žijící živočichové

Pojem volně žijící živočich je přímo definován v zákoně č. 114/1992 Sb., zákon o ochraně přírody a krajiny (dále jen „ZOPK“), a dle § 3 odst. 1 písm. d) je jím: „*Jedinec živočišného druhu, jehož populace se udržují v přírodě samovolně, a to včetně jedince odchovaného v lidské péči vypuštěného v souladu s právními předpisy do přírody.*“ Živočichem se přitom rozumí všechna vývojová stádia daného jedince, což znamená např. i vejce. Za volně žijícího živočicha se naopak nepovažuje jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu. Na všechny takto vymezené živočichy se dle ZOPK vztahuje obecná ochrana přírody a krajiny, která poskytuje základní limity pro ochranu každého jedince. Dle § 5 odst. 1 ZOPK jsou *všechny druhy rostlin a živočichů chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchycem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovací schopnosti druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystémů, jehož jsou součástí.* V tomto ustanovení demonstuje zákonodárce zejména svůj záměr na zachování biologické rozmanitosti geograficky původních druhů, když poskytuje ochranu před jednáními způsobilými významně ohrozit populace jednotlivých druhů planě rostoucích rostlin či volně žijících živočichů na území České republiky.

Další vymezení této kategorie předkládá zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání který v § 3 b) uvádí, že: „*Volně žijícím zvířetem se rozumí zvíře patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí.*“ Do skupiny volně žijících zvířat navíc zařazuje též tzv. handicapované zvíře, které je v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně či trvale neschopno přežít ve volné přírodě. Od těchto živočichů je však nutno odlišit zvířata, která jsou přímo závislá na bezprostřední péči člověka, tato zákon vymezuje v § 3 c) a označuje je jako zvířata v lidské péči. Zákon následně ve svém § 14 a dále § 14a a § 14b uvádí podrobné podmínky ochrany těchto zvířat, když zejména představuje zakázané činnosti s volně

žijícími zvířaty a vymezuje nástroje, jimiž je nepřipustné takové jedince odchytávat nebo usmrctvat. Z povahy těchto zákazů, když zakázány jsou zejména činnosti související s neuspokojivými podmínkami a neadekvátním zacházením při tzv. drezúře zvířat, vyplývá záměr zákonodárce na ochraně volně žijících zvířat především proti různým formám týrání a krutého lidského zacházení.

Zmínit lze ještě definici volně žijícího živočicha, kterou přinesl zákon č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, která shodně s výše uvedeným řadí do této skupiny všechny jedince živočišného druhu, jejichž populace se v přírodě udržují samovolně, a to též za předpokladu ovlivňování jejich vývoje člověkem. Na rozdíl od obou předchozích definic však zmiňuje jako součást této kategorie též jedince, jejichž populace se v přírodě samovolně udržovaly, včetně druhů v přírodě nezvěstných či vyhynulých. Toto pojetí volně žijících živočichů opět koresponduje s předmětem úpravy samotného zákona, který se dle § 1 odst. 2 a) vztahuje nejen na samotné druhy živočichů, ale též na výrobky z nich.

Na základě výše uvedených vymezení volně žijících živočichů či volně žijících zvířat napříč různými zákony lze konstatovat, že podstata definice nehledě na konkrétní označení zůstává vždy stejná, a tedy jedná se o živočicha, jejichž populace se v přírodě udržují samovolně. V jednotlivých zákonech nicméně dochází vždy k mírnému přizpůsobení či doplnění této definice s ohledem na cíle sledované tou danou právní úpravou. Tímto se předpokládá zajištění co nejkvalitnější možné ochrany vzhledem k předmětu konkrétní právní úpravy.

Kromě definičního vymezení volně žijících živočichů je též třeba zabývat se jejich právní povahou a otázkou vlastnictví. Jak již bylo uvedeno, zvíře nelze jednoznačně považovat za věc v právním smyslu, jelikož se jedná o tvora nadaného smysly, což je třeba v jeho právním postavení respektovat. Volně žijící živočichové se však nacházejí v postavení částečně obdobném věci ničí, na čemž se shoduje právní teorie i soudní praxe.¹³ Tento institut se do českého právního řádu vrátil s novelou občanského zákoníku účinnou od roku 2014 a označuje věc, která nikomu nepatří, a není tedy

¹³ Autorský kolektiv: PRCHALOVÁ, Jana; PETRŽÍLEK, Petr; VILÍMKOVÁ, Veronika; HROUDOVÁ, Zuzana; ŠVECOVÁ, Blanka; MAZANCOVÁ, Eva. Stanovisko k otázce vlastnictví zvláště chráněných živočichů, č. j. 410/712/98 In *Soubor stanovisek k ochraně přírody a krajiny v letech 1992 – 2005*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISSN 1213-3393. Str. 76.

předmětem vlastnictví.¹⁴ Podle teorie českého práva životního prostředí jsou volně žijící živočichové z vlastnictví vyloučeni. Pouze živočichové, kteří ve volné přírodě nežijí a jsou drženi a ovládáni člověkem, mohou být předmětem vlastnického práva.¹⁵ Otázka právního postavení volně žijících živočichů byla také několikanásobně řešena v souvislosti s právními spory o náhradu škody způsobené na rybách v rybářských revírech vybranými zvláště chráněnými živočichy podle zákona č. 115/2000 Sb. Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. 3. 2015 potvrdil názor prvoinstančního i odvolacího soudu a judikoval, že volně žijící živočichové, včetně ryb v rybářských revírech, nejsou předmětem vlastnického práva a jedná se o věci ničí, k nimž lze vlastnické právo nabýt až ulovením. Ke vzniku škody na majetku žalobce tak dojít nemohlo. Tento výrok byl následně potvrzen též Ústavním soudem v usnesení sp. zn. II. ÚS 1845/15 o odmítnutí ústavní stížnosti ze dne 31. 8. 2015. Stejný právní názor byl však vysloven již dříve např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 25 Cdo 540/2003, který se zabýval obdobnou právní otázkou.

I přes výše uvedené je však nutno připustit, že někteří volně žijící živočichové se mohou v zákonných mezích stát předmětem vlastnictví.¹⁶ K nabytí vlastnického práva může dojít např. lovem podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, či rybolovem podle zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství, pokud je daný volně žijící živočich podle těchto zákonů zařazen mezi „zvěř“ či „lovené ryby“. V takovém případě vznikne vlastnictví k danému jedinci jeho legální okupací, tedy oprávněným odchytém nebo ulovením, za předpokladu, že právo přisvojit si živočicha získané oprávnění zahrnuje.¹⁷ V případě ostatních volně žijících živočichů obecně není jejich přivlastňování možné, nicméně pokud se jedná o zvláště chráněné druhy živočichů, popř. ptáky, kteří nejsou zvěří podle zákona o myslivosti, připadá v úvahu také možnost udělení výjimky orgánem ochrany přírody podle ustanovení § 56, popř. § 5b ZOPK.

¹⁴ BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny*. Opak. citace. Str. 146.

¹⁵ DAMOHORSKÝ, Milan; DROBNÍK, Jaroslav; SMOLEK, Martin; SOBOTKA, Michal; STEJSKAL, Vojtěch. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN: 978-80-7400-338-7. Str. 57.

¹⁶ MÜLEROVÁ, Hana; STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Opak. citace. Str. 394.

¹⁷ KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodu ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí*. 2005, č. 1, s. 9-80. Str. 19.

1.3.1 Zvláště chránění živočichové

Ochrana přírody se dle ZOPK rozděluje na obecnou a zvláštní, přičemž zvláště chráněnou částí přírody je dle ustanovení § 3 odst. 1 písm. h) ZOPK část živé či neživé přírody, která je charakteristická svým velkým významem či jedinečností. V případě živočichů lze dle ustanovení § 48 ZOPK za zvláště chráněné vyhlásit takové druhy živočichů, které jsou ohrožené nebo vzácné či vědecky nebo kulturně velmi významné. Jedná se tedy o zvláštní kategorii volně žijících živočichů, jejichž populace jsou v našich podmínkách snadno zranitelné, a u kterých se uplatňuje zpřísněný režim ochrany.

ZOPK dělí zvláště chráněné živočichy do tří kategorií, a to na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené, což má význam nejen pro jejich klasifikaci podle vzácnosti a stupně ohrožení, a tedy míru šance jednotlivých druhů živočichů na přežití na území České republiky, ale též při vzniku a rozsahu právní odpovědnosti, která nastupuje, pokud dojde k porušení ustanovení zákona stanovených k jejich ochraně.¹⁸ Při jejich kategorizaci je zohledněno velké množství různých faktorů, zejména jde však o počet přeživších kusů, přírůstky a úbytky jednotlivých druhů během času a případné hrozby, které jsou člověku známy. Seznam všech zvláště chráněných živočichů, včetně jejich rozdělení do jednotlivých kategorií ochrany je uveden v příloze č. III prováděcí vyhlášky ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb. ve znění změnové vyhlášky č. 175/2006 Sb. Při vyhlášení živočichů za zvláště chráněné je rozhodující stupeň jejich ohrožení jak na území České republiky, tak v mezinárodním kontextu, a proto se při vytváření seznamu vychází též z mezinárodních úmluv, směrnicí EU či kategorií doporučených IUCN.¹⁹

Odlíšností oproti obecné druhové ochraně přírody podle § 5 ZOPK je ochrana každého jedince zvláště chráněného živočicha, a to ve všech jeho vývojových stádiích.²⁰ Zvláštní význam je přitom kladen zejména na komplexní ochranu stanovišť zvláště chráněných

¹⁸ DAMOHORSKÝ, Milan; DROBNÍK, Jaroslav; SMOLEK, Martin; SOBOTKA, Michal; STEJSKAL, Vojtěch. *Právo životního prostředí*. Opak. citace. Str. 383.

¹⁹ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-806-2. Str. 155.

MIKO, Ladislav; BOROVIČKOVÁ, Hana a kolektiv. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8. Str. 233.

²⁰ STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny – komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-229-0. Str. 299.

druhů živočichů, jakožto jejich životního prostředí znamenající základní předpoklad jejich existence. Hlavním kritériem pro rozsah ochrany biotopu je přitom zajištění potravní nabídky a dalších podmínek potřebných k životu.²¹ Stejně tak jsou chráněna i jimi užívaná sídla. Od novely provedené zákonem č. 218/2004 Sb. se navíc stejná ochrana poskytuje i mrtvému jedinci druhu zvláště chráněného živočicha, stejně tak jako jeho části nebo výrobku z něho, pokud byl prokazatelně vyroben z takového živočicha. V návaznosti na toto ustanovení se poslední věta § 50 odst. 1 ZOPK stala neaplikovatelnou.

Pro zvláště chráněné druhy jsou zákonnou úpravou stanoveny tzv. základní ochranné podmínky, které spočívají v zákazech aktivit, jež by pro tyto druhy mohly představovat zásadní ohrožení.²² Dle § 50 ZOPK je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje těchto živočichů, čímž má zákon na mysli zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrčovovat. Vyjmenovány jsou i další zákazy, jako např. zákaz jejich držení, chování, dopravování či prodávání a jiného využívání pro komerční účely. Ve všech případech se však jedná pouze o zákazy relativní, jelikož § 56 ZOPK umožňuje v konkrétních případech povolení výjimky v zájmu ochrany přírody či pro případ, kdy v daném případě převáží nad zájmem ochrany přírody jiný veřejný zájem. Konkrétní případy, stejně tak jako další podmínky, za kterých může orgán ochrany přírody výjimku povolit, jsou vyjmenovány v příslušných ustanoveních ZOPK a větší pozornost jim bude věnována až v kapitole čtvrté.

Jak již bylo zmíněno, zvláště chránění živočichové představují podkategorii volně žijících živočichů, a proto mají i shodné právní postavení. Odlišují se však v možnosti stát se předmětem vlastnictví, která je u zvláště chráněných živočichů více omezena. To je spojeno zejména se snahou o zachování výskytu těchto živočichů co nejvíce v přirozených podmínkách ve volné přírodě. K chovu či držbě zvláště chráněných druhů je tak vyžadováno speciální povolení v podobě již výše zmíněné výjimky dle § 56 ZOPK, které se obvykle vydává jen ve výjimečných případech, a je typické např. pro

²¹ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. Opak. citace. Str. 161.

²² Zvláště chráněné druhy. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW: http://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranene_druhy

zoologické zahrady.²³ Takové zákazy chovu a držby se však neuplatní, pokud se jedná o živočicha odchovaného v lidské péči.

Druhá ochrana živočichů je jedním z hlavních úkolů Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (dále jen „AOPK ČR“), která má na starosti získávání informací o početnosti a rozšíření zvláště chráněných a ohrožených druhů. Na základě získaných dat vydává z pověření Ministerstva životního prostředí tzv. červené seznamy a červené knihy, které jsou významným nástrojem přispívajícím ke stanovení priorit při ochraně přírody a napomáhají získat pozornost široké veřejnosti ohledně aktuálních problémů.²⁴ Červené seznamy slouží zejména k posouzení stupně ohrožení daných druhů na našem území a červené knihy dále přibližují příčiny ohrožení druhů a údaje podstatné pro praktickou ochranu populací a prostředí jednotlivých druhů, což se uplatní zejména při tvorbě záchranných programů. Při hodnocení míry ohrožení pro jednotlivé druhy se postupuje podle zpracovaných doporučujících kritérií a v úvahu je brána též situace v okolních státech.²⁵ Uváděn bývá také stupeň ohrožení podle mezinárodně používaných kategorií ohroženosti IUCN.²⁶ Tyto dokumenty nejsou sice právně závazné, nicméně působí silou vědeckého respektu a stále představují nenahraditelný informační podklad pro vytváření vyhlášek o chráněných druzích a v některých případech též při rozhodování orgánů ochrany přírody.²⁷

Záchranné programy

K zajištění ochrany nejvíce ohrožených druhů jsou dle § 52 ZOPK vytvářeny orgány ochrany přírody tzv. záchranné programy, které představují soubory aktivních opatření s cílem eliminovat známé ohrožující faktory druhů ohrožených vyhynutím, a mají tak zlepšovat podmínky pro jejich přirozený vývoj. Jejich smyslem je především docílit

²³ Seznamy zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů ČR. *Zoo Praha*. [online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW: <https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/pomahame-jim-prezit/zakladni-informace/5823-seznamy-zvlaste-chranenych-druhu-rostlin-a-zivocichu-cr?device=xhtml>

²⁴ STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny – komentář. Opak. citace. Str. 290.

²⁵ MIKO, Ladislav; BOROVIČKOVÁ, Hana a kolektiv. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. Opak. citace. Str. 233.

²⁶ Každé dva roky je Mezinárodním svazem ochrany přírody (IUCN) vydáván tzv. červený seznam ohrožených druhů, představující vlastní rozdělení živočišných druhů mezi jednotlivé stupně ohrožení. Kriticky ohroženým druhem živočicha je dle IUCN druh bezprostředně ohrožený vyhynutím v blízké budoucnosti, který přežívá jen na několika málo lokalitách a pouze v malém počtu jedinců. Silně ohroženým druhem pak může být buď relativně početná skupina živočichů, která však v poslední době zaznamenává prudké úbytky, nebo druh, který je co do početnosti poměrně stabilní, avšak jeho výskyt je v dnešní době opravdu vzácný. Živočichové spadající do kategorie ohrožených patří mezi druhy poměrně početné, u nichž jsou nicméně v poslední době zaznamenávány spíše úbytky.

²⁷ PLESNÍK, Jan. Červené knihy a seznamy Mezinárodní unie ochrany přírody slaví půlstoletí. *Ochrana přírody*. 2015, č. 2, s. 36-41.

navýšení populace inkriminovaného druhu na úroveň potřebnou pro zajištění jeho trvalé existence. Jako podklad pro přípravu slouží vždy přírodovědný výzkum, na základě kterého je stanovena potřeba a priority jednotlivých záchranných programů, přičemž délka jejich trvání se odvíjí od aktuálního stavu ohrožení toho kterého druhu.²⁸ Uplatňují se jak opatření *ex situ* jako záchranné chovy a vypouštění do volné přírody (tj. reintrodukce), tak ochrana *in situ*, jejímž základem je zejména ochrana biotopů a odstraňování všech rizikových faktorů v oblastech přirozeného výskytu dotčených druhů.²⁹ Záchranné programy metodicky řídí Ministerstvo životního prostředí a spolu s AOPK ČR se podílí na stanovování kritérií, na základě kterých jsou vybírány druhy vyžadující tuto specifickou ochranu. V současné době jsou realizovány záchranné programy pro 4 druhů živočichů, a to perlorodku říční, hnědáka osikového, sysla obecného a užovku stromovou.

Programy péče

Obdobným dokumentem jsou tzv. programy péče, zaměřující se na méně ohrožené druhy živočichů, které nejsou bezprostředně ohrožené vyhynutím, ale můžeme je označit jako tzv. konfliktní druhy.³⁰ U těchto druhů dochází často ke střetům s lidskými zájmy, a proto je třeba věnovat pozornost zajištění udržitelnosti jejich výskytu na našem území ať už z hlediska působených škod, tak možnosti jejich pronásledování a lovu jako důsledek narušení aktivit člověka. Programy péče tak zahrnují zejména opatření pro zachování udržitelného výskytu vybraných druhů a též se snaží předcházet a zmírňovat případné konflikty s činností člověka. V současné době dochází k realizaci programů péče pro dva druhy živočichů, a to vydru říční a bobra evropského.³¹

Při naplňování výše uvedených cílů záchranných programů a programů péče hraje dle mého názoru klíčovou roli také osvěta a vzdělávání veřejnosti a různých zájmových skupin v otázce ohrožených druhů. V některých případech může ochrana daného druhu vyžadovat zvláštní podporu veřejnosti, a proto se jako vhodný nástroj jeví také např. cíleně uspořádané kampaně pro zvýšení veřejné informovanosti.

²⁸ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. Opak. citace. Str. 164.

²⁹ Záchranné programy. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW: http://www.mzp.cz/cz/zachranne_programy

³⁰ Záchranné programy ohrožených druhů. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW: <http://www.zachranneprogramy.cz/index.php?docId=2226>

³¹ Programy péče. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW: http://www.mzp.cz/cz/programy_pecce

1.3.2 Volně žijící evropští ptáci

Se vstupem do Evropské unie bylo do českého právního řádu vedle kategorie zvláště chráněných živočichů zakotveno také výjimečné postavení volně žijících evropských ptáků, které vychází z evropské úpravy zavedené především směrnicí č. 2009/147/E, o ochraně volně žijících ptáků, a nyní je upraveno v § 5a a 5b ZOPK.

Pojem volně žijící pták může být definován jako jedinec živočišného druhu třídy *Aves*, jehož populace se v přírodě udržují samovolně, a to i za předpokladu jeho chovu v lidské péči.³² Aby spadal pod zvláštní ochranu, musí se však jednat o ptačí druh žijící na území členských států Evropské unie. Výjimkou je pouze ve městech žijící holub skalní.³³

Pro takto vymezené ptáky uvádí § 5a ZOPK taxativní výčet zakázaných činností, mezi něž řadí zejména zákaz jejich úmyslného usmrcování nebo odchyty jakýmkoli způsobem, zákaz úmyslného poškozování či odstraňování jejich hnízd a vajec, stejně tak jako zákaz jejich úmyslného vyrušování především během rozmnožování nebo odchovu mláďat. V případě neúmyslného zásahu způsobitelného vyvolat ohrožení druhu nebo stanovišť by orgán ochrany přírody postupoval podle § 5 ZOPK.

Stejně tak jako v případě zvláště chráněných druhů živočichů jsou však uvedené zákazy pouze relativního charakteru a zákon umožňuje za určitých podmínek jejich překonání. Jedním z takových způsobů je výjimka stanovená v § 5a odst. 4 ZOPK pro druhy vypočtené v prováděcím právním předpise a vztahující se např. na druhy ze seznamu lovné zvěře. Následující § 5b pak zakotvuje další možnost v podobě režimu tzv. odchylného postupu pro případ neexistence jiného uspokojivého řešení a naplnění některého z taxativně vymezených důvodů. Tento může být uplatněn buď prostřednictvím rozhodnutí o odchylném postupu ve formě individuálního správního aktu vydaného ve správním řízení orgánem ochrany přírody, nebo opatřením obecné povahy vydaném Ministerstvem životního prostředí za předpokladu, že se odchylný postup týká blíže neurčeného okruhu osob. V obou z těchto forem však musí být vždy

³² STEJSKAL, Vojtěch; VERMOUZEK, Zdeněk. *Ptáci & zákon, aneb, Právní příručka nejen pro ornitologa*. Praha: Česká společnost ornitologická, 2004. ISBN 80-902216-9-6. Str. 19.

³³ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. Opak. citace. Str. 50.

uvedeno, na jaký druh a množství ptáků se tento postup vztahuje, stejně tak jako konkrétní způsob a prostředky, jakými bude proveden.

Co se týče vztahu mezi zvláštní a obecnou ochranou ptáků podle § 5a a § 5b ZOPK, ten zůstává až doposud poněkud nevyjasněný. Ustanovení § 5a odst. 6 ZOPK stanovuje pouze přednost přísnější právní úpravy, která může kromě ZOPK vycházet také ze zvláštního právního předpisu, jmenovitě zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy. Nelze však zcela jednoznačně určit, která z obou právních úprav poskytuje ptákům přísnější ochranu.³⁴ Zajímavé je, že při jejich porovnání se jako přísnější paradoxně jeví obecná ochrana volně žijících ptáků, která oproti zvláštní druhové ochraně obsahuje i další ochranné podmínky, např. v podobě úmyslných zákazů vyrušovat jedince při rozmnožování či odchovu mláďat.³⁵

³⁴ STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny – komentář. Opak. citace. Str. 298.

³⁵ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1. Str. 431.

2. Náhrada škody podle zákona č. 115/2000 Sb.

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o náhradách“), byl přijat v dubnu roku 2000 s účinností od 10. května stejného roku a jedná se o jeden z administrativně-právních nástrojů ochrany přírody a krajiny uplatňovaných v České republice. Cílem takovýchto kompenzačních nástrojů je za pomoci finančních náhrad vytvoření stavu, kdy jsou osoby omezované na svých právech ochotny tato omezení v zájmu ochrany životního prostředí strpět.³⁶

Samotný zákon o náhradách je velice stručný a dohromady obsahuje pouhých 13 paragrafů rozdělených do tří částí. Úvodní ustanovení vymezují v § 1 jednoduše předmět úpravy jako poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, přičemž tyto jsou poskytovány státem za podmínek, v rozsahu a způsobem stanoveným v tomto zákoně. Dále obsahují úvodní ustanovení vymezení důležitých pojmů, vyjmenovávají vybrané zvláště chráněné živočichy a konkrétně definují přípustný předmět náhrady škody. V části druhé se zákon o náhradách dále zabývá nutnými podmínkami nároku na náhradu škody, samotným rozsahem poskytované náhrady a upravuje postup při uplatnění nároku. Ustanovení společná a závěrečná stanovují nakonec kromě účinnosti subsidiární uplatnění občanského zákoníku a dále vylučují užití správního řádu na postup dle tohoto zákona příslušných orgánů. Postup poskytování kompenzací podle zákona o náhradách tedy není správním řízením. V dalším ustanovení vyjadřuje zákon o náhradách svůj poměr k právním předpisům o myslivosti, když stanovuje, že nelze poskytnout náhradu škody v případě, kdy již byla tato vyplacena na základě jednoho z výše uvedených předpisů. Na závěr je též zakotveno, že finanční prostředky pro vyplácení náhrad a činnost příslušných orgánů dle tohoto zákona se poskytují příslušným orgánům ze státního rozpočtu.

K zákonu o náhradách byla krátce po jeho účinnosti vydána jako jediný prováděcí předpis vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými chráněnými živočichy na

³⁶ *Ekonomické nástroje ochrany přírody a krajiny v České republice*. Fórum ochrany přírody [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.forumochranyprirody.cz/ekonomicke-nastroje-ochrany-prirody-krajiny-v-ceske-republice>

vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech, která upravuje ve čtyřech paragrafech zvláště výši náhrady škody v určitých vymezených případech.

Za dobu své platnosti byl zákon o náhradách také čtyřikrát novelizován. V první novelizaci z roku 2001 došlo k rozšíření předmětu náhrady škody o další škody často působené vybranými zvláště chráněnými živočichy. K dalším změnám muselo v zákoně o náhradách dojít rok poté, a to z důvodu ukončení činnosti okresních úřadů, jejichž působnost nově přešla na krajské úřady a Magistrát hlavního města Prahy. Změna v podobě vložení § 10a přišla v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech v roce 2009. Největší diskuze však rozpoutala novela plemenářského zákona z roku 2006, kterou došlo též k úpravě vymezení pojmu „ryby“ v § 2 písm. d) zákona o náhradách. K této kontroverzní novele bych se ráda vyjádřila podrobněji v jiné části této práce.

2.1 Základní východiska pro přijetí současné právní úpravy

Již první zákon komplexně upravující ochranu přírody na území dnešní České republiky, tedy zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, poukazyval na důležitost ochrany vzácných druhů živočichů. Následně přijatý ZOPK přímo stanovil kategorie zvláště chráněných druhů živočichů, kteří požívají nadstandardní ochrany. Dle ustanovení § 50 odst. 1 a 2 jsou tyto živočichové chráněni ve všech svých vývojových stádiích a je zakázáno jakkoli zasahovat do jejich přirozeného vývoje. Takovým zásahem má zákon na mysli zejména zákaz je chytat, rušit, chovat v zajetí a pochopitelně též zraňovat nebo usmrcovat. Z výše uvedeného tedy jasně vyplývá, že v případě zvláště chráněných živočichů se jedná o jedince vyžadující zvláštní pozornost a ochranu společnosti, jinak hrozí vážné narušení biodiverzity.

Druhým aspektem zvláště chráněných živočichů je však také fakt, že se jedná o v přírodě volně žijící jedince, jejichž chování není ve většině případů ze strany člověka nikterak regulováno a omezováno. Z přirozené povahy některých živočichů tak mohou lidem vznikat škody na majetku a v ojedinělých případech též na životě a zdraví. Jako největší problém se v současné době jeví zejména škody páchané na rybách, zvířatech

sloužících k hospodářským účelům či plodinách a porostech v zemědělství.³⁷ Pro vlastníky takových objektů, jež jsou pro ně často i zdrojem obživy, mohou takto působené škody představovat opravdu citelné ztráty, které nelze ignorovat. Jejich hlavní zájem tak spočívá v zachování svého majetku v neporušeném stavu. V uvedeném případě tedy vzniká konflikt zájmů, a to zájmu společenského na ochraně a zachování všech ohrožených druhů a zájmu vlastníků, do jejichž vlastnického práva je působením škody výše uvedenými živočichy zasahováno. Již Listina základních práv a svobod stanovuje, že omezení vlastnického práva je možné pouze ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu.

Nastává však problém, jelikož vlastnictví k volně žijícím živočichům není v českém právním řádu nikterak upraveno, a tito jsou tak považováni za tvory v postavení obdobném věci ničí, což vyvolává otázky ohledně odpovědnosti za škody těmito živočichy páchané. Zákon o ochraně přírody a krajiny, kde bychom pravděpodobně hledali nějaké relevantní ustanovení nejdříve, v tomto ohledu nápomocný není, jelikož poskytování kompenzací za škody způsobené volně žijícími živočichy nijak neupravuje. Stejně tak nebylo možné aplikovat obecnou úpravu náhrady škody dle občanského zákoníku, jelikož ke škodě způsobené volně žijícími živočichy nedochází porušením právní povinnosti ani v důsledku provozní činnosti. V úvahu tak přicházela pouze náhrady škody upravená v tehdy platném zákoně č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, který ve své části deváté nazvané škody způsobené výkonem práva myslivosti a zvěři upravoval mimo škody, za jejichž vznik je odpovědný uživatel honitby či uživatel obory, také odpovědnost státu. Konkrétně § 34 odst. 3 stanovil, že: *„Škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát. Podrobnosti stanoví ministerstvo České republiky, ministerstvo zemědělství České republiky a ministerstvo zdravotnictví České republiky obecně závazným předpisem.“* S ohledem na fakt, že ve výčtu zvěře jsou zařazeni i někteří zvláště chránění živočichové, mohlo být toto ustanovení alespoň částečně použitelné i pro případ škod jimi způsobených. Za celou dobu platnosti tohoto zákona nicméně nebyl vydán žádný z prováděcích předpisů, na které zákon odkazuje ohledně úpravy podrobností, což činí toto ustanovení v praxi obtížně uplatnitelným. Důkazem může být rozsudek sp. zn. 5 C 640/95, kterým soud prvního stupně zamítl žalobu o nároku žalobce na náhradu škody, kterou mu způsobil rys ostrovid usmrcením dvaceti ovcí. V odůvodnění soud uvedl, že

³⁷ Údaje poskytnuté na základě žádosti jednotlivými kraji a Magistrátem hl. města Prahy.

odpovědnost státu dle § 34 odst. 3 zákona o myslivosti se nevztahuje na škody způsobené na domácím zvířectvu. Odvolací soud, který usnesením sp. zn. 6 Co 2888/96 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení, na druhou stranu vyslovil závazný právní názor, že ustanovení § 34 odst. 3 zákona o myslivosti se vztahuje i na škody způsobené na živočišných či plodinách. Dále se též zabýval otázkou, kdo má za stát v daném případě jednat, jelikož i v této oblasti vyvstal při uplatňování nároku na náhrady škody problém. Ačkoliv tak bylo judikováno, že skutečnost, že dosud nebyl vydán prováděcí předpis k § 34 odst. 3 zákona o myslivosti, nemůže jít k tíži navrhovatele, pro poškozeného stále neexistovala žádná jistota, že jeho případ bude soudem shledán pro náhradu škody ze strany státu důvodným. Nepochybná je též komplikovanost uplatňování náhrady škody podáním žaloby k soudu, kdy se navíc řízení může, stejně jako v případě výše uvedeném, protáhnout až na několik let. Tehdejší úpravu náhrady škod dle zákona o myslivosti lze tedy jednoznačně označit za nedostatečnou a neposkytující poškozeným dostatek právní jistoty. Řešením by však po vydání současné Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod nebylo ani přijetí případné prováděcí vyhlášky k zmiňovanému ustanovení § 34 odst. 3 zákona o myslivosti. Tato by se dostala do rozporu s čl. 2 odst. 3 a 4 a čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 2 a 3 a čl. 4 odst. 1 Listiny, které upravují zejména limity státní moci a ukládání povinností, jež lze uložit jen na základě zákona a v jeho mezích. Vyhláška by tak nemohla nad rámec zákona uložit fyzickým nebo právnickým osobám žádné povinnosti a omezení, ani zakládat kompetence a upravovat postup správních orgánů.

S ohledem na neuspokojivou stávající právní úpravu a obavy nad jednáním poškozených hospodářů, zemědělců a dalších osob, které by mohlo přispět ke snižování biodiverzity na území České republiky, se tak zákonodárce rozhodl přistoupit k sestavení zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

2.1.1 Cíle vytyčené zákonem

Ačkoli samotný zákon o náhradách ve svých úvodních ustanoveních ani dále v průběhu výslovně neuvádí, jaký cíl tato právní úprava sleduje, tento je možné snadno odvodit již z výše popsaných východisek pro jeho přijetí, kde je přiblížen nastalý konflikt zájmu společenského a soukromého. Zákonodárce též vysvětluje účel přijatého právního předpisu ve své důvodové zprávě.³⁸

Důraz je kladen zejména na zachování biologické rozmanitosti, což je problém, se kterým se potýkáme i v České republice. Živočichové, jejichž početní stavy odůvodňují obavu o jejich vyhynutí, jsou podle české právního řádu zařazeni mezi zvláště chráněné živočichy a jako takoví jsou pochopitelně chráněni před jakýmkoli nepříznivými zásahy do jejich přirozeného vývoje. I přes jejich relativně nízký výskyt však někteří z nich mohou být příčinou značných hospodářských škod, což vyvolává nelibost zejména u majitelů užitkových zvířat či pěstitelů zemědělských plodin, kteří tímto způsobem přicházejí o cenné výtěžky. Hrazením škody způsobené těmito živočichy v určitých předem vymezených případech se tak zákonodárce snaží předejít obávané situaci, kdy budou poškození volat po likvidaci těchto živočichů, a ti tak budou vystaveni značnému nebezpečí nepovoleného odlovu či odchytu, ačkoli je jejich usmrcování v ZOPK výslovně zakázáno. Sankce hrozící v případě porušení těchto zákazů však nemusí být pro dotčené majitele dostatečnou hrozbou, zejména pokud je škoda vzniklá a popř. i škoda hrozící opravdu vysoká. Přiznání náhrady škody ze strany státu za řádně uplatněné škody by tak mělo fungovat jako pozitivní motivace a stimulovat subjekty k dodržování povinností a zákazů zakotvených v ZOPK.

Lze tak shrnout, že cílem zákona o náhradách je zejména zmírnit konflikt vzniklý mezi zájmem na ochraně přírody a zájmem vlastníků domestikovaných zvířat, zemědělských či lesnických pozemků, rybníků a dalších vymezených objektů.

³⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Poslanecká sněmovna (volební období 1998 až 2002). Tisk č. 445. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=445&ct1=0>

2.2 Vybraní zvláště chránění živočichové

Zákon o náhradách ve svém § 3 vyjmenovává 7 vybraných druhů živočichů, za jejichž předem vymezené způsobené škody se stát zavázal poskytovat žadatelům náhradu. Základním předpokladem, i vzhledem k výše uvedeným východiskům pro přijetí zákona, je vždy nutnost identifikace takového živočicha jako zvláště chráněného podle českého právního řádu. Jak již bylo uvedeno, pojem zvláště chráněný živočich je blíže vymezen v ZOPK a konkrétní druhy taxativně stanovuje vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb., jakožto prováděcí předpis k výše uvedenému zákonu. Vybranými živočichy podle zákona jsou: bobr evropský, vydra říční, kormorán velký, los evropský, medvěd hnědý, rys ostrovid a vlk. Z těchto jsou v současné době medvěd hnědý a vlk řazeni mezi kriticky ohrožené druhy, bobr evropský, vydra říční, los evropský a rys ostrovid mezi silně ohrožené druhy a v případě kormorána došlo dokonce s účinností od 1. dubna 2013 k úplnému vyřazení se seznamu zvláště chráněných živočichů novelou č. 393/2012 Sb., jíž se mění výše uvedená vyhláška. Pro nahrazení škody vzniklé těmito živočichy se zároveň musí vždy jednat o jedince žijícího volně v přírodě. Škoda způsobená jedinci chovanými v zajetí člověka nebo těmi, kteří z takového zajetí utekli, kompenzována nebude.³⁹

K přežití všech vybraných živočichů, a podle důvodové zprávy zvláště pak velkých šelem, je potřeba zavedení striktní druhové ochrany a přijetí ochranných opatření, přičemž je úlohou státu podílet se tom všemi dostupnými prostředky.

Velké šelmy

Velké šelmy, mezi něž řadíme medvěda, rysa a vlka, byly ještě před několika staletími na našem území běžným živočišným druhem. Důsledkem rozpínavosti člověka a jeho averze k těmto predátorům však postupně došlo k vyhubení původních populací těchto šelem na českém území a jejich návrat nastal v malých počtech až v průběhu 20. století.⁴⁰ Nejpočetnější je u nás v současné době populace rysa ostrovida, která se pohybuje kolem hranice 100 kusů⁴¹ zvířat, zatímco u zbylých dvou lze s jistotou

³⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

⁴⁰ Kam zmizely velké šelmy? *Zelené zprávy*. [online]. 20. 8. 2012 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.zelenezpravy.cz/kam-zmizely-velke-selmy/>

⁴¹ Ochrana velkých šelem. Rys – rozšíření. *Český svaz ochránců přírody*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.velkeselmy.cz/rys-rozsireni>

potvrdit přítomnost pouze několika málo jedinců vykazujících známky stálého výskytu.⁴²

U medvěda, jakožto tvora vyhledávajícího převážně klidné lokality bez rušivých vlivů člověka, a též vzhledem k jeho nízkému početnímu výskytu na českém území, je způsobení škody spíše ojedinělou záležitostí. Nejčastěji se však jedná o škody vzniklé v důsledku poškození či likvidace včelstev a usmrcení ovcí.⁴³ Zcela výjimečným případem byl medvěd, který se v roce 2000 objevil na Vsetínsku a díky svému abnormálnímu chování, jež nevykazovalo pro medvědy přirozenou plachost vůči lidem, způsobil škody v celkové výši 192 620 Kč.⁴⁴ Ani rys obecně není považován za příliš problematického predátora, nicméně již pravidelně se lze setkat s případy, kdy dojde k usmrcení nějakých hospodářských zvířat, nejčastěji opět ovcí či nějakého skotu.⁴⁵ Na druhou stranu v případě vlka dochází ke konfliktu s hospodářskými aktivitami člověka poměrně často, což má za následek jejich přímé pronásledování člověkem, a to je v současné době považováno za hlavní faktor ohrožující existenci tohoto druhu.⁴⁶ Kořistí vlka jsou zejména nedostatečně zabezpečená hospodářská zvířata jako ovce, a případně kozy a malá telata.⁴⁷ Jedná se ale o živočicha, který je aktivní zejména v noci, a proto lze předpokládat, že v případě řádného zabezpečení zvířat by k větším škodám docházet nemělo.⁴⁸

Los evropský

Velikost populace losa evropského na našem území se v současné době odhaduje nejvýše na několik desítek exemplářů a není pravděpodobné, že by v budoucnu došlo k jejímu výraznějšímu navýšení, a to i vzhledem k pytláctví a častým srážkám losů na

⁴² Medvěd hnědý. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34378

Vlk obecný. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34348

⁴³ Údaje poskytnuté na základě žádosti jednotlivými kraji a Magistrátem hl. města Prahy.

⁴⁴ Jsou medvědi nebezpeční? *Hnutí DUHA Olomouc*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.selmy.cz/medved/jsou-medvedi-nebezpecni/>

⁴⁵ UHLÍKOVÁ, Jitka; MINÁRIKOVÁ, Tereza; ČERVENÝ, Jaroslav. Rys ostrovid v České republice. *Ochrana přírody*. 2008, č. 2. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/vyzkum-a-dokumentace/rys-ostrovid-v-ceske-republice/>

⁴⁶ Vlk obecný. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34348

⁴⁷ Údaje poskytnuté na základě žádosti jednotlivými kraji a Magistrátem hl. města Prahy.

⁴⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

přechodech a železnicích.⁴⁹ Pro losy jsou vzhledem ke skladbě jejich potravy typické zejména škody způsobené okusováním vrcholků menších stromů, dle informací lesníků však dokáže los až zcela zničit i velmi vzrostlé stromky.⁵⁰ I tak se však jedná o poměrně malé částky v porovnání s jinými škodami, jejichž vznik státní na základě zákona o náhradách kompenzuje.⁵¹

Vydra říční

V případě vydry říční se jedná o živočicha velmi konfliktního, kterému je na jedné straně poskytována zvláštní ochrana a zároveň se velmi často potýká s nelibostí rybářů, jimž způsobuje konzumací ryb až desetitisícové škody.⁵² Vydrí populace se navíc v posledních letech masivně rozšířila a čítá již několik tisíc kusů, proto byl už v roce 2008 ukončen prováděný záchranný program a zastaveny umělé odchovy a následné vypouštění do volné přírody.⁵³ Rybáři je vydra stále častěji vnímána jako příčina nemalých ekonomických ztrát, čímž trpí zejména oblasti, kde je chov ryb důležitý pro ekonomiku. Stále více se také objevují informace o ilegálním vybíjení vyder.⁵⁴ Rybáři se shodují, že početní stavy vydry jsou již neakceptovatelně vysoké a mělo by se přistoupit k regulovaným odstřelům nebo odchytům. Samotný zákon o náhradách považují pouze za částečné řešení, obzvláště když kompenzovány jsou pouze nepatrné škody v porovnání se škodami, které vydry ve skutečnosti působí.⁵⁵ Ačkoli tak vydra není přímo ohrožena vyhynutím, za podmínku jejího přežití je v současné době považováno vyřešení konfliktu její ochrany se zájmy rybářství.

⁴⁹ V Česku ubývá losů. Pytláci pracují na jejich vyhubení. *iDnes.cz*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://hobby.idnes.cz/losi-vyhubeni-0d9-/hobby-mazlicci.aspx?c=A130814_123835_hobby-mazlicci_bma

⁵⁰ Los evropský. *Český nadační fond pro vydru*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://vydry.org/los-evropsky/>

⁵¹ ANDRESKA, Jan; ANDRESKA, Dominik. *Neviditelní losi v Čechách*. Vesmír. [online]. 23. 2. 2015 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://vesmir.cz/2015/02/23/neviditelni-losi-cechach/>

⁵² Vydry říční způsobují velké škody i letos. *Třebíčský deník*. [online]. 31. 7. 2014 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://trebicky.denik.cz/podnikani/vydry-ricni-zpusobuji-velke-skody-na-jihlavsku-i-letos-20140731-wu9w.html>

⁵³ Umělý odchov vyder končí, ochrana je nadále nutná. *ČTK*. [online]. 14. 12. 2008 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://www.tyden.cz/rubriky/veda-a-technika/veda/umely-odchov-vyder-konci-ochrana-je-nadale-nutna_95824.html

⁵⁴ Vydra říční. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34358

⁵⁵ KOSTKAN, Vlastimil; VÁCLAVÍKOVÁ, Markéta. Vnímání škod působených vydrou říční a účinnost zákona č. 115/2000 Sb. *Ochrana přírody*. 2009, č. 6, s. 13-17.

Bobr evropský

Díky trvající zvláštní ochraně je populace bobra na našem území poměrně početná, čítající několik tisíc jedinců s pravidelnými ročními přírůstky.⁵⁶ Zároveň lze však očekávat nárůst konfliktů mezi tímto živočichem a zájmy člověka, jelikož i bobr je způsobilý k páchání významných škod.⁵⁷ Díky skladbě své potravy je schopen působit škody zejména v zemědělství konzumací polních plodin a v lesním hospodářství okusem a požerem dřevin v blízkosti vodních toků.⁵⁸ To jsou zároveň jediné škody, jejichž vznik zákon kompenzuje, ačkoli bobr představuje nebezpečí zejména narušováním protipovodňových hrází a ucpáváním koryt vodních toků, čímž způsobuje zaplavování pozemků.⁵⁹ I v případě bobra tak dochází k nelegálním odlovům. Nutností je především zabránění rozšíření bobra do nejvíce ohrožených oblastí, proto aktuální Plán péče o bobra evropského zavádí program diferencované ochrany a dělí území České republiky na 3 zóny, kdy v zóně A je bobr považován za vítaného, v zóně B je tolerován a v zóně C je jeho přítomnost pokládána za nežádoucí, což je podloženo vysokou četností přítomných vodních staveb zejména v rybniční oblasti Jihočeského kraje. K naplnění požadavku na eliminaci trvalého usídlení bobra v této oblasti bylo vydáno opatření obecné povahy obsahující za určitých podmínek povolení k odlovu. V zóně B je obdobným opatřením povoleno odstraňování bobřích hrází a zasypávání nor ohrožujících vodní díla a infrastrukturu.⁶⁰

2.2.1 Příklad kormorána velkého

Zcela specifickým případem vyžadujícím zvláštní pozornost je kompenzace škod způsobených kormoránem velkým. Jak již bylo uvedeno výše, ačkoli je kormorán velký stále uveden ve výčtu vybraných živočichů v ustanovení § 3 zákona o náhradách, na základě vyhlášky č. 393/2012 Sb., již se mění vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení ZOPK, došlo s účinností od 1. dubna 2013 k vyřazení

⁵⁶ UHLÍKOVÁ, Jitka; VOREL, Aleš; ŠÍMA, Jan. Analýza třináctiletého období poskytování náhrad škod způsobených bobrem evropským. *Ochrana přírody*. 2015, č. 2, s. 12-17.

⁵⁷ Bobr evropský. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34386

⁵⁸ Údaje poskytnuté na základě žádosti jednotlivými kraji a Magistrátem hl. města Prahy.

⁵⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

⁶⁰ UHLÍKOVÁ, Jitka; VOREL, Aleš; ŠÍMA, Jan. KOSTKAN, Vlastimil. Program péče o bobra evropského. *Ochrana přírody*. 2014, č. 10, s. 10-14.

kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů živočichů. To má za následek, že tento dravec již nadále nespadá do působnosti zákona o náhradách. Nedochozí totiž k naplnění základních podmínek uvedených v § 1 odst. 1 a § 5 odst. 1 tohoto zákona, podle kterých je náhrada škody způsobené živočichem poskytována pouze v případě, pokud v době, kdy ke škodě došlo, se jednalo o zvláště chráněného živočicha podle zvláštního právního předpisu. To znamená, že stát za škody způsobené kormoránem velkým počínaje 1. dubnem 2013 přestal poskytovat náhrady.⁶¹

Vyřazení kormorána z režimu vyhlášky č. 395/1992 Sb. bylo již dlouhodobě diskutovaným krokem, o jehož uskutečnění bylo usilováno už v roce 2011.⁶² Z obavy o zachování druhu byl tento dravec v roce 1992 zařazen mezi ohrožené živočichy, jimž ze zákona přísluší speciální ochrana. Vyhláška stanovující zařazení jednotlivých druhů do kategorií zákonné ochrany byla však z pohledu mnohých odborníků již delší dobu poněkud zastaralá a nebrala v potaz vývoj, kterým si příroda za poslední tři desetiletí prošla.⁶³ Kormorán velký se díky intenzitě ochrany na českém území a v dalších zemích dočkal v Evropě značné populační expanze, což mělo za následek nejen navýšení počtu migrujících jedinců, kteří využívají území České republiky pouze přechodně při sezónních průtazích, ale došlo též k posílení početnosti hnízdicích párů, které u nás zimují. V zimních měsících tak populace kormorána velkého na našem území může skýtat i 10 – 15 tisíc jedinců, což s sebou přináší obrovské predační tlaky na rybí společenstva, a s tím i prohloubení konfliktu mezi tímto dravcem a lidskou činností.⁶⁴ Jedná se tak o případ, kdy zvláštní ochrana druhu přispěla k jeho postupnému návratu do původních stanovišť, a požadavek na zvýšenou míru ochrany kormorána velkého se stává nadbytečným, ba přímo škodlivým. Z některých stran lze dokonce pozorovat

⁶¹ Sdělení odboru legislativního a odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP k otázkám souvisejícím s vyřazením kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů živočichů. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=204863&TypeID=7

⁶² ŠEDINA, Petr. Vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů. *Ochrana přírody*. 2013, č. 3, s. 18-19.

⁶³ Kormorán velký už nebude ohrožený druh, rybníkáři přijdou o miliony. *iDnes.cz*. [online]. 23. 11. 2012 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://hobby.idnes.cz/kormoran-ohrozeny-druh-0vh-rybareni.aspx?c=A121123_083025_rybareni_mce

⁶⁴ ŠEDINA, Petr. Vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů. *Ochrana přírody*. Opak citace.

obavy, zda k zeslabení ochrany tohoto dravce nedošlo až příliš pozdě, kdy působené škody rozšířené populace povedou k opětovnému vybíjení jedinců tohoto druhu.⁶⁵

Vzhledem k vyškrtnutí ze seznamu zvláště chráněných druhů živočichů již kormorán spadá pouze pod tzv. obecnou ochranu volně žijících živočichů ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 ZOPK a ochranu volně žijících ptáků ve smyslu ustanovení § 5a odst. 1 ZOPK. Nelze tak nadále uplatňovat výjimky ze zákazů podle § 56 ZOPK, ale pro obdobné případy se použije § 5b ZOPK, na základě kterého může orgán ochrany přírody za splnění daných podmínek a za předpokladu, že neexistuje jiné uspokojivé řešení, stanovit rozhodnutím odchylný postup, tj. odchylku ze zákazů v případě zvláštního zákonem stanoveného zájmu, kterým bude v případě kormorána typicky prevence závažných škod v rybářství či ochrana volně žijících živočichů.⁶⁶

Vynětí kormorána velkého z působnosti zákona o náhradách představuje citelný zásah zejména pro některé rybáře, kteří již nemohou žádat od státu kompenzace, ačkoli ke škodám na jejich majetku dochází i nadále. Jen během posledních let dosahovala částka takto vyplácených náhrad průměrné výše asi 40 milionů korun ročně.⁶⁷ A to zdaleka neodráží výši skutečně vzniklých škod. Jediným řešením je tak pro poškozené žádat o povolení odchylného postupu dle ZOPK a snažit se uplatňování preventivních opatření. Povolený odstřel má mít však pouze účel prevence a počet kormoránů nesníží, stejně tak jako dravce neodežene odevšad, a pro ryby tak nepředstavuje systematickou ochranu.⁶⁸ Navíc dochází též ke stížnostem ohledně zkomplikování celého procesu podáváním žádostí u obcí s rozšířenou působností na rozdíl od krajů, které mají na starost udělování výjimek dle § 56 ZOPK.⁶⁹

⁶⁵ ŠEDINA, Petr. Vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů. *Ochrana přírody*. Opak citace.

⁶⁶ Sdělení odboru legislativního a odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP k otázkám souvisejícím s vyřazením kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů živočichů. *Ministerstvo životního prostředí*. Opak. citace.

⁶⁷ Opatření obecné povahy týkající odchylného postupu pro usmrcování kormorána velkého vydané Krajským úřadem Jihomoravského kraje pod č. j. 6462/ENV/14 – 381/630/14 ze dne 14. 2. 2014 [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.krjihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=168480&TypeID=1>

⁶⁸ Uvádí se, že řešení jako jsou odstřel a plašení kormoránů mají pouze krátkodobý a místní efekt a nevedou ke dlouhodobému snížení jejich počtu v dané oblasti. Vyplašení kormoráni se pouze přemístí do jiné lokality. Ačkoli je u nás ročně odstřeleno kolem 4 tisíc jedinců, na celkovém množství kormoránů, kteří se u nás v zimním období vyskytují, se to zatím příliš neprojevílo.

⁶⁹ Ryby sežrané kormorány budou rybářům možná muset proplácet myslivci. *iDnes.cz*. [online]. 4. 8. 2013 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://zlin.idnes.cz/proplaceni-skod-za-kormorany-djn-/zlin-zpravy.aspx?c=A130801_1958762_zlin-zpravy_mav

Neuspokojivá situace po změně vyhlášky č. 395/1992 Sb. a tlak ze strany rybářských organizací vedli opakovaně na jaře v letech 2013 a 2014 skupinu poslanců, které spojuje členství v zemědělském výboru Poslanecké sněmovny ČR, k předložení návrhu na novelizaci zákona o náhradách.⁷⁰ Přijetí této novely by znamenalo opětovné vyplácení náhrad za ztráty způsobené kormoránem velkým. Tento návrh předpokládal změnu § 5 odst. 1 zákona o náhradách vypuštěním požadavku, který podmiňoval náhradu škody jejím způsobením zvláště chráněným živočichem podle zvláštního právního předpisu. Takto by se zákon o náhradách i nadále vztahoval též na kormorána, který zůstává uveden ve výčtu vybraných živočichů v § 3 a dle navrhovaného přechodného ustanovení by se kompenzace dočkali i ti, kterým byla škoda způsobena v mezidobí, tj. od 1. 4. 2013 do účinnosti této novely. Dle navrhovatelů znamená vyhláška č. 393/2012 Sb. obrovské finanční komplikace pro subjekty hospodařící podle zákona č. 99/2004 Sb., o rybářství a tyto je třeba nějakým způsobem řešit, proto přicházejí s navrhovanými změnami. V důvodové zprávě k návrhu zákona se navrhovatelé odvolávají na tvrzení Ministerstva životního prostředí, které v období novelizace vyhlášky zdůrazňovalo potřebnost navazujících legislativních opatření včetně novelizace zákona o náhradách tak, aby byly i nadále poskytovány kompenzace za škody způsobené kormoránem do doby, než se jejich početní stavy sníží na přijatelnou a udržitelnou úroveň.⁷¹ K tomuto kroku však nikdy nedošlo. Současný právní stav dle navrhovatelů přináší pro podnikatele právní nejistotu, neboť tím, že kormorán zůstává i nadále uveden v zákoně o náhradách, zůstává dle navrhovatelů i možnost pro uplatnění nároku na náhradu škody soudní cestou, což s sebou přináší nadbytečné finanční náklady pro podnikatele i pro stát.⁷²

K poslaneckému návrhu zákona se prostřednictvím stanoviska vyjádřila tři níže uvedená ministerstva. Jediné Ministerstvo zemědělství však pokládalo za možné s návrhem za předpokladu splnění konkrétních podmínek souhlasit. Ministerstvo životního prostředí i Ministerstvo financí navrhlo s návrhem zákona vyslovit nesouhlas, a to zejména z důvodu rozporu předložené novely s účelem samotného zákona o náhradách. Ten dle

⁷⁰ SÝKORA, Jan. *Kormorán – obehnaná písnička*. Rybářství. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://www.casopisrybarstvi.cz/articles/show/305/kormoran_obebrana_pisnicka

⁷¹ Důvodová zpráva k návrhu novely zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. *Poslanecká sněmovna (volební období od 2013)*. Tisk č. 194/0, část č. 1/4. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=194&CT1=0>

⁷² Důvodová zpráva k návrhu novely zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. *Poslanecká sněmovna*. Opak. citace.

jejich argumentace představuje ekonomický nástroj pro ochranu živočichů, jejichž populace jsou na území České republiky jen málo početné, a proto je třeba klást zvláštní důraz na předcházení jejich nežádoucího odlovu a usmrcování. Kormorán velký je však v Evropě naopak přemnožený, a proto již tyto předpoklady nespĺňuje, a je tedy třeba přistoupit k jiným opatřením a předcházet vzniku škod např. povolením plošných odlovů v nejvíce postižených regionech, což mělo v té době Ministerstvo životního prostředí již v plánu.⁷³

Místo znovuoobnovení poskytování náhrad škod se tedy Ministerstvo životního prostředí v souladu s § 5b ZOPK rozhodlo přistoupit k přijetí dvou opatření obecné povahy stanovujících odchylný postup od zákazu úmyslně usmrcovat jedince kormorána velkého a stejně tak od zákazu držet usmrcené jedince tohoto živočicha, a to při prevenci závažných škod na rybářství a za účelem ochrany volně žijících živočichů. Tato opatření obecné povahy byla vydána pro území Jihomoravského a Jihočeského kraje, jakožto oblasti nejvíce postižené potravními zvyklostmi kormorána. V současné době byl však zveřejněn návrh opatření obecné povahy stanovující odchylný postup pro usmrcování kormorána velkého též na území Pardubického kraje.⁷⁴ Uvedený odchylný postup lze však až na výjimky uplatňovat pouze ve vymezeném období od 1. srpna do 31. března a vždy za splnění předem stanovených podmínek, přičemž jejich naplnění musí být v souladu s § 5b odst. 4 ZOPK vždy vyhlášeno místně příslušným orgánem ochrany přírody formou sdělení na své úřední desce. Jak již bylo uvedeno, důvodem pro přijetí těchto opatření obecné povahy byla nejen snaha zmírnit závažné škody na rybářství, které komplikují hospodaření podnikatelských subjektů, ale též ochrana rybích společenstev a zachování typických druhů ryb, které se v nich vyskytují jako součást vodního ekosystému. Ohroženy jsou zejména zvláště chráněné a vzácné druhy jako např. pstruh potoční, u nichž je narušena přirozená obnova populací. Z účinnosti

⁷³ Stanovisko MŽP, MF, Mze a MMR k tisku č. 194/0. *Poslanecká sněmovna*. Tisk č. 194/4. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=194&CT1=1>

⁷⁴ Veřejná vyhláška: návrh opatření obecné povahy stanovující odchylný postup pro usmrcování kormorána velkého. MŽP. [online]. [cit. 2016-08-30]. Dostupné z WWW: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odchylny_postup_odlov_kormorana_velkeho/\\$FILE/ODOIM_Z-verejna_vyhlaska_OOP_navrh_Pardubicky_kraj-20160729.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odchylny_postup_odlov_kormorana_velkeho/$FILE/ODOIM_Z-verejna_vyhlaska_OOP_navrh_Pardubicky_kraj-20160729.pdf)

opatření jsou však vyňaty vybrané ornitologicky významné lokality uvedené v příloze 1, kde by prováděním odstřelu mohlo dojít k rušení jiných předmětů ochrany.⁷⁵

Současně byl poslaneckou sněmovnou schválen dotační program s názvem K2015 – Podpora mimoprodukčních funkcí rybářských revírů pro rok 2015, a to mimo jiné právě jako reakce na negativní vliv působení kormorána velkého na rybí obsádky v rybářských revírech. „Dle vyjádření ministra zemědělství Mariana Jurečka jde především o nahrazení ztrát způsobených přemnoženým kormoránem.“⁷⁶ Účelem tohoto programu je zejména napomoci k doplnění oslabených populací ryb v rybářských revírech, jež byly postiženy různými škodlivými faktory. Dotace by tak měla alespoň částečně krýt zvýšené náklady uživatelů rybářských revírů, jejichž rybí obsádky jsou pod tlakem rybožravých predátorů. Příspěvek je vyplácen Ministerstvem zemědělství a jeho výše byla dle poskytnutých informací projednána i se zástupci rybářských svazů.⁷⁷ Uživatel rybářského revíru by měl na základě podané žádosti obdržet částku v maximální výši 500 korun na jeden hektar plochy rybářského revíru.⁷⁸

2.2.2 Zhodnocení

V současné době lze na základě zákona o náhradách uplatnit náhradu škody způsobenou šesti druhy zvláště chráněných živočichů. Ve všech případech jde o živočichy, jejichž ochraně je třeba věnovat zvýšenou pozornost, a kteří představují větší či menší problém pro člověka kvůli škodám, které více či méně pravidelně způsobují na jeho majetku. Jejich zařazení mezi vybrané živočichy v tomto zákoně má za cíl snížit riziko jejich nekontrolovaného lovu, aby nedocházelo k oslabování již tak ohrožených populací. Za dobu účinnosti zákona o náhradách došlo v tomto ohledu pouze k jedné změně, a to

⁷⁵ Opatření obecné povahy týkající odchýlného postupu pro usmrcování kormorána velkého vydané Krajským úřadem Jihomoravského kraje pod č. j. 6462/ENV/14 – 381/630/14 ze dne 14. 2. 2014. Opak citace.

⁷⁶ Ministr Jurečka: Kormoráni jsou přemnožení. Za škody rybářům vyplatíme 15 milionů. *Parlamentní listy*. [online]. 30. 10. 2015 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Ministr-Jurecka-Kormorani-jsou-premnozeni-Za-skody-rybarum-vyplatime-15-milionu-405749>

⁷⁷ Ministr Jurečka: Kormoráni jsou přemnožení. Za škody rybářům vyplatíme 15 milionů. *Parlamentní listy*. Opak citace.

⁷⁸ Dotační program K2015 – Podpora mimoprodukčních funkcí rybářských revírů pro rok 2015. *Poslanecká sněmovna*. Tisk č. 648. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=648&O=7>

když byl z působnosti zákona vyřazen kormorán velký, který přestal vyžadovat zvláštní ochranu. Žádné další změny nejsou v současné době diskutovány. S ohledem na problém konfliktních živočichů by bylo možné zmínit ještě např. volavku popelavou spadající spolu s vydrou a kormoránem mezi rybožravé predátory, kteří způsobují v současné době asi největší škody. V tomto případě však o zařazení mezi vybrané druhy podle zákona o náhradách uvažovat nelze, jelikož se jedná o živočicha na našem území poměrně hojně rozšířeného nepoživajícího zvláštní druhové ochrany.

Mnoho nejasností je však spojeno zejména s otázkou kormorána. Jednou z nich je např. vyřazení kormorána ze seznamu zvláště chráněných živočichů až v roce 2013, když už bylo delší dobu jasné, že jeho populace je na území celé Evropy přemnožena, a dokonce již v roce 2008 došlo na půdě Evropského parlamentu k přijetí usnesení o vypracování evropského plánu na regulaci populace kormoránů, který vyzýval členské státy k jejímu sledování právě jako důsledek rostoucích škod působených kormorány na rybích populacích.⁷⁹ Příliš dlouhá zvláštní ochrana tohoto dravce má dle mého názoru zásadní podíl na aktuální situaci, kdy škody působené kormorány dosahují opravdu velkých rozměrů a jejich předcházení nelze jednoznačně zajistit.

Dalším diskutabilním krokem bylo dle mého názoru neprovedení novely zákona o náhradách v návaznosti na vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných živočichů. Ministerstvo životního prostředí přitom jasně vyjádřilo své stanovisko, že náhrady škod způsobených kormoránem již dále poskytovány nebudou, proto nevidím žádný důvod, aby kormorán zůstal uveden mezi vybranými živočichy v § 3. Tímto jednáním byla naopak způsobena právní nejistota a mezi poškozenými panoval zmatek. Někteří z nich se domnívají, že dokud kormorán velký zůstává uveden ve výčtu vybraných živočichů zákona o náhradách, existuje nadále možnost domáhat se nároku na náhradu škody alespoň soudní cestou, a to pak přináší zbytečné náklady pro stát.

Jako důsledek přemnožení kormorána čelí nyní podnikatelé nepřiměřeným a mnohdy existenčně náročným nákladům. Je pochopitelné, že škody již nemohou být kompenzovány na základě zákona o náhradách, jelikož ten má za cíl ochranu živočichů ohrožených vyhynutím, a tedy by takové poskytování bylo v rozporu se samotným

⁷⁹ Pracovní dokument o vytvoření „Evropského plánu řízení populace kormoránů“ ke snížení narůstajícího vlivu kormoránů na rybí populace, rybolov a akvakulturu. *Evropský parlament, výbor pro rybolov*. [online]. 27. 6. 2008 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/731/731491/731491cs.pdf

účelem zákona. Uvažováno bylo také o zařazení kormorána velkého do seznamu lovné zvěře a hrazení případných škod kormoránem způsobených uživateli honiteb, tedy jednotlivými mysliveckými sdruženími, na základě zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. K novelizaci vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu, však v tomto ohledu nedošlo, a kormorán mezi lovnou zvěř i nadále nepatří. Rybářům tak zůstává možnost žádat o povolení k odstřelu a snažit se ptáky alespoň plašit, nicméně dle jejich tvrzení je to jen přehánění hejn z jedné strany na druhou. Jako opatření při boji s kormoránem se proto doporučují i další postupy jako snížení hustoty zarybnění, posunutí doby výlovu rybníků a nasazování násad a v místech nejvíce dotčených činností kormorána vysazování jen větších ryb, které kormoráni tak snadno neuloví.⁸⁰

2.3 Předmět a rozsah náhrady škody

Ustanovení § 4 zákona o náhradách výslovně stanovuje, jaké škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy budou za předpokladu všech zákonem stanovených podmínek státem kompenzovány. V tomto ohledu je tak poškozený při uplatnění nároku na náhradu za způsobenou škodu omezen. Až na výjimky v podobě života a zdraví člověka, kompenzuje stát pouze újmu způsobenou na taxativně vymezených předmětech vlastnictví fyzických či právnických osob. Konkrétně zákon umožňuje náhradu škody na:

- životě nebo zdraví fyzické osoby,
- vymezených domestikovaných zvířatech,
- psech sloužících k hlídání vybraných domestikovaných zvířat,
- rybách,
- včelstvech a včelařském zařízení,
- nesklizených polních plodinách,
- trvalých porostech,
- uzavřených objektech, nebo

⁸⁰ Petardy ani myslivci nepomáhají. Kormoráni dál plundrují rybníky. Zprávy z oboru myslivost. *Silvarium*. [online]. 27. 6. 2008 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.silvarium.cz/zpravy-z-oboru-myslivost/petardy-ani-myslivci-nepomahaji-kormorani-dal-plundruji-rybniky-mlada-fronta-dnes>

- movitých věcech v uzavřených objektech,

přičemž poslední dvě z výše uvedených byly do zákona o náhradách doplněny až novelou z roku 2001. Stejně tak došlo k rozšíření kompenzací na škody na všech trvalých porostech oproti původnímu textu, který zohledňoval pouze škody na porostech lesních. Vybrané pojmy z tohoto paragrafu jsou dále vymezeny v § 2, který je vykládá v souladu s účelem tohoto zákona.

Pojem škoda je pro účely zákona o náhradách definován odlišně oproti občanskému zákoníku. Zde se škodou rozumí: „*Újma způsobená vybraným živočichem uvedeným v § 3 na životě nebo zdraví fyzické osoby anebo na majetku osob uvedeném v § 4 písm. b) až i).*“ Toto konkrétní vymezení pojmu škoda, stejně tak jako fakt, že škodu poškozenému kompenzuje stát, ačkoliv není jejím přímým viníkem, souvisí s účelem tohoto zákona a tím je především vybrané škůdce v podobě zvláště chráněných živočichů chránit. Odlišně oproti občanskému zákoníku je stanoven též rozsah náhrady škody. Dle zákona o náhradách kompenzuje stát pouze skutečnou škodu a nikoliv ušlý zisk či druhotné náklady.⁸¹

Co se týče rozsahu náhrady škody, jediné škody na životě a zdraví upravuje zákon o náhradách samostatně, přičemž ve svých ustanoveních vychází z úpravy v občanském zákoníku.⁸² V případech zbylých předmětů náhrady škody odkazuje zákon na prováděcí právní předpisy.

V České republice se zatím nevyskytl případ, kdy by stát kompenzoval škodu vzniklou na lidském životě,⁸³ nicméně i na tento případ zákon pamatuje a v § 7 odst. 1 stanovuje jednorázové odškodnění pozůstalým osobám, pokud k nim zůstavitel měl vyživovací povinnost podle občanského zákoníku. Nezletilému pozůstalému by v takovém případě náleželo 50 000 korun českých a ostatním pozůstalým osobám polovina, tedy 25 000 korun českých. Dále se poskytuje též náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem a náhrada účelně a prokazatelně vynaložených nákladů spojených s léčením zůstavitele, které vznikly jako důsledek škody, a to vždy fyzické osobě, která tyto náklady vynaložila.

⁸¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

⁸² Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

⁸³ Údaje poskytnuté na základě žádosti jednotlivými kraji a Magistrátem hl. města Prahy.

Podobně škoda na zdraví fyzické osoby je v našich podmínkách jen ojedinělou záležitostí, jelikož zvířata potencionálně schopna ohrozit život člověka, se na našem území vyskytují jen sporadicky a jejich přirozeností je držet si od člověka spíše odstup. Pro případ vzniku takové škody zákon o náhradách stanovuje v § 7 odst. 2 tzv. odškodnění za bolest a i v tomto případě náhradu účelně a prokazatelně vynaložených nákladů spojených s léčením poškozeného. Dle § 2958 občanského zákoníku odčiní škůdce při ublížení na zdraví újmu poškozeného peněžitou náhradou, která bude plně vyvažovat vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy. Pokud vznikla ublížením na zdraví poškozenému překážka lepší budoucnosti, nahradí mu škůdce též ztížení společenského uplatnění. S účinností od 1. 1. 2014 byla občanským zákoníkem zrušena vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, která stanovovala výši a podmínky pro poskytnutí odškodnění, a kompetence ke stanovení náhrady škody tak byla plně přenechána soudům a jejich uvážení, což je dle mého názoru vhodnější řešení.

Ostatní výše vypočtené objekty možných škod jsou již na našem území poměrně časté, a to zejména škody na rybách působené vydrou říční a dříve též kompenzovaným kormoránem velkým. Významné jsou také škody na vymezených domestikovaných zvířatech, které mají v našich podmínkách na svědomí zejména vlci a případně též rys ostrovid nebo medvěd hnědý. Domestikovaná zvířata jakožto předmět škody státem kompenzované jsou zákonem taxativně vymezena a řadí se mezi ně skot, prasata, ovce, kozy, hrabavá a vodní drůbež, koně, osli a jejich kříženci, králíci a kožešinová zvířata. Může se přitom jednat o zvířata chovaná jak za účelem dosažení zisku, tak pro osobní potřebu chovatele. Většinu případů však tvoří hospodářská zvířata s nezanedbatelným ekonomickým významem pro své chovatele, a škody na nich způsobené představují tím větší problém. K taxativnímu výčtu musel zákonodárce přistoupit z důvodu omezených finančních možností státní pokladny a upřednostněny byly v Čechách obvyklé druhy s ohledem na ekonomický význam jejich chovu.⁸⁴ Následně zákon také stanovuje, že k hlídání výše vymezených domestikovaných zvířat před útoky šelem jsou v souladu s účelem tohoto zákona užíváni psi těžkých plemen nebo jejich kříženci, a uvádí jejich demonstrativní výčet. Takový pes je zákonem označován jako pastevecký pes. Obdobně jsou v zákoně o náhradách vymezeny i ryby, kterými se pro účely tohoto zákona rozumí

⁸⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

ryby chované k hospodářským účelům v rybnících podle zákona o rybářství, sádkách, rybích líhních a odchovnách, klecových odchovech nebo pstruzích farmách a dále také ryby v rybářských revírech.

Pro všechny případy v zákoně výslovně neupravené odkazuje zákon o náhradách ohledně výpočtu výše škody na prováděcí právní předpis, a konkrétně tedy vyhlášku Ministerstva životního prostředí č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech. Ta rozlišuje tři různé způsoby určení výše kompenzované škody, vždy pro různé skupiny objektů náhrad.

Výše náhrady škody v prvním případě, a to na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech a včelařském zařízení, bude odpovídat obvyklé ceně. Tu vyhláška definuje jako: „*Cenu, která by byla dosažena při prodeji obdobného uvedeného živočicha či včelařského zařízení v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni vzniku škody.*“ Nelze-li tento den přesně určit, postačí při jeho stanovení největší míra pravděpodobnosti. V případě částečného poškození předmětu náhrady škody se výše kompenzace určí jako rozdíl mezi obvyklou cenou a cenou, za kterou by bylo možné poškozený předmět v běžném obchodním styku v tuzemsku prodat, popřípadě jako výše prokazatelně vynaložených nákladů na odstranění následků poškození, což v v konkrétním případě mohou být náklady na veterinární ošetření vymezeného domestikovaného zvířete či pasterveckého psa. V případě škody na rybách je však prokazování výše škody obtížně uchopitelné, neboť škodu je možno zjistit jen nepřímou na základě přítomnosti vydry říční v dotčené lokalitě. Neexistuje však hmatatelný důkaz o vzniku a výši škody. Zákon o náhradách proto stanoví povinnost poškozeného zajistit k prokázání výše škody odborný, popř. znalecký posudek. Z důvodu odlišností při prokazování náhrad v rámci různých zpracovatelů posudků byla AOPK ČR ve spolupráci s odborníky a pracovníky krajských úřadů vypracována metodika, která stanovuje jednotný způsob výpočtu náhrady škod způsobených na rybách vydrou říční a v minulosti též kormoránem velkým.⁸⁵

⁸⁵ TOMÁŠKOVÁ, Lenka. Zákon č. 115/2000 Sb. - nástroj k odstraňování konfliktů mezi ochranou přírody a hospodářskými subjekty. *Ochrana přírody*. 2009, č. 6, s. 11-12.

V dalším případě, který vyhláška odlišuje, a to u škody způsobené na nesklizených polních plodinách, se výše náhrady škody vypočte podle tržních cen plodin dosažených v době jejich předchozí sklizně, přičemž se opět vychází z obvyklého výnosu v daném místě.

V posledním uváděném případě, a to škodách na lesních porostech, vyhláška odkazuje na již dříve platný a účinný předpis, kterým je vyhláška ministerstva zemědělství č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích. Tento kompenzaci vyčísluje poměrně komplikovaně za pomoci zde uvedených vzorců. Např. škoda ze zničení lesního porostu by se vypočítala za pomoci proměnných: hodnota lesního porostu před zničením, objem dřevní hmoty podle jednotlivých dřevin a sortimentu v m³, cena surového dříví na odvozním místě v Kč/m³ a hospodárně vynaložené úplné vlastní náklady na těžbu a soustředování dříví po odvozní místo v Kč/m³.

Podle zákona o náhradách by však měly být kompenzovány škody i na ostatních trvalých porostech, ačkoli stanovení jejich výše není upraveno žádnou vyhláškou.⁸⁶ V tomto případě by se pravděpodobně subsidiárně užila úprava uvedená v občanském zákoníku. Ustanovení § 2951 občanského zákoníku stanovuje obecně preferenci naturální restituce a až v případě, kdy tato není možná, nebo je-li to požadavek poškozeného, škoda se nahradí v penězích. Náhradu při poškození věci upravuje konkrétně § 2969 stejného předpisu, který její výši odvozuje z obvyklé ceny v době poškození za přihlídnutí k nákladům, které musel poškozený vynaložit k nahrazení nebo obnovení funkce věci.

Obdobně jako u ostatních trvalých porostů se bude postupovat i v případě náhrady škody na uzavřených objektech a movitých věcech v nich se nacházejících, jelikož ani jejich výše není upravena žádnou vyhláškou. Uzavřeným objektem přitom dle § 2 písm. f) zákon o náhradách rozumí stavbu nebo zařízení, které zabraňuje vymezeným domestikovaným zvířatům ve volném pohybu mimo tento objekt, a jako příklad uvádí budovu, dvůr, ohradu či oplocený pozemek. V praxi půjde např. o případ, kdy vybraný

⁸⁶ POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. In *Dny práva 2010* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 1. vydání, 2010 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_\(1819\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_(1819).pdf)

zvláště chráněný živočich poškodí dřevěnou ohradu nebo plot, ve kterém jsou držena vymezená domestikovaná zvířata.

Mimo výše uvedené připouští zákon o náhradách též možnost využít k prokázání výše škody odborné či znalecké posudky. Takové posudky jsou obligatorní vždy při zjišťování rozsahu škody způsobené na rybách vydrou říční a před novelizací vyhlášky č. 395/1992 Sb. též kormoránem velkým.

2.3.1 Příklad rybářských revírů

Ryby jsou bez sporu nejčastějším předmětem škod působených vybranými zvláště chráněnými živočichy⁸⁷ a zároveň též nejčastějším předmětem diskuzí týkající se rozsahu kompenzací poskytovaných státem.⁸⁸ Právní režim ryb je upraven celou řadou zvláštních právních předpisů, od zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání po zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráž, ochraně mořských rybolovných zdrojů (dále jen „zákon o rybníkářství“), obvykle stanovujících různá práva a povinnosti subjektů jako jsou rybáři, rybníkáři či rybářští hospodáři a další osoby. Na rozdíl od zákona o rybníkářství však poskytuje zákon o náhradách specifické vymezení ryb, které koresponduje s účelem tohoto zákona. Na základě této definice nejsou hrazeny veškeré škody na rybách, ale pouze ty způsobené na rybách vymezených v § 2 písm. d) zákona o náhradách. Typickým znakem takto definovaných ryb je oddělenost od okolního vodního prostředí a jejich ovladatelnost.⁸⁹ Jak již bylo uvedeno výše, dle tohoto ustanovení jsou za ryby pokládány ryby chované k hospodářským účelům v rybnících podle zákona o rybníkářství, sádkách, rybích líhních a odchovnách, klecových odchovech nebo pstruzích farmách a dále také ryby v rybářských revírech. Poslední z uvedených, tedy ryby v rybářských revírech, však představují předmět dlouhodobého sporu a diskuzí.⁹⁰

⁸⁷ Údaje poskytnuté na základě žádosti jednotlivými kraji a Magistrátem hl. města Prahy.

⁸⁸ POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. Opak. citace.

⁸⁹ POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. Opak. citace.

⁹⁰ Toto považují rybáři za velký problém, jelikož škody způsobené na rybách v tekoucích vodách propláceny nejsou, a proto státem poskytnutá kompenzace neodpovídá skutečné výši škody, a rybáři tak volají po změně legislativy.

Vymezení ryb v zákoně o náhradách bylo rozšířeno o ryby v rybářských revírech až novelizací zákona o náhradách z roku 2006, ke které došlo zákonem č. 130/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících předpisů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. S účinností od 14. 4. 2006 se tak dle doslovného znění zákona staly předmětem náhrady škody podle zákona o náhradách též ryby v rybářských revírech. Ve skutečnosti je však tato novela zákona o náhradách jen těžko pozměňovacím návrhem plemenářského zákona, když spolu tyto předpisy přímo nesouvisí, a je tak možné tento postup označit za klasický přílepek, tedy začlenění nesouvisející novely zákona do zákona jiného. Tato praxe vyskytující v českém legislativním procesu nikoli jen ojediněle byla ukončena až nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06 ze dne 15. 2. 2007, který nicméně zákon o náhradách již žádným způsobem ovlivnit nemohl, když podle něj bude posuzována pouze nově vznikající legislativa a nikoliv zákony přijaté před jeho publikací.

Tímto krokem tak vznikl trvajícím spor mezi Ministerstvem zemědělství, které se snaží rybářům vycházet vstříc a hájí jejich nárok na náhradu škod v co nejširším rozsahu, a Ministerstvem životního prostředí, které naopak proti dalším vysokým kompenzacím protestuje, když právní úpravu, jež má být jejich podkladem, považuje za neaplikovatelnou. Ministerstvo zemědělství poukazuje zejména jazykový a teleologický výklad zákona, kdy muselo být zjevným úmyslem zákonodárce rozšířit novelou z roku 2006 předmět kompenzací i na ryby v rybářských revírech. Na druhou stranu Ministerstvo životního prostředí novelu zákona nepokládá za použitelnou, když v případě ryb ve vodních tocích se jedná o věc ničí (*res nullius*), a nelze tak určit konkrétního vlastníka, kterému by škoda měla být nahrazena. Dle čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod lze poskytovat náhrady pouze za vyvlastnění či omezení vlastnického práva. Ministerstvo životního prostředí je toho názoru, že i přes provedenou novelizaci mohou být kompenzace poskytovány jen za škody způsobené na rybách vyskytujících se uzavřených objektech, kde může být přesně určeno vlastnictví a prokázána skutečná výše škody.⁹¹

Ve prospěch Ministerstva životního prostředí se přiklonila i současná judikatura, jmenovitě např. Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. 3. 2015.

⁹¹ POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. Opak. citace.

Ten ve svém rozhodnutí uvádí, že sousloví ryby v rybářských revírech uvedené v zákoně o náhradách je třeba vykládat v souvislosti s právním vymezením rybářského revíru dle zákona o rybářství. Podle tohoto zákona může být rybářským revírem jak vodní tok, tak rybník či jezero nebo jiná uzavřená vodní plocha, a dle názoru soudu je tedy zřejmé, že novela nepřinesla rozšíření dosavadního zákonného textu, ale pouze jeho zpřesnění. Při posuzování nároku na náhradu škody je proto třeba rozlišovat mezi rybami žijícími v rybářském revíru, kde lze ryby chovat jako předmět vlastnictví, a mezi rybami žijícími volně. V případě volně žijících ryb není rozhodující, zda se jedná o rybu v rybářském revíru, jelikož je postrádán jeden z podstatných znaků vzniku škody a tím je snížení majetkového stavu vlastníka, když volně žijící ryby jsou považovány za věc ničí, k nimž lze vlastnické právo nabýt až jejich ulovením.

Rybu v rybářském revíru považuje za věc ničí i zákon o rybářství, když definuje výkon rybářského práva jako činnost v rybářském revíru povolenou právnické nebo fyzické osobě příslušným orgánem státní správy rybářství spočívající mimo jiné i v lovu a přisvojování si ryb, tedy nabývání vlastnického práva k nim.⁹²

Ačkoli mezi oběma ministerstvy ani po vyjádření dotázaných odborníků nedošlo k jednoznačnému konsenzu, krajské úřady, u kterých se nárok na náhradu škody uplatňuje, byly Ministerstvem životního prostředí instruovány náhrady škod v případě ryb v rybářských revírech neposkytovat.⁹³ I přesto však rezort zemědělství ve svých snahách a rozšíření poskytovaných náhrad neustal, což dokazuje již výše uvedený opakovaný návrh novelizace zákona o náhradách z let 2013 a 2014 vypracovaný skupinou poslanců s členstvím v zemědělském výboru. Tento navrhoval rozšířit § 11 zákona o náhradách, ustanovení přechodná a závěrečná, o odstavec 5, který by říkal: „*Uživatel rybářského revíru, jemuž byl povolen výkon rybářského práva podle jiného právního předpisu, se považuje za poškozeného podle tohoto zákona a má nárok na náhradu škody podle tohoto zákona způsobenou vybraným živočichem na rybách v rybářském revíru.*“ Navrhovatelé argumentují, že uživatelům rybářského revíru vznikají v důsledku povinností uložených mu zákonem o rybářství nemalé náklady při obhospodařování rybářských revírů a působením rybožravých predátorů vzniká na takto vynaložené investici majetková újma, která by měla být nahrazena. Doplněním tohoto

⁹² POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. Opak. citace.

⁹³ POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. Opak. citace.

ustanovení by se předešlo dalším pochybnostem ohledně nároku uživatelů rybářských revírů, který by byl do budoucna zaručen zákonem. Návrh novely vychází též z § 12 odst. 11 zákona o rybářství, který mimo jiné stanovuje, že k vymáhání škody je oprávněn uživatel rybářského revíru nebo rybníkář.⁹⁴ Navrhovaná novela nicméně odporuje ustanovením zákona o náhradách vymezující možné předměty škody, když škoda na vynaložených investicích mezi tyto nepatří. Proto i dle vyjádření k příslušnému návrhu novelizace Ministerstvem životního prostředí by ani přidání tohoto nového ustanovení neřešilo současný právní stav, kdy neulovené ryby volně žijící ve vodních tocích jsou pokládány za věc ničí, a tudíž za škody na nich vzniklé kompenzace přiznat nelze, když zde není žádný vlastník, kterému by skutečná škoda vznikla.⁹⁵

K problematice poskytování náhrady škody na rybách v rybářských revírech existuje dnes již poměrně početná judikatura. První rozhodnutí týkající se této otázky, např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 540/2003 ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 3206/2007 ze dne 26. 8. 2009 a sp. zn. 25 Cdo 3961/2009 ze dne 21. 10. 2009, vycházela ještě z právního stavu před vydáním zákona o náhradách, kdy existovala pouze úprava kompenzací dle zákona č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Na základě tohoto zákona hradil stát škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, což znamenalo i škody způsobené vydrou či kormoránem. V těchto rozsudcích byl vysloven právní názor, že ryby v tekoucích vodách nejsou předmětem vlastnictví, a tedy že takové dosud neulovené ryby se považují za věc ničí, k nimž lze vlastnické právo nabýt až jejich ulovením při splnění podmínek uvedených v zákoně o rybářství: *„Ztráta dosud neulovených ryb žijících ve vodních tocích tím, že je zkonsumovala vydra, nemůže představovat snížení majetkového stavu oprávněného subjektu rybářského práva, neboť ten ryby k okamžiku jejich ztráty nevlastnil.“*

Pro nároky vzniklé v době před vydáním zvláštního právního předpisu soudy také konstatovaly, že dle občanského zákoníku je kromě skutečné škody součástí majetkové újmy též ušlý zisk oprávněného subjektu rybářského práva, tj. očekávaný majetkový prospěch, který mohl být subjektem dosažen v případě ulovení vydrou

⁹⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

⁹⁵ Stanovisko MŽP, MF, Mze a MMR k tisku č. 194/0. Opak. citace.

zkonsumovaných ryb. Jeho výši vyčíslil jako rozdíl mezi předpokládanou hodnotou nalovených ryb a nákladů, které by za normálních podmínek musely být vynaloženy na tento lov. Jak soudy dále dovodily, za odškodnitelnou újmu může být považována též skutečná škoda v podobě nákladů, které poškozený vynaložil ze svého majetku zbytečně, tedy aniž aby se dostavil požadovaný výsledek jejich investice, či v podobě nákladů, které musely být použity na nápravu stavu vyvolaného škodnou událostí. Takovými náklady mohou být např. výdaje, které vynaložil subjekt rybářského práva ze svých prostředků na doplnění stavu ryb ve vodních tocích, k nimž vykonával rybářského právo, a to ačkoli nebyl vlastníkem ryb samotných. Z tohoto pohledu by tedy šlo o náhradu škody na majetku subjektu rybářského práva, nikoli přímo na rybách.⁹⁶

V současném zákoně o náhradách je však škoda definována oproti občanskému zákoníku odlišně a ten se dle § 11 odst. 1 zákona o náhradách použije pouze tehdy, pokud není v tomto předpise stanoveno jinak. Z § 4 písmene d) zákona jasně vyplývá, že předmětem náhrady je pouze škoda způsobená přímo na rybách, a nikoli jiná škoda na majetku oprávněného subjektu či ušlý zisk. Zákon tak počítá pouze s kompenzací škody skutečné, což bylo potvrzeno např. i Sdělením sekretariátu rozkladové komise o výkladech právních předpisů, přijatých výkladovou komisí ministra životního prostředí: Rozsah náhrady škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.⁹⁷

Ke změně právního názoru soudů nedošlo ani za aplikace účinného zákona o náhradách a jeho novely z roku 2006, což ukazuje rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3335/2013, který danou otázku řešil v uvedeném případě poprvé po přijetí zmíněné novely. „Ztráta dosud neulovených ryb volně žijících ve vodních tocích způsobená tím, že je zkonsumoval vybraný zvláště chráněný živočich, jehož stavy nelze lovem snižovat, nepředstavuje ani po novele zákona č. 115/2000 Sb. účinné od 14. 4. 2006 snížení majetkového stavu nositele rybářského práva, který ryby k okamžiku jejich ztráty nevlastnil (jejich hodnota netvořila jeho majetkový stav), neboť je ulovením nenabyl do svého vlastnictví.“ Není tak rozhodující, zda jde nebo nejde o ryby v rybářském revíru, jelikož režim vlastnictví k volně žijícím rybám zůstává stále stejný. K žádosti o náhradu škody je navíc dle přílohy zákona o náhradách potřeba doložit doklad nebo jiný důkaz o

⁹⁶ POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. Opak. citace.

⁹⁷ POKORNÁ, Lucie. Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky. Opak. citace.

vlastnickém právu, což uživatel rybářského revíru k dispozici přirozeně nemá. Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu potvrdil i Ústavní soud, když ústavní stížnost žalobce shledal ve svém usnesení sp. zn. II. ÚS 1845/15 ze dne 31. 8. 2015 zjevně neopodstatněnou.

Průlom v rozhodovací činnosti soudů ohledně této otázky přišel až v roce 2013, kdy došlo poprvé k pravomocnému rozhodnutí ve prospěch rybářů. Krajský soud v Plzni na podzim potvrdil rozsudek prvoinstančního soudu, a plzeňští sportovní rybáři se tak dočkali vyplacení náhrady za kormorány zlikvidovanou rybí obsádku na řece Radbuze, ke které došlo v únoru 2010. Jedná se o vůbec první případ, kdy soud pro rozhodnutí případu nepovažoval za určující právní povahu ryb v tekoucích vodách, ale přišel s argumentem, proč se přiklonit na stranu poškozených rybářů: *„Rybářský svaz jako subjekt rybářského práva má povinnost zarybnovat daný rybářský revír. I když nemá vlastnické právo k rybám, přesto vynakládá finanční prostředky na zakoupení rybí násady. Proto mu v tomto případě přísluší náhrada škody v podobě zbytečně vynaložených nákladů na zarybnění, a to v rozsahu, v němž byly ryby zkonsumovány kormoránem.“* Ve věci bylo podáno dovolání a v současné době se čeká na rozhodnutí Nejvyššího soudu. Bude jistě zajímavé sledovat, jakým způsobem se tato kauza dále vyvine, jelikož v případě úspěchu rybářů i před dovolacím soudem by se jednalo o odchýlení od dosavadního právního stanoviska Nejvyššího soudu. I kdyby však dovolací soud náhradu škody rybářům potvrdil, nebude to mít význam pro další spory z důvodu škod způsobených kormoránem, když ten již v současné době není zvláště chráněným živočichem, jehož škody by stát musel na základě zákona o náhradách kompenzovat.

2.3.2 Zhodnocení

Ze všech předmětů náhrady škody podle zákona o náhradách jednoznačně nejvíce vynikají ryby, jelikož se jedná zároveň o nejdiskutovanější a nejčastější kategorii náhrad. Interpretační problém ohledně rybářských revírů provází zákon o náhradách již od samotných počátků jeho existence a vzhledem k nedávné judikatuře se stále nejedná o otázku, kterou by bylo možné považovat za jednoznačně vyřešenou. Osobně se v této otázce přikláním na stranu Ministerstva životního prostředí a dosavadní judikatury

Nejvyššího soudu a domnívám se, že poskytovat náhradu za škody způsobené na rybách v rybářských revírech v podobě tekoucích vod podle zákona o náhradách nelze. Tento závěr se jeví jako jednoznačný, pokud zohledníme dvě předem známé skutečnosti. Tou první je samotné znění zákona o náhradách, který v § 2 písm. b) definuje škodu pro účely tohoto zákona jako újmu způsobenou vybraným živočichem na životě či zdraví fyzické osoby nebo na majetku osob uvedeném v § 4 písm. b) až i) zákona. Dle § 4 písm. d) zákona o náhradách se nahrazuje škoda způsobená vybraným živočichem na rybách. Z těchto dvou ustanovení lze výkladem dovodit, že škoda na rybách může být podle zákona o náhradách kompenzována pouze v případě, pokud tyto ryby byly v době způsobení škody majetkem poškozeného. Druhou skutečností je pak právní povaha uvedených dosud neulovených ryb, které je třeba považovat za věc ničí, což dovedla jak právní teorie, tak soudní praxe, a proto nemyslím, že je důvod toto tvrzení nějakým způsobem zpochybňovat. Z výše uvedeného tak vyplývá, že je nemožné, aby někomu vznikla škoda jakožto vlastníku takových ryb, když tyto jsou pokládány za věc ničí a vlastnické právo k nim vzniká teprve okamžikem jejich ulovení. Pro případ tvrzení opaku by bylo nejdříve třeba vyvrátit jednu z uvedených skutečností, což považuji za jen těžko uskutečnitelné.

Předpokládaný úmysl zákonodárce novely č. 130/2006 Sb. hradit škody způsobené na rybách v rybářských revírech považuji v tomto případě za nerelevantní, když doslovné znění zákona nasvědčuje o pravém opaku. V důvodové zprávě k samotnému zákonu o náhradách je navíc uvedeno, že škoda způsobená na volně žijících živočiších na základě tohoto zákona hrazena nebude, což pokládám za výchozí interpretační stanovisko, které je třeba v následné aplikační praxi především zohlednit.⁹⁸

2.4 Podmínky nároku na náhradu škody

Podmínkami nároku na náhradu škody se zabývají dva paragrafy zákona o náhradách, přičemž ustanovení § 5 stanovuje obecné podmínky pro přiznání nároku a případy, kdy se podle tohoto zákona škoda nehradí, a ustanovení § 6 předkládá další podmínky uplatnitelné v případě jednotlivých předmětů náhrady škody.

⁹⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

Pro přiznání nároku dle § 5 zákona o náhradách musí být kumulativně dodrženy všechny čtyři dílčí obecné podmínky, a to:

- škoda musí být prokazatelně způsobena na území České republiky,
- škodu způsobil vybraný živočich dle tohoto zákona,
- jsou splněny další podmínky stanovené tímto zákonem a
- vybraný živočich dle tohoto zákona byl v době, kdy došlo ke škodě, zvláště chráněným živočichem podle zvláštního právního předpisu, tj. zákona o ochraně přírody a krajiny a prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb.

Podle zákona o náhradách se nehradí škoda, kterou způsobil vybraný živočich chovaný v zajetí člověka nebo ten, který z takového zajetí uprchl. Musí tak vždy jít o živočicha volně žijícího, jehož populace se udržují v naší přírodě samovolně. Dále se také nekompensuje škoda způsobená fyzické osobě vybraným živočichem jako pracovní úraz, jelikož v takovém případě by se postupovalo podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, a náhrada nebude přiznána ani lovcem, jemuž škodu způsobil vybraný živočich ve smyslu zákona o náhradách při lovu.

V následujícím § 6 jsou stanoveny další podmínky, jejichž splnění je vyžadováno pro přiznání náhrady škody na:

- vymezených domestikovaných zvířatech,
- rybách,
- polních plodinách a
- uzavřených objektech.

Ve většině případů se jedná o požadavky na ochranná opatření proti vybranými živočichům zavedená majiteli výše uvedených předmětů náhrady škody, nejčastěji spočívající ve vytvoření nějaké mechanické zábrany k ochraně zvířat. Zákonodárce tak vychází z požadavku předběžné opatrnosti a považuje za zcela legitimní po vlastnících požadovat, aby každý chránil svůj majetek alespoň obvyklým způsobem.⁹⁹

Vymezená domestikovaná zvířata musela být v době vzniku škody umístěna v uzavřeném objektu či elektrickém ohradníku, popř. při jejich umístění mimo výše uvedené musela být pod přímým dohledem pasteveckého psa nebo fyzické osoby.

⁹⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

Náhradu škody na rybách umožňuje zákon pouze v případě, když byla tato způsobena vydrou říční, která se musela v době vzniku škody na daném místě prokazatelně zdržovat, což bude zjištěno na základě prováděného místního šetření. I v případě ryb, konkrétně ryb v sádkách, rybích líhních a odchovných, klecových chovech a pstruzích farmách, musejí být pro přiznání náhrady škody dodržována určitá preventivní opatření a tyto ryby musejí být oploceny a opatřeny mřížkami na případném přítoku a odtoku vody, aby bylo zabráněno vniknutí vydry. V § 6 odst. 2 písm. a) je nadále uveden též kormorán velký, nicméně, jak již bylo uvedeno, škody jím způsobené stát dále nenahrazuje. Neaktuálnost textu zákonné úpravy je však dle mého názoru zbytečnou komplikací a bylo by vhodné, aby byla provedena úprava v návaznosti na současný právní stav. Náhrady škod lze v případě vydry uplatňovat celoročně, zatímco dříve u kormorána byly poskytovány kompenzace jen za škody způsobené během jejich hnízdního období.

V případě škody na polních plodinách je podmínkou náhrady včasné provedená sklizeň vycházející z agrotechnických lhůt obvyklých pro dané území. Výjimkou jsou pouze případy, kdy k takové sklizni nedošlo z důvodu hodného zvláštního zřetele, za těchto okolností by se náhrada škody poskytla i přes nenaplnění zákonné podmínky. Zákon o náhradách uvádí jako příklad takového důvodu ochranu přírody.

Jako poslední uvádí ustanovení § 6 podmínku, která nárok na náhradu škody rozšiřuje. Případná škoda na uzavřených objektech bude kompenzována i v případě, že k jejímu způsobení nedošlo přímo vybraným zvláště chráněným živočichem, ale též za předpokladu, že ji způsobila vymezená domestikovaná zvířata jako důsledek napadení zvláště chráněným živočichem.

Nepsanou podmínkou týkající se rozsahu poskytovaných náhrad zmiňovanou v důvodové zprávě k zákonu je přiznání kompenzace pouze za primární škody a nikoli za škody vyvolané sekundárně, kdy např. dojde k následnému úhynu komorovaných ryb, které vydra zvedla.¹⁰⁰ Stejně tak nejsou státem hrazeny transakční náklady vzniklé při vypořádávání se s následky škody např. asanací pozůstatků usmrceného domestikovaného zvířete, ani transakční náklady vynaložené při podávání žádosti podle zákona o náhradách např. při zabezpečování požadovaného odborného posudku.

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

Výjimkou z tohoto pravidla je pouze výše uvedená náhrada škody na uzavřených objektech.¹⁰¹

2.4.1 Zhodnocení

Podmínky nároku na náhradu škody uvedené v zákoně o náhradách bych rozdělila na obecné a zvláštní. Obecné podmínky stanovil zákonodárce s cílem naplnění hlavního účelu této právní úpravy, a tím je ochrana vymezených druhů zvláště chráněných živočichů na území České republiky. Zvláštní podmínky se dále zabývají konkrétními požadavky na počínání poškozeného, od něhož je vyžadováno uplatňování některých vyjmenovaných preventivních opatření. Tento požadavek zákonodárce je dle mého názoru zcela legitimní. Každý by se měl o svůj majetek postarat primárně sám a náhradu škody by měl stát poskytovat až v případě, kdy se škodám nelze vyhnout ani po přijetí takových opatření, která lze ještě po hospodářích a jiných vlastnících rozumně požadovat. Důležitost preventivních opatření bude podrobněji rozebrána v poslední kapitole této práce.

2.5 Postup při uplatnění nároku na náhradu škody

Uplatnění nároku na náhradu škody a všechny záležitosti s tím spojené upravuje zákon o náhradách v § 8 až 10a. Přestože se jedná o nejrozsáhlejší oblast úpravy, samotný postup, který by měl žadatel dodržet za účelem řádného uplatnění nároku, je v zákoně popsán poměrně stručně. Poškozený musí nejprve vznik škody ohlásit a zajistit potřebné důkazy, aby tyto mohly být následně příslušným orgánem zdokumentovány a byla zjištěna výše utrpěné škody. Až poté podává vlastní žádost o náhradu škody s potřebnými doklady prokazujícími jeho nárok a čeká na její vyřízení příslušnými úřady. V případě nesplnění ohlašovací povinnosti nárok na náhradu škody zaniká.¹⁰²

¹⁰¹ Náhrady škod způsobených konfliktními druhy zvířat. *Český nadační fond pro vydru*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://vydry.org/nahrady-skod-zpusobenych-vydrou/>

¹⁰² PETR, Bohuslav a kol. *Zákon o myslivosti. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-781-2. Str. 221.

Jak uvádí ustanovení § 11 odst. 2 zákona o náhradách: „*Na postup příslušných orgánů podle tohoto zákona se nevztahuje správní řád.*“ Ačkoli samotnou ochranu zvláště chráněných živočichů zajišťuje stát jakožto vrchnostensky působící subjekt, odpovědnostní vztah vzniklý na základě způsobené škody mezi státem a poškozeným se naopak vyznačuje jejich rovným postavením, a je tedy vztahem soukromoprávním, na který se dle ustanovení § 11 odst. 1 zákona o náhradách podpůrně užije občanský zákoník. Je tedy nepřipustné, aby stát v tomto případě formou správního rozhodnutí autoritativně rozhodoval o nároku poškozeného. Zřejmý úmysl zákonodárce vyplývá též z důvodové zprávy k zákonu o náhradách, když uvádí, že při posouzení žádosti poškozeného jednají příslušné úřady jménem státu a zastupují ho jakožto právnickou osobu.¹⁰³ Lze tedy uzavřít, že postup příslušného orgánu při posouzení žádosti poškozeného podle zákona o náhradách není správním řízením. Žádost poškozeného má v daném případě charakter předběžného uplatnění nároku věřitele u dlužníka, který buď shledá jeho nárok důvodným a náhradu zaplatí, nebo v opačném případě tak neučiní.¹⁰⁴

2.5.1 Orgány příslušné k poskytnutí náhrady škody

Podle ustanovení § 8 odst. 2 zákona o náhradách směřují žádosti o poskytnutí náhrady na odbor životního prostředí krajského úřadu příslušného podle místa, kde došlo ke škodě, nebo na Magistrát hlavního města Prahy, pokud došlo ke vzniku škody na území hlavního města. Dle ustanovení § 10 odst. 7 je činnost krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy podle zákona o náhradách výkonem přenesené působnosti, a úřady tak jednají jménem státu, který zastupují. Až do konce roku 2002 uvolňovaly dotace ze státního rozpočtu dle zákona o náhradách okresní úřady (a magistráty měst Brno, Ostrava, Plzeň a Praha). Tyto však s účinností od začátku roku 2003 zanikly v důsledku provedené reformy veřejné správy a tato činnost dle zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, přešla od roku 2013 na krajské úřady.¹⁰⁵

¹⁰³ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 115/2000 Sb. Opak. citace.

¹⁰⁴ viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 4768/2015 ze dne 29. 3. 2016

¹⁰⁵ Odpověď na žádost o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů č. j. MF-51687/2014/21/830IK ze dne 23. 7. 2014. *Ministerstvo financí*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/o->

Od orgánů příslušných k přijímání a vyřizování žádostí podle zákona o náhradách je třeba odlišit místně příslušný orgán ochrany přírody, u kterého poškozený vznik škody ve stanoveném časovém intervalu od jejího zjištění ohlašuje. Tímto orgánem je obecní úřad obce s rozšířenou působností, popř. správa chráněné krajinné oblasti či správa národního parku podle místa, kde ke škodě došlo.¹⁰⁶ Tento orgán následně provádí též místní šetření.

2.5.2 Lhůty k uplatnění nároku

Zákon o náhradách stanoví přesné lhůty, ve kterých je nutno nárok na náhradu poškozeným uplatnit.¹⁰⁷ Tyto se odlišují podle jednotlivých předmětů škody i v návaznosti na zvláštnosti některých vybraných živočichů a jsou dle § 8 odst. 5 prekluzivní, tedy pokud nedojde k předložení žádosti příslušnému orgánu ve stanovených lhůtách, nárok na náhradu škody dle zákona o náhradách zaniká. Dnem, kdy se žádost považuje za předloženou, je dle § 8 odst. 4 den obdržení žádosti příslušným orgánem.

Jako první musí poškozený vznik škody podle zákona do 48 hodin od jejího zjištění ohlásit místně příslušnému orgánu ochrany přírody, a to podle místa, kde ke škodě došlo. Zejména u vydřích škod je však tato lhůta těžko průkazná a škoda by měla být ohlášena co nejdříve, ideálně hned poté, co poškozený zjistil přítomnost vydry na svém rybníku. Jelikož se jedná o škodu dlouhotrvající, poškozenému je umožněno využít delší období překračující škody, nejdéle však 6 měsíců. Poškození, kteří žádají o náhradu škody již pravidelně, ohlásí vznik škod ideálně na začátku období, za které budou náhrady požadovat. Orgán ochrany přírody pak může zjišťovat důkazy o

[ministerstvu/služby-verejnosti/informacni-kancelar/seznam-podanych-zadosti/2014/zadost-o-poskytnuti-informaci-ve-smyslu-19557](http://www.mzv.cz/ministerstvu/služby-verejnosti/informacni-kancelar/seznam-podanych-zadosti/2014/zadost-o-poskytnuti-informaci-ve-smyslu-19557)

¹⁰⁶ Náhrada škod způsobených predátory na rybnících z pohledu ochrany přírody. *Fórum ochrany přírody*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.forumochranyprirody.cz/nahrada-skod-zpusobenych-predatory-na-rybnících-z-pohledu-ochrany-prirody>

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

přítomnosti vydry průběžně, a provádět tak i více místních šetření, když se nepodaří zjistit potřebné údaje hned při první návštěvě rybníka.¹⁰⁸

Až poté podává poškozený příslušnému orgánu samotnou žádost o poskytnutí náhrady. Kromě škody na zdraví jsou k podání této žádosti zákonem stanovené subjektivní lhůty poměrně krátké, což je dáno zejména charakterem vzniklých škod. V takových případech je třeba věc prošetřit co nejdříve, jelikož zanechané důkazy a stopy mohou zmizet velmi rychle.¹⁰⁹ Konkrétní lhůty pro podání žádosti jsou následující:

- u škody na zdraví 2 roky od vzniku škody,
- u škody na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání nebo včelstvech a včelařských zařízeních 10 dnů ode dne, kdy se poškozený o škodě dozvěděl, tj. subjektivní lhůta, nejpozději je však třeba žádost podat do 6 měsíců ode dne, kdy s největší pravděpodobností škoda vznikla, tj. objektivní lhůta,
- u škody na rybách způsobených vydrou říční a dříve též kormoránem je obdobně jako v předchozím případě subjektivní lhůta 10 dnů od zjištění výše škody a objektivní lhůta činí 6 měsíců. Odchylně je však třeba posuzovat případ, kdy si poškozený vyžádá zpracování znaleckého či odborného posudku ještě před podáním samotné žádosti. V tomto případě je za zjištění výše škody považován až okamžik, kdy je její konečná výše stanovena v zmíněném posudku, a desetidenní lhůta tak počíná běžet až ode dne jeho obdržení. V opačném případě, tedy když poškozený nejprve žádá o náhradu škody a následně až zadává vypracování posudku, se lhůta 10 dnů neuplatní. Takový postup je obvyklý právě u škod způsobených vydrou, kde se většinou podává žádost v době, kdy odborný posudek ještě není dokončený. V době podávání žádosti poškozený nezná přesnou výši požadované náhrady škody, proto je třeba žádost po obdržení posudku doplnit, popř. ho pouze doložit,¹¹⁰
- v dalších případech, tedy u škody na nesklizených polních plodinách, trvalých porostech, uzavřených objektech nebo movitých věcech v nich je subjektivní lhůta 15 dnů a objektivní lhůta činí 6 měsíců.

¹⁰⁸ Postup při uplatňování náhrady škody na rybách způsobené vydrou říční. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-vysocina.cz/postup-pri-uplatnovani-nahrady-skody-na-rybach-zpusobene-vydrou-ricni/d-4024664>

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak citace.

¹¹⁰ Postup při uplatňování náhrady škody na rybách způsobené vydrou říční. Opak citace.

Zákon neupravuje žádnou možnost prodloužení těchto lhůt k podání žádosti, dodatečná lhůta může být stanovena až po zažádání o náhradu pro případ doplnění o chybějící doklady nebo jiné náležitosti, jak bude blíže objasněno v následujících odstavcích.

2.5.3 Náležitosti žádosti o náhradu škody

Žádost, kterou poškozený podává příslušnému orgánu ochrany přírody, musí dle § 9 zákona o náhradách splňovat všechny přesně stanovené obsahové náležitosti a dokládá se potřebnými podklady a doklady, které k žádosti musí být přiloženy. Seznam náležitostí i potřebných podkladů je vypočten v příloze zákona. Vzhledem k tomu, že subjektivní lhůty pro podání žádosti jsou s přihlédnutím k povaze škody stanoveny co nejkratší, k odstranění tvrdosti je možno chybějící obligatorní doklady doplnit ještě ve lhůtě 30 dnů ode dne obdržení výzvy příslušného orgánu k jejich dodatečnému přiložení, stejně tak jako je možné doplnit chybějící údaje v samotné žádosti, aby splňovala všechny předepsané náležitosti.¹¹¹ Ve stejné lhůtě může žadatel též upřesnit rozsah a výši náhrady škody, o kterou požádal, jelikož její přesná výše nemusí být poškozenému hned známa.¹¹² Ve výjimečných případech může úřad tuto lhůtu na základě žádosti poškozeného ještě prodloužit, žadatel však musí být srozuměn s tím, že náhrada škody pravděpodobně nebude proplacena v zákonné lhůtě.¹¹³ Pokud žadatel tyto údaje či doklady nedoplní ani v dodatečně stanovené lhůtě, náhrada škody podle zákona o náhradách se poškozenému neposkytne. To však nebrání poškozenému domáhat se přiznání náhrady za způsobenou škodu u soudu.

Mezi náležitosti žádosti vypočtené v příloze zákona patří identifikační údaje fyzické nebo právnické osoby podle typu žadatele, popis příčin vzniku škody a uvedení jejího rozsahu prostřednictvím částky v korunách českých, popř. vyjádřením souhlasu s výší škody, která bude později doložena posudkem s již označeným jménem konkrétního zpracovatele¹¹⁴, dále označení vybraného živočicha, který podle poznatků poškozeného

¹¹¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak citace.

¹¹² Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak citace.

¹¹³ Náhrada škod způsobených predátory na rybách z pohledu ochrany přírody. *Fórum ochrany přírody*. Opak citace.

¹¹⁴ Postup při uplatňování náhrady škody na rybách způsobené vydrou říční. Opak citace.

škodu způsobil, a popis opatření poškozeného, které učinil k zabránění vzniku škody, typicky využití elektrických ohradníků či oplocení rybochovných zařízení. V neposlední řadě je také třeba uvést preferovaný způsob poskytnutí náhrady škody, např. převedením na účet u peněžního ústavu, výplatou v hotovosti nebo zasláním peněžní poukázkou.

Připojované doklady uvedené v příloze zákona můžeme rozdělit podle předmětu způsobené škody. Cílem takto stanovených požadavků je zejména bezpochyby prokázat vlastnické právo k předmětu škody a prokazatelně zajistit její výši, popř. způsob vzniku. Doložením těchto dokladů žadatel potvrzuje splnění všech zákonem stanovených podmínek pro přiznání náhrady škody.

Pokud dojde ke škodě na životě nebo zdraví, je třeba doložit lékařskou zprávu od lékaře, který prováděl ošetření, případně léčil poškozenou fyzickou osobu. Pro případ úmrtí fyzické osoby vyžaduje zákon doložení výpisu z matriky vypovídající o příčině smrti FO a též lékařskou zprávu od lékaře, který provedl ošetření osoby po útoku vybraného živočicha, došlo-li k takovému ošetření. V případě škody vzniklé na vybraných domestikovaných zvířatech je vždy potřeba prokázat vlastnické právo k danému živočichovi, popř. jej může nahradit čestné prohlášení, a doložit potvrzení od veterinárního lékaře o příčině úhynu zvířete. Jde-li o škodu na rybách způsobenou vydrou říční, poškozený musí přiložit doklad o vlastnickém či uživatelském právu k rybníku, sádce, rybí líhni, rybí odchovně, klecové odchovně a pstruží farmě, např. ve formě nájemní či pachtovní smlouvy nebo výpisu z katastru nemovitostí. Další možností je doklad nebo jiný důkaz o vlastnickém právu k rybám jako např. faktura, nákupní lístek, příp. čestné prohlášení o vlastním odchovu. Rybářské společnosti dokládají i ceník ryb.¹¹⁵ Nezbytností je v tomto případě též odborný nebo znalecký posudek o vzniku škody a její výši. Vypracování takového posudku zadává samotný poškozený s časovým předstihem, vždy alespoň 1,5 až 2 měsíce před podáním písemné žádosti na krajský úřad.¹¹⁶ V ostatních případech je přiložení takového posudku fakultativní. Ačkoli samotný zákon o náhradách nestanovuje žádné požadavky na odbornou kvalifikaci zpracovatelů takových posudků, z Metodiky stanovení výše náhrad škod způsobených vydrou říční vyplývá, že by mělo jít o osobu se znalostmi

¹¹⁵ Náhrada škod způsobených predátory na rybách z pohledu ochrany přírody. *Fórum ochrany přírody*. Opak citace.

¹¹⁶ Postup při uplatňování náhrady škody na rybách způsobené vydrou říční. Opak. citace.

v biologii daného škodného druhu a v případě rybožravých predátorů také ve fungování rybářského hospodaření.¹¹⁷ Pro ostatní škody, tj. škody na nesklizených polních plodinách, trvalých porostech, uzavřených objektech nebo movitých věcech v nich, je i zde nezbytností doklad o vlastnickém nebo jiném právu k těmto předmětům. Vhodné je též přiložit potvrzující fotodokumentaci, ačkoli to zákon výslovně nepožaduje.

Žádost musí být též podepsána příslušnými vlastníky u fyzických osob a statutárním zástupcem u osob právnických, popř. v případě více vlastníků či společného jmění manželů je doložena plná moc.¹¹⁸

K žádosti následně připojí místně příslušný orgán ochrany přírody protokol o místním šetření a popř. další důkazní materiál jako např. fotodokumentaci nebo videozáznam. Toto místní šetření může být provedeno samotným místně příslušným orgánem ochrany přírody nebo jiným orgánem ochrany přírody, popř. přizvaným znalcem.

2.5.4 Postup příslušných orgánů po ohlášení škody a podání žádosti

Jakmile poškozený ohlásí vznik škody, je obzvláště důležité, aby místně příslušný orgán ochrany přírody, tedy odbor životního prostředí příslušné obce s rozšířenou působností, popř. správa chráněné krajinné oblasti, začal událost neprodleně prošetřovat, a tedy provedl místní šetření a sepsal o něm protokol, stejně tak jako je nezbytné zajistit co nejdříve všechny potřebné důkazy. Zejména u tohoto typu škod je takovýto postup klíčový pro následné prokázání nároku na náhradu škody, jelikož stopy zanechané zvířecími pachateli mizí velice rychle, což znamená, že škoda je tím hůře prokazatelná, čím větší je časový odstup od jejího vzniku.¹¹⁹ V protokolu příslušný orgán potvrdí či vyvrátí přítomnost vybraného zvláště chráněného živočicha.

Tyto podklady jsou následně předány příslušnému krajskému úřadu, který je posoudí neprodleně po obdržení žádosti. Přitom vychází zejména z předložených podkladů a dokladů, za pomoci kterých se prokazují majetková práva poškozeného, popř. jiný vztah, který má k předmětu náhrady škody, dále také z odborných či znaleckých

¹¹⁷ Metodika stanovení výše náhrad škod způsobených vydrou říční. AOPK ČR. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.ochranaprirody.cz/metodicka-podpora/metodiky-aopk-cr/>

¹¹⁸ Postup při uplatňování náhrady škody na rybách způsobené vydrou říční. Opak. citace.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

posudků, z lékařských zpráv v případě škod na životě nebo zdraví, z potvrzení veterinárního lékaře v případě uhynutí zvířat a též ze stanovisek a z údajů o monitoringu vybraných živočichů, které poskytuje ministerstvo životního prostředí, popř. jím zřízené právnické osoby. Tento výčet je však pouze demonstrativní, úřad může vyjít i z jiných podkladů, které má v daném případě k dispozici.

Pokud příslušný krajský úřad dojde k závěru, že jsou splněny všechny podmínky zákonem požadované pro přiznání náhrady škody, tj. poškozenému byla způsobena škoda vybraným živočichem a nejsou pochybnosti o její výši ani o splnění dalších vypočtených podmínek, vyplatí poškozenému náhradu škody nejpozději do 4 měsíců ode dne doručení žádosti o její vyplacení od poškozeného. Způsob výplaty se odvíjí od žádosti poškozeného, kde je tento žadatelem navrhován. V opačném případě, tedy není-li škoda nebo její výše prokázána, náhradu škody příslušný orgán nezaplátí. V praxi však poměrně často dochází k situaci, kdy příslušný krajský úřad po zhodnocení všech dostupných důkazů dojde k závěru, dle kterého považuje za prokázanou odlišnou výši náhrady škody, než je výše požadovaná poškozeným v žádosti. Samotný krajský úřad však nemůže náhradu škody jednostranně snížit. Aby tak v daném případě nebylo hned nutné odkázat poškozeného s celým nárokem na občanskoprávní řízení dle ustanovení § 10 odst. 4 zákona o náhradách, příslušný orgán náhradu v její upravené výši poskytne, pokud s ní žadatel vysloví souhlas. Tímto souhlasem se myslí upřesnění výše požadované škody vůči příslušnému orgánu právně relevantním způsobem, tak aby korespondovala s prokázanými zjištěními krajského úřadu.¹²⁰

V dalších odstavcích § 10 se zákon o náhradách zabývá možností poškozeného uplatnit nárok na náhradu škody podle tohoto zákona prostřednictvím soudu. Pokud by úřad náhradu škody z nějakého důvodu ve stanovené lhůtě nevyplatil, může se poškozený nejpozději do 1 roku od doručení žádosti příslušnému úřadu domáhat přiznání náhrady škody u soudu.¹²¹ Po doručení návrhu soudu se bude postupovat podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu obdobně jako v jiných případech.¹²² V takovém řízení před soudem jednají jménem státu krajské úřady, popř. Magistrát hlavního města

¹²⁰ Stanovisko MŽP k možnosti příslušného orgánu požadované náhrady za škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy snížit. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.mzp.cz/cz/stanoviska>

¹²¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

¹²² Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Opak. citace.

Prahy, došlo-li ke vzniku škody na území hlavního města. V případě přiznání náhrady škody soudem je příslušný orgán povinen zaplatit poškozenému stanovenou výši ve lhůtě dle pravomocného rozhodnutí soudu.

2.5.5 Zhodnocení

Jak již bylo uvedeno, zákonnou úpravu postupu při uplatnění nároku na náhradu škody považují za poměrně stručnou, řešící celou situaci spíše povrchně. Proto také zejména v počátcích účinnosti zákona docházelo k častým žádostem okresních a krajských úřadů o vyjádření a stanoviska Ministerstva životního prostředí k jednotlivým nevyjasněným otázkám. Jako problematické se ukázalo např. ohlašování déletrvajících škodných událostí, počítání lhůt pro podání žádosti s ohledem dobu, kdy se poškozený o škodě dozvěděl, vázanost okresních a krajských úřadů předloženým znaleckým posudkem nebo také postup pro případ, kdy žádost neobsahuje všechny zákonem předepsané náležitosti či nedošlo k prvotnímu ohlášení vzniku škody místně příslušnému orgánu ochrany přírody. Po více jak šestnácti letech aplikační praxe však dnes již úřady podobné problémy neřeší a s žádostmi o náhradu škody se vypořádávají bez větších obtíží.

Současné znění zákona dle mého názoru však stále může být problematické pro samotné žadatele o náhradu škody. Tuto situaci vyřešily jednotlivé krajské úřady vypracováním přehledného dokumentu k postupu při uplatňování náhrady škody dle zákona o náhradách, který je dostupný na internetových stránkách každého kraje. Tento předkládaný text je oproti zákonnému znění o poznání rozvinutější, když obsahuje také poznatky krajských úřadů nabyté během aplikační praxe, a podrobně popisuje všechny nezbytné kroky k uplatnění náhrady. Pro žadatele tak jistě představuje srozumitelnější formu seznámení se s požadovaným textem, která je zároveň každému snadno přístupná.

2.6 Vyhodnocení dosavadního poskytování náhrad škod

V této podkapitole se blíže zaměřím na konkrétní data získaná na podkladě žádostí od krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy, a na základě jejich zpracování provedu vyhodnocení dosavadního průběhu poskytování náhrad na základě zákona č. 115/2000 Sb. Pracováno bude s údaji dokumentujícími provádění kompenzací v období od roku 2003 až 2015, jelikož většina krajských úřadů eviduje žádosti a další data spojená s poskytováním náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy až od roku 2003, kdy na ně kompetence příslušného orgánu dle zákona o náhradách přešla po zrušení okresních úřadů. Všechna níže uvedená tvrzení vycházejí z vlastního zpracování obdržovaných údajů a jeho výsledky pro přehlednost uvádím také ve formě tabulek a grafů jako přílohu této diplomové práce.

Jako první bych se ráda zaměřila na čísla a další charakteristiky týkající se žádostí přijatých příslušnými orgány. Jak ze zpracování těchto údajů vyplývá, počet žádostí v průběhu několika prvních let od přijetí zákona o náhradách pomalu stoupal a ustálil se v roce 2007, od kdy úřady každoročně evidují něco okolo 330 přijatých žádostí. Vzhledem k postupnému seznamování se s novým zákonem a zajišťování informovanosti veřejnosti se tento průběh jeví jako adekvátní. K menšímu poklesu došlo jen po roce 2013 v návaznosti na vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných živočichů, a tedy z působnosti zákona o náhradách. Co se týče rozdělení těchto žádostí podle vybraných živočichů, za jejichž škody stát poskytuje náhrady, jasnou převahu mají žádosti týkající se škod způsobených vydrou říční, které představují dokonce 67 % celku. Vydra v současné době zažívá na našem území populační explozi a zároveň je vnímána jako jeden z nejvíce konfliktních živočichů, což má za následek právě enormní příval nespokojených žadatelů dovolávajících se poskytnutí náhrady. Rozrůstající se populace vyder v České republice je také důvodem, proč poškozených a s tím i žádostí o náhradu každoročně přibývá. O poznání menší procenta, avšak neméně významná, zauímají žádosti týkající se kormorána velkého (21 %) a bobra evropského (6,8 %). Škody způsobené kormoránem však již stát nadále nekompensuje, a proto v posledních dvou letech obdržely úřady jen několik málo pokusů o uplatnění náhrady. Zbylí vybraní živočichové dle zákona o náhradách nepředstavují žádná velká překvapení či změny. V případě medvěda hnědého a losa evropského se jedná i vzhledem k jejich nepatrnému výskytu na našem území pouze o

minimální množství podaných žádostí, jež dohromady netvoří ani 0,5 % z jejich celkového počtu. Co se týče vlka obecného a rysa ostrovida, ti představují mezi vybranými živočichy zástupce se stabilním množstvím působených škod, přičemž se nejedná o nijak časté situace, ale nahlášeno je u každého z nich v průměru 7 případů ročně.

Zajímavým zjištěním je také podíl žádostí, které jsou příslušné úřady nuceny z nejrůznějších důvodů zamítnout. Podle údajů krajských úřadů tvoří taková podání přibližně 12 % z celkového počtu přijatých žádostí o náhradu a nemůže jim být vyhověno kvůli nedodržení některé ze zákonem stanovených podmínek ze strany žadatele. Dle tvrzení úřadů je nejčastěji problémem nedodání všech potřebných podkladů či nedodržení lhůt stanovených v zákoně, výjimkou však nebývá ani rozpor mezi údaji uvedenými v žádosti a následným zjištěním ze strany správního orgánu. Velké procento neúspěšných žádostí připadne také na kompenzace škod způsobených vydrou a dříve též kormoránem, u nichž bývá problém s vymezeným předmětem náhrady, když dle zákona nejsou kompenzovány veškeré škody způsobené na rybách, ale pouze ty v zákoně uvedené.

Dalším významným hlediskem pro zhodnocení dosavadního poskytování náhrad dle zákona č. 115/2000 Sb. je bezesporu samotná výše poskytovaných kompenzací a její vývoj za uplynulé roky. Dle důvodové zprávy k zákonu o náhradách počítal zákonodárce s dopadem na státní rozpočet o rozsahu zhruba 13 milionů korun českých za rok. Tato částka však byla překročena již před rokem 2003 a postupně rostla, až dosáhla svého vrcholu v letech 2011 až 2013, kdy přesáhla výše vyplacených náhrad každoročně hranici 60 milionů korun českých. V posledních dvou letech však opět došlo k jejímu snížení, a to více jak o polovinu, když bylo přistoupeno k eliminaci největší položky utnutím kompenzací za škody způsobené kormoránem. Ačkoli tedy nejvíce žádostí o náhrady směřujících na krajské úřady se týkalo škod způsobených vydrou, co se týče výše poskytovaných náhrad, na prvním místě je jednoznačně kormorán, za nějž musel stát vyplatit během let 2003 až 2015 63 % z celkových výdajů na náhrady škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Za další v pořadí, tedy vydru a bobra, vydal stát dohromady okolo 36 %, a zbývající vybraní živočichové se tak na škodách podíleli sotva jedním procentem. Větší množství podaných žádostí v případě vydry si vysvětlují jednak možností uplatňovat náhrady celoročně a dále také častějším působením škod pouze malou skupinou jedinců, na

rozdíl od kormoránů, kdy se chovatelé musejí často potýkat s celým hejnem, které při jednom zásahu na rybníku dokáže způsobit klidně sta tisícové škody, a proto je ve finále škoda jimi způsobená daleko většího rozsahu než u vyder. Dalším faktorem negativně působícím na celkovou výši škody je také fakt, že kormorán při svých nájezdech na vodní plochy kromě zkonsumovaných ryb i další ryby zraní, popř. vyvrhne po vyrušení výstřelem, čímž jen dochází k nárůstu rozsahu způsobených škod.

S ohledem na znalost počtu vyřízených žádostí a výše vyplacených náhrad pro jednotlivé druhy za uplynulé období 2003 až 2015 jsem vypočítala také průměrnou výši škody připadající na jednu žádost u jednotlivých vybraných zvláště chráněných živočichů dle zákona o náhradách. Překvapivým zjištěním určitě nebylo, že první místo v tomto žebříčku obsadil opět kormorán velký s průměrnou výší způsobené škody přibližně 400 tisíc korun českých. Stejně tak bylo možné očekávat nejmenší hodnoty u velkých šelem, kde průměrná výše škody připadající na jednu žádost nepřekročí 14 tisíc korun českých. Co ovšem považuji za nečekané, jsou poměrně vysoké průměrné škody způsobené losem evropským, jež zhruba čtyřnásobně převyšují výši škod zapříčiněných vlkem. Je všeobecně známo, že lesníci losy nemají příliš v oblibě, jelikož mohou napáchat značné škody zejména na mladých lesních porostech, kde jsou škody ihned patrné a dají se vyčíslit. Okus takové mladé monokultury pak může znamenat škodu v řádu desítek tisíc korun českých. Zajímavým se také může jevit průměrná výše škody působené bobrem evropským, který zaujímá druhé místo nedaleko za kormoránem s částkou přibližně 320 tisíc korun českých připadajících na jednu žádost. Na tomto výsledku mají pravděpodobně největší podíl škody působené bobrem v Jihomoravském kraji, kde byl také za uvedená léta zaznamenán největší počet žádostí. V této oblasti se jedná zejména o opakované žádosti několika lesních správ z důvodu škod na lesních porostech a dále také škody působené v lednickém zámeckém parku na okrasných dřevinách a ovocných stromech.¹²³

Posledním hlediskem, na základě kterého jsem se rozhodla získané informace zpracovat a vyhodnotit, je zatížení jednotlivých krajů z pohledu administrativní a finanční náročnosti. Nejvíce zaneprázdněným je z tohoto pohledu Jihočeský kraj, který musel během let 2003 až 2015 vyřídit téměř 2 tisíce žádostí o náhradu škody podle zákona č. 115/2000 Sb. Naprostá většina těchto žádostí je přitom spojená se škodami

¹²³UHLÍKOVÁ, Jitka; VOREL, Aleš; ŠÍMA, Jan. Analýza třináctého období poskytování náhrad škod způsobených bobrem evropským. Opak. citace.

způsobenými vydrou. Stejně tak se však jedná o kraj, který musel v uvedeném období na náhradách vyplatit nejvíce finančních prostředků, a to v přepočtu 243 milionů korun českých, na čemž mají pro změnu zásluhu zejména škody způsobené kormoránem. Z hlediska významnosti administrativního i finančního zatížení je možno uvést také Jihomoravský kraj, jenž se na přiznaných náhradách podílel částkou 138 milionů korun českých, z čehož většina směřovala na kompenzace za škody způsobené bobrem. V příloze uvádím graf s podrobnějším rozdělením vyplácených náhrad mezi vybrané živočichy pro jednotlivé kraje.

I přesto, že náhrady vyplácené ze státního rozpočtu dle zákona o náhradách dosahují poměrně vysokých částek, nutno podotknout, že pokrývají jen velmi malé procentu škod ve skutečnosti způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Jak bylo uvedeno při vymezení předmětu náhrady škody, stát kompenzuje škody pouze na vybraných objektech ve vlastnictví poškozených a často nezahrnuje právě ty nejrozšířenější typy. Stále také existuje velké množství vlastníků, kteří se k podání žádosti o poskytnutí náhrady z nejrůznějších důvodů neuchýlí.

3. Další řešení při škodách působených živočichy

3.1 Řešení podle zákona č. 114/1992 Sb.

3.1.1 Náhrada újmy za ztížení hospodaření

Tento institut byl do ZOPK zaveden prostřednictvím § 58 tzv. euronovelou č. 218/2004 Sb. s účinností od 28. 4. 2004 a vychází z předpokladu, že ochrana přírody a krajiny je veřejným zájmem, z čehož mohou jednotlivcům při jejím užívání vyplývat určitá omezení, která jsou povinni strpět. Konkrétně se jedná o finanční náhradu pro vlastníky či nájemce zemědělské půdy, lesního pozemku nebo rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže, která má vyrovnat ekonomickou ztrátu utrpěnou jako důsledek omezeného výkonu vlastnického práva k uvedeným pozemkům v zájmu ochrany přírody, a to v porovnání se stavem, jakého mohlo být dosaženo bez takových omezení. Díky takto obsáhlému pojetí se jedná o náhradu, která má ze všech náhrad uvedených v ZOPK nejširší použití.¹²⁴ Konkrétní omezení přípustná dle ZOPK pro účely finanční náhrady jsou ta, která vyplývají z části třetí až páté tohoto zákona. Právním titulem nároku na náhradu újmy dle ZOPK tak mohou být omezení jako důsledek ochrany zvláště chráněných území, soustavy NATURA 2000, zvláště chráněných druhů organismů či památných stromů, a to včetně prováděcích právních předpisů či rozhodnutí vydaných na jejich základě.¹²⁵ Stejně tak může újma vzniknout v důsledku omezení vyplývajících z opatření navržených v plánech systémů ekologické stability krajiny nebo také omezení vyplývajících z rozhodnutí, souhlasu nebo závazného stanoviska vydaného podle ZOPK. Je však nezbytné rozlišovat mezi rozhodnutími a jinými správními akty stanovujícími nová omezení pro vlastníky či nájemce, které jako jediné zakládají nárok na náhradu újmy, např. registrace významného krajinného prvku dle § 6 ZOPK, a těmi, které pouze potvrzují zákonné zákazy či stanovují podmínky nezbytné pro udělení zákonných výjimek a jiných oprávnění, ty totiž žádnou újmu nepůsobí.¹²⁶ Častým

¹²⁴ KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-10-6. Str. 131.

¹²⁵ PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření. *Ochrana přírody*. 2011, č. 5, s. 13-16.

¹²⁶ PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Poskytování náhrad za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření ve světle recentní judikatury*. Fórum ochrany přírody. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

přejímáním zákazů a omezení vyplývajících přímo ze zákona do svých rozhodnutí a stanovisek orgány ochrany přírody zbytečně komplikují určení původu toho daného omezení, a proto je aplikace § 58 ZOPK v praxi poměrně problematická.¹²⁷

Oprávněnou osobou k uplatnění nároku na náhradu újmy je vlastník a též nájemce za předpokladu, že je omezeno jeho právo pronajatou věc řádně užívat. K doložení oprávněnosti nájmu může být nájemce vyzván k prokázání existence platného nájemního vztahu.¹²⁸ Nárok na tuto finanční náhradu by trval i v případě převodu nebo přechodu vlastnického práva nebo práva nájmu. Nelze však poskytnout finanční náhradu současně vlastníkov i nájemci téhož pozemku, proto v případě jejich současné včasné žádosti bude tato náhrada poskytnuta pouze vlastníkov pozemku jakožto originárnímu subjektu práva.

Svůj nárok na finanční náhradu musí výše uvedený vlastník či nájemce uplatnit písemně spolu s uvedením dokladů a podkladů nezbytných pro posouzení nároku a stanovení výše finanční náhrady. Pro uplatnění nároku je stanovena prekluzivní lhůta 3 měsíců od skončení kalendářního roku, ve kterém vznikla nebo trvala újma, přičemž v této lhůtě musí být podání doručeno příslušnému orgánu, jinak nárok na finanční náhradu zaniká. V opačném případě je peněžní náhrada poskytnuta z prostředků státního rozpočtu příslušným orgánem ochrany přírody, a to vždy zpětně za každý jednotlivý kalendářní rok, výjimkou jsou pouze rybníky s víceletým hospodářským cyklem, kde by náhrada měla být poskytována až v posledním roce takového cyklu.¹²⁹ Nemusí se však bezpodmínečně jednat o finanční náhradu, ale na základě dohody s vlastníkem či nájemcem příslušného pozemku může dojít i k jinému vypořádání, např. formou výměny pozemků.¹³⁰ S výjimkou území národních parků a jejich ochranných pásem poskytuje náhradu újmy na celém území AOPK ČR.¹³¹

<http://www.forumochranyprirody.cz/poskytovani-nahrad-za-ztizeni-zemedelskeho-nebo-lesniho-hospodareni-ve-svetle-recentni-judikatury>

¹²⁷ KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Opak. citace. Str. 132.

¹²⁸ KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Opak. citace. Str. 134.

¹²⁹ Náhrada újmy – legislativa. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.ochranaprirody.cz/nahrada-ujmy/legislativa/>

¹³⁰ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. Opak. citace. Str. 189.

¹³¹ PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. *Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření. Ochrana přírody*. Opak. citace.

Odst. 4 § 58 ZOPK dále upravuje kolizi s ostatními příspěvky poskytovanými za podobným účelem podle tohoto nebo zvláštního právního předpisu. Jedná se jednak o příspěvek za omezení z důvodů ochrany přírody podle § 69 ZOPK poskytovaný vlastníkům nebo nájemcům dotčených pozemků v případě, že provedou dohodnuté práce nebo se zdrží určité činnosti v zájmu zlepšení životního prostředí, nebo např. také o náhrady poskytované na základě zákona č. 115/2000 Sb. V případě současného uplatnění nároku na finanční náhradu dle § 58 ZOPK a příspěvek dle některého z těchto dalších předpisů, když z takového titulu již byla peněžní kompenzace vyplacena, výše finanční náhrady dle § 58 ZOPK se o takto poskytnutou částku snižuje.

Předpokladem k uvedení tohoto institutu do praxe bylo vydání dvou prováděcích právních předpisů, které stanovují další podmínky pro poskytnutí finanční náhrady, jakož i náležitosti uplatnění nároku a způsob určení výše náhrady. Jde o vyhlášku Ministerstva zemědělství č. 432/2005 Sb. upravující finanční náhrady za újmy vzniklé omezením zemědělského hospodaření a vyhlášku Ministerstva životního prostředí č. 335/2006 Sb. týkající se újmy v lesním hospodaření. Každá z vyhlášek obsahuje vzorec pro výpočet újmy vztahující se k několika typizovaným omezením a pro vybrané typy byly ve snaze o zjednodušení stanoveny paušální platby, do té doby přesný způsob pro vyčíslení domnělé újmy nebyl znám. Pro neuvedená omezení a výpočet újmy z nich vzniklé je třeba i nadále použít jiných metod, např. odhadu znalce.¹³² Celková výše náhrady je přitom dle § 58 odst. 5 ZOPK limitována částkou představující rozdíl mezi situací při uplatnění omezení podle odst. 2 a situací, kdy by taková omezení uplatněna nebyla. Odchylně lze finanční náhradu upravit pouze ve smlouvě při ochraně evropsky významných lokalit dle § 39 či § 45c ZOPK, přičemž náhrada nesmí překročit výši umožněnou prováděcím právním předpisem. Tato problematika je dále usměrňována za pomoci výkladů právních předpisů přijatých výkladovou komisí ministra životního prostředí uveřejňovaných ve Věstníku MŽP.¹³³

Hned počátky uplatňování tohoto nástroje v praxi však přinesly řadu nejasností a otázek. Mezi nejvýznamnější patřila pravděpodobně otázka vyplácení finanční náhrady s ohledem na okamžik nabytí pozemku v porovnání s okamžikem vzniku zákonného omezení. Podle současného znění zákona je zde nárok na náhradu, pokud újma

¹³² KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Opak. citace. Str. 134.

¹³³ Náhrada újmy – legislativa. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR*. Opak. citace.

v důsledku omezení vznikne nebo trvá. Náhrada újmy by tak měla být vyplácena nejen v okamžiku, kdy vzniklo omezení, např. při vyhlášení zvláště chráněného území, ale během celé doby, co omezení trvá, tedy např. po celou dobu existence zvláště chráněného území.¹³⁴ Na dlouhou dobu se však v tomto ohledu stalo respektovaným stanovisko výkladové komise ministra životního prostředí č. 2/2006 publikované ve Věstníku MŽP č. 5/2006, podle kterého nemá být újma hrazena subjektu, který nabyl pozemek již za existence zákonného omezení.¹³⁵ Na základě tohoto stanoviska došlo k pozastavení vyplácení mnohých náhrad, což vyvolalo vlnu žalob nespokojených žadatelů v čele se státním podnikem Lesy ČR.¹³⁶ Tento výklad se však stal problematickým při uplatňování nároků v restituci či při přechodu vlastnického práva děděním nebo transformací družstev a společností. Tato spolu s dalšími komplikacemi při aplikaci tohoto institutu vyústily pod tlakem hospodářů a vlastníků půdy mobilizovaných zejména Sdružením vlastníků obecních a soukromých lesů v novelizaci ZOPK do jeho současné podoby, kdy je finanční náhrada poskytována vlastníkům či nájemcům, kteří předmětné pozemky oprávněně užívají, a to i v případě přechodu nebo převodu vlastnického práva nebo práva nájmu.¹³⁷ Jiný pohled na věc přinesl rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2011, podle kterého nemůže být oprávněným žadatelem takový právní subjekt, který v době nabytí vlastnického práva nebo práva nájmu věděl, že je pozemek zatížen zákonným omezením, protože v takovém případě z něj ani nemohl důvodně očekávat výnos.¹³⁸ Tento rozsudek byl však zrušen rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky v následném dovolacím řízení.

Další změnou, kterou tento institut od svého zavedení prošel, je forma řízení, ve kterém se o finanční náhradě rozhoduje. V letech 2004 až 2006 probíhalo rozhodování o tomto nároku vždy formou správního řízení, nicméně v roce 2009 rozhodl zvláštní senát složený ze soudců Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, že tento nárok je svou povahou soukromoprávního charakteru, když jeho účastníci se nacházejí v rovném

¹³⁴ PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Poskytování náhrad za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření ve světle recentní judikatury*. Fórum ochrany přírody. Opak. citace.

¹³⁵ PEKÁREK, Milan. *Kompenzace výkonu vlastnického práva při ochraně životního prostředí*. In PRŮCHOVÁ, Ivana. *Aktuální otázky práva životního prostředí (Sborník příspěvků z konference)*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3629-X. Str. 67.

¹³⁶ PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. *Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření*. *Ochrana přírody*. Opak. citace.

¹³⁷ PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. *Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření*. *Ochrana přírody*. Opak. citace.

¹³⁸ PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. *Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření*. *Ochrana přírody*. Opak. citace.

postavení, a to ačkoli je samotný institut upraven ve veřejnoprávním předpise. Proto v případě sporu rozhodne o nároku na náhradu soud v občanském soudním řízení.¹³⁹ Ministerstvo životního prostředí však dospělo k závěru, že při rozhodování je třeba i nadále zachovat některé aspekty veřejného práva. AOPK ČR a správy národních parků jakožto posuzovatelé jsou tak s ohledem na své veřejnoprávní postavení povinni uplatňovat přiměřeně zásady správní činnosti, což v tomto případě znamená např. vyzvat žadatele k doplnění žádosti v případě jejího neúplného podání.¹⁴⁰

V souvislosti s vyplácením finančních náhrad dle § 58 ZOPK se dále řeší oprávněnost tohoto nároku i pro státní instituce. Z jistého pohledu není příliš logické, aby stát kompenzoval omezení vznikající ve veřejném zájmu na svých vlastních pozemcích, a to organizacím, které sám zřídil k jejich správě. Jelikož však současné znění zákona tuto otázku přímo neřeší, doposud zůstává tento úkol na prováděné praxi a judikatuře, kdy prvoinstanční soudy státním organizacím náhrady většinou přiznávají. Průlomovým se stal již zmiňovaný zrušený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2011, který zamítl nárok na finanční náhradu státnímu podniku Lesy ČR, a na jehož základě AOPK ČR pozastavila vyplácení nároků i dalším státním institucím. Dle tohoto rozsudku mají takové subjekty nárok pouze na náhradu zvýšených hospodářských nákladů, které by v souvislosti s omezením vznikly. I v tomto případě však byla otázka následně řešena dovolacím soudem.¹⁴¹

Tímto již několikrát zmiňovaným rozhodnutím představujícím významný mezník v této problematice se stal rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3837/2011 ze dne 28. 8. 2013, ve kterém se žalobce státní podnik Lesy ČR domáhal náhrady za omezení v podobě nutnosti ponechat les na území Národní přírodní rezervace Velký Špičák samovolnému vývoji. Nejvyšší soud se zde výslovně vyjádřil, že omezení hospodaření v lese je v daném případě omezením práva z důvodu veřejného zájmu, a tedy prostřednictvím § 58 odst. 2 má být zajištěna náhrada za omezení vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Tím relativizoval dosavadní ustálený výklad ustanovení § 58 ZOPK. Dle konstatování soudu náhrada za omezení hospodaření podniku i v případě, kdy mu již v okamžiku převzetí bylo známo

¹³⁹ KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Opak. citace. Str. 131.

¹⁴⁰ PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření. *Ochrana přírody*. Opak. citace.

¹⁴¹ PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření. *Ochrana přírody*. Opak. citace.

omezení plynoucí ze speciálního režimu uplatňovaného na daném pozemku, v tomto konkrétním případě z režimu národní přírodní rezervace. K tomuto závěru došel Nejvyšší soud úvahou, že každý vlastník lesa může důvodně očekávat zisk, když jednou z nejvýznamnějších funkcí lesa je těžba dřevní hmoty. Nejvyšší soud v tomto rozsudku dále oproti soudu odvolacímu přiznal aktivní legitimaci k uplatnění nároku též státnímu podniku, a to zejména s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 325/2002 ze dne 28. 8. 2003 a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 4/2008 ze dne 29. 7. 2010, dle nichž je: „*státní podnik vykonávající právo na hospodaření k lesům aktivně věcně legitimován k uplatnění nároku na náhradu škody způsobené státem, přičemž náhrada za omezení vlastnického práva odvozená od tvrzeného ušlého zisku je obdobným nárokem.*“

V současné době je však v Poslanecké sněmovně projednávána novela ZOPK týkající se § 58, která by měla vyplácení náhrad státním podnikům a dalším subjektům napojeným na stát omezit. Tento návrh předložila vláda sněmovně dne 15. 3. 2016 a ke dni 31. 8. 2016 má za sebou první čtení, které skončilo příkázáním návrhu zákona k projednání výborům. Tato novela navrhuje doplnit znění ustanovení § 58 odst. 2 o tvrzení: „*Nárok na finanční náhradu nevzniká za újmu vzniklou či trvající na pozemcích ve vlastnictví státu.*“¹⁴² Cílem návrhu zákona je dle důvodové zprávy zamezení transferů finančních prostředků uvnitř státu a odstranění nerovnosti mezi subjekty žádajícími o újmu, kdy jedni hospodaří na vlastní půdě, zatímco druzí užívají státní půdu z jiného právního užívacího titulu.¹⁴³ K návrhu zákona se k 31. 8. 2016 vyjádřil pouze garanční Výbor pro životní prostředí, který Poslanecké sněmovně doporučil schválení zákona.¹⁴⁴ Je tak možné, že zásahem legislativců brzy dojde k překonání výše uvedeného názoru Nejvyššího soudu.

Zavedení právní úpravy náhrady újmy za ztížení zemědělského či lesního hospodaření bylo pro ochranu přírody bezesporu přínosem, a to ačkoli je zde stále řada nejasností

¹⁴² Novela zákona o ochraně přírody a krajiny, platné znění s vyznačením změn. *Poslanecká sněmovna* (volební období od 2013). Tisk č. 739. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=739&CT1=0>

¹⁴³ Novela zákona o ochraně přírody a krajiny, návrh zákona včetně důvodové zprávy. *Poslanecká sněmovna* (volební období od 2013). Tisk č. 739. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=739&CT1=0>

¹⁴⁴ Usnesení zemědělského výboru z 33. schůze ze dne 23. června 2016. *Poslanecká sněmovna* (volební období od 2013). Tisk 739/1. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=739&ct1=1>

PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Poskytování náhrad za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření ve světle recentní judikatury*. Opak citace.

vyžadujících další doplnění a vylepšení, např. co se týče způsobu stanovení výše újmy. I přes své široké pojetí se však nejedná o nástroj, který by umožnil kompenzovat újmu vzniklou na základě omezení přijatých dle ZOPK vlastníkům všech pozemků, což dle mého názoru stále nepředstavuje optimální stav, a je tak nutno spoléhat na přímou aplikaci čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, popř. extenzivní výklad podmínek pro vznik nároku na náhradu.

3.1.2 Výjimky ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů

Dalším možným řešením nabízeným ZOPK při škodách působených živočichy je udělení výjimky ze zákazů u zvláště chráněných druhů živočichů podle § 56 ZOPK. Tento institut však na rozdíl od předchozího neznamena následné poskytnutí kompenzace za způsobené škody, které je daný jedinec nucen strpět, ale umožňuje jednotlivci vyvinout vlastní snahu za účelem zmíněným škodám předejít, popř. jejich výskyt co nejvíce omezit. O povolení výjimky rozhoduje orgán ochrany přírody odlišně podle toho, zda se v ní jedná o zvláště chráněné druhy živočichů podléhající ochraně podle evropského práva, či zda jde o jiného zvláště chráněného živočicha.¹⁴⁵ V obou případech může být výjimka udělena pouze v situacích, kdy nad zájmem ochrany přírody převažuje jiný veřejný zájem, popř. přímo v zájmu ochrany přírody.¹⁴⁶ V případě zvláště chráněných druhů živočichů podléhající ochraně práva Evropských společenství je možné takovou výjimku udělit navíc pouze za předpokladu naplnění alespoň jednoho z důvodů uvedených v § 56 odst. 2 a též pokud neexistuje jiné uspokojivé řešení a povolovaná činnost nebude mít vliv na dosažení či udržení příznivého stavu druhu z hlediska jeho ochrany na území České republiky. Za důvody přípustné pro udělení výjimky považuje zákon v tomto případě typicky zájem na prevenci škod na úrodě, dobytku, rybolovu, lesích, vodách a ostatních typech majetku, nebo dále např. zájem na ochraně volně žijících živočichů, zájem na veřejném zdraví a veřejné bezpečnosti či podpoře výzkumu a vzdělávání. Z vybraných zvláště chráněných

¹⁴⁵ MAZANCOVÁ, Eva. Aktuální změny v právní úpravě ochrany volně žijících živočichů. In STEJSKAL, Vojtěch; LESKOVJAN, Martin. *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. ISBN 978 80-87146-33-0. Str. 101.

¹⁴⁶ Dle rozsudku NSS sp. zn. 8 As 5/2008 ze dne 25. 5. 2009 může být za takový jiný veřejný zájem ve smyslu § 56 odst. 1 a 3 ZOPK považováno např. zajištění protipovodňové ochrany lidských sídel. Tohoto obecného zájmu mělo být v projednávané věci dosaženo těžbou šterku ve vodním toku Ostravice.

druhů živočichů dle zákona o náhradách spadají pod ochranu evropského práva všichni živočichové s výjimkou losa evropského. Orgán ochrany přírody plní v tomto případě nelehkou úlohu při posuzování proti sobě stojících veřejných zájmů, kdy je třeba pečlivě zvážit všechny možné důsledky provedené volby. Důkazní břemeno při prokázání převahy jiného veřejného zájmu nad zájmem ochrany přírody však nese sám žadatel o povolení výjimky.¹⁴⁷

Orgány ochrany přírody příslušné k udělení výjimky jsou krajské úřady a správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, popř. též újezdní úřady či ministerstvo životního prostředí, jedná-li se o území sloužící k obraně státu.¹⁴⁸ Na udělení výjimky orgánem ochrany přírody však ani při splnění zákonem daných podmínek není právní nárok, ale jedná se o správní uvážení.¹⁴⁹ Je tak věcí příslušného orgánu, zda výjimku v daném konkrétním případě připustí.¹⁵⁰ V odůvodnění však musí své stanovisko vždy řádně zdůvodnit a popsat úvahy, které k finálnímu rozhodnutí vedly.¹⁵¹ Orgán ochrany přírody navíc může v rozhodnutí o výjimce ve snaze co nejmenších zásahů do života chráněných živočichů stanovit podmínky pro výkon povolované činnosti nebo povinnost označit zvláště chráněného živočicha dotčeného výjimkou nezaměnitelnou a trvalou značkou, což je významné pro předcházení záměnám s nelegálně drženými živočichy.¹⁵²

Nutno podotknout, že usmrcování zvláště chráněných živočichů je až nejzazším zásahem do jejich vývoje ve smyslu § 50 odst. 2 ZOPK a k tomu je třeba udělit výjimku výslovně pro tento účel. Nepostačí tedy toto povolení implicitně vyvozovat, když je povolen např. zásah do biotopu zvláště chráněného živočicha.¹⁵³

¹⁴⁷ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. Opak. citace. Str. 184.

¹⁴⁸ MAZANCOVÁ, Eva. Aktuální změny v právní úpravě ochrany volně žijících živočichů. Opak. citace. Str. 101.

LANDOVÁ, Barbora; HAVELKOVÁ, Svatava. K novele zákona o ochraně přírody a krajiny. *Ochrana přírody*. 2009, č. 6, s. 18-19.

¹⁴⁹ STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny – komentář*. Opak. citace. Str. 313.

¹⁵⁰ Jak vyplývá z rozhodnutí NSS sp. zn. 7 A 139/2001 ze dne 29. 7. 2004, jelikož není na udělení výjimky dle § 56 ZOPK právní nárok, nemůže být potenciální žadatel jejím neudělením zkrácen na svých subjektivních právech.

¹⁵¹ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. Opak. citace. Str. 184.

¹⁵² STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny – komentář*. Opak. citace. Str. 314.

¹⁵³ To vyplývá z rozhodnutí NSS sp. zn. 1 As 41/2011 ze dne 22. 6. 2011, podle kterého je možné zvláště chráněné živočichy usmrcovat pouze v případě, pokud je výjimka podle § 56 ZOPK udělena výslovně i k usmrcování živočichů, a nikoli pouze k rušení a zásahu do jejich biotopu.

K udělení výjimky podle § 56 ZOPK může dojít třemi různými způsoby. V případě konkrétně vymezeného subjektu rozhodne orgán ochrany přírody individuálním správním aktem, pokud se však má výjimka týkat blíže neurčeného okruhu osob a jsou též splněny všechny zákonem stanovené podmínky, může se místo rozhodnutí uchýlit k vydání opatření obecné povahy. Třetí variantou je nahrazení výše uvedených správních aktů uzavřením dohody. Forma výjimky bude vždy záviset na konkrétní situaci a v každém případě bude nutné prokazovat stejné skutečnosti jako při správním rozhodování.¹⁵⁴ Opatření obecné povahy se svou povahou od rozhodnutí odlišuje, zejména nelze podat opravný prostředek. Oprávněným osobám se však dovoluje k jeho návrhu uplatňovat námitky nebo připomínky, na které je správní orgán povinen reagovat. Další možností změny je pak zahájení přezkumného řízení z moci úřední či podání návrhu na zrušení opatření obecné povahy. K uzavření dohody mezi orgánem ochrany přírody a fyzickou či právnickou osobou může dojít v rámci udělování výjimky v zájmu ochrany volně žijících živočichů či pro účely výzkumu a vzdělávání nebo opětovného osídlení určitého území populací druhu. Takovou dohodu je však možné uzavřít pouze za předpokladu neexistence jiného uspokojivého řešení, a pokud navrhovaná činnost nebude mít vliv na dosažení nebo udržení příznivého stavu druhu z hlediska ochrany, což musí být v dohodě výslovně uvedeno. Za dodržení těchto podmínek nahrazuje tato dohoda výše popisovanou výjimku. O povolených výjimkách byla pro orgán ochrany přírody novelou ZOPK zakotvena v § 56 odst. 6 informační povinnost vůči ministerstvu životního prostředí dle § 5b odst. 5, popř. § 5 odst. 3 ZOPK.

Pokud provede fyzická nebo právnická osoba zásah do přirozeného vývoje zvláště chráněného živočicha bez povolené výjimky, dopustí se porušení § 50 odst. 2 ZOPK a nastává odpovědnost za správní delikt.

Výjimky udělované formou individuálního správního aktu jsou v našem prostředí poměrně častou záležitostí. Dříve byly vydávány zejména k plašení a odstřelu kormorána, ten už teď ale není zvláště chráněným živočichem. K přijetí opatření obecné povahy se obvykle přistupuje v případech, kdy vzniklé škody nelze kompenzovat, popř. nastalá situace se již jeví jako neúnosná a ohrožena může být i veřejná bezpečnost či zdraví osob. K povolení výjimky prostřednictvím opatření obecné povahy došlo na

¹⁵⁴ LANDOVÁ, Barbora; HAVELKOVÁ, Svatava. K novele zákona o ochraně přírody a krajiny. Opak. citace.

území České republiky Krajským úřadem Jihomoravského a Jihočeského kraje v případě bobra evropského a v minulosti též pro kormorána velkého.¹⁵⁵

K problematice udělování výjimek na základě ustanovení § 56 ZOPK se v poslední době významným způsobem vyjádřil Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku sp. zn. 2 A 49/2013 ze dne 18. 12. 2015. Na základě tohoto rozhodnutí bylo judikováno, že řízení podle § 56 ZOPK je nezávislé na jiných řízeních o výjimkách, stanoviscích nebo souhlasech podle tohoto zákona, což soud odůvodňuje zejména jeho systematickým členěním, kdy ochraně zvláště chráněných živočichů a výjimkám z této ochrany je věnována zvláštní část zákona. Souběžné vedení řízení není vyloučeno ani tehdy, je-li součástí řízení o udělení souhlasu dle § 44 odst. 3 ZOPAK též hodnocení dopadu činnosti nebo zásahu na konkrétního zvláště chráněného živočicha. Nejvyšší správní soud dále judikoval, že zahájení řízení o udělení výjimky ze zákazu podle § 56 ZOPK týkající se zvláště chráněného živočicha je v případě jeho výskytu obligatorní a může být zahájeno i z vlastní iniciativy správního orgánu. Zájem na ochraně životního prostředí dle odůvodnění soudu svým významem výrazně převyšuje individuální zájmy jednotlivce, a proto nelze spoléhat na to, že tito, často sledující cíle s ochranou životního prostředí kolidující, budou nad hájením tohoto veřejného zájmu bdít se stejnou zodpovědností a nestranností jako správní orgány k tomu věcně povolané. Řízení o udělení výjimky navíc představuje pro správní orgány obligatorní postup i v případě, kdy se zásah do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů jeví pouze jako pravděpodobný, a nikoli jen jistý. Dle názoru soudu již pouhá eventualita zásahu odůvodňuje zahájení takového řízení, neboť právě v rámci tohoto řízení může být pravděpodobnost a míra škodlivosti posuzované činnosti náležitě a kvalifikovaně zhodnocena.

¹⁵⁵ ČIHÁK, Kamil. MŽP chce vyřadit kormorána ze seznamu zvláště chráněných druhů. *Birdlife*. [online]. 18. 6. 2012 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.cso.cz/index.php?ID=2348>

3.2 Řešení podle zákona č. 449/2001 Sb.

Náhradou škody způsobené živočichy se zabývá též zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně v části šesté s názvem škody způsobené užíváním honitby, zvěří a na zvěři. Zde je v § 52 zakotvena povinnost uživatele honitby hradit škodu, kterou v honitbě na honebních pozemcích nebo na dosud nesklizených polních plodinách, vinné révě, ovocných kulturách, nebo na lesních porostech způsobila zvěř. Pojem zvěř je přitom definován v § 2 písm. b) zákona o myslivosti jako obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi dále konkretizovaných druhů volně žijících živočichů. Takto vymezenou zvěř rozděluje zákon na dvě skupiny. Tu první představuje výčet druhů savců a ptáků, které podle mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv, nelze lovit, nebo druhů zvěře, které jsou zvláště chráněnými živočichy a současně nebyla k jejich lovu povolena výjimka podle ZOPK. Mezi takovými savci jsou všichni vybraní živočichové dle zákona o náhradách a mezi ptáky je uveden i kormorán velký. Jako druhou skupinu uvádí zákon druhy zvěře, které lovem naopak obhospodařovat lze. Zvláštním případem by byla škoda způsobená zvěří, která unikla z obory a kterou je povinen uhradit její uživatel, ledaže k uniknutí zvěře dojde v důsledku neodvratitelné události nebo s pomocí osoby, za níž uživatel obory neodpovídá. Stejně tak jako v případě zákona o náhradách je vlastník či nájemce honebního pozemku, popř. uživatel honitby se souhlasem vlastníka, povinen činit přiměřená opatření tak, aby ke škodám způsobeným zvěří nedocházelo, zde to zákon nicméně výslovně nestanovuje jako podmínku pro následné poskytnutí náhrady.

V ustanovení § 54 zákon o myslivosti dále provádí výčet škod způsobených zvěří, za něž náhrada podle tohoto zákona poskytována není. Mezi tyto zákon řadí i odst. 3 totožného paragrafu, který říká, že škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát, a v poznámce pod čarou přitom odkazuje na zákon o náhradách. Toto ustanovení bylo převzato z § 34 odst. 3 předchozího zákona o myslivosti č. 23/1962 Sb., na základě kterého docházelo k náhradám ze strany státu před přijetím samotného zákona o náhradách. Dle komentáře k zákonu je však toto

ustanovení zařazeno nesystematicky, jelikož ve skutečnosti nemůže jít o neuhrazenou škodu, když ji hradí stát.¹⁵⁶

Připojení tohoto ustanovení k § 54 zákona o myslivosti spolu s odkazem na zákon o náhradách nasvědčují tomu, že zákonodárce měl v úmyslu problematiku škod způsobených zvěří, jejíž stavy nemohou být lovem snižovány, kompletně přenechat zákonu o náhradách. Samotný zákon o náhradách však ve svém § 11 odst. 3 uvádí: „*Byla-li poskytnuta náhrada škody podle tohoto zákona, nelze poskytnout náhradu škody podle právních předpisů o myslivosti a naopak.*“ Z tohoto ustanovení dle mého názoru vyplývá, že zde existuje souběžný nárok na náhradu podle obou předpisů, avšak logicky uplatnění jednoho vylučuje další možnost nároku podle druhého předpisu. Komentář k zákonu o myslivosti tuto možnost také připouští, když uvádí, že poznámka pod čarou nemá normotvornou funkci a neuvedení druhu v citovaném předpise nemůže způsobit odmítnutí nároku.¹⁵⁷ I na základě dalších zdrojů rozšiřuje zákon o myslivosti povinnost státu k náhradě škody nad rámec zákona o náhradách.¹⁵⁸ Toto tvrzení potvrzuje též fakt, že výčet živočichů, jejichž stavy nemohou být lovem snižovány, je širší než výčet vybraných zvláště chráněných živočichů podle zákona o náhradách, a proto poskytnutí náhrady podle zákona o myslivosti nelze vyloučit.

Za předpokladu připuštění nároku na náhradu podle zákona o myslivosti lze dále uvažovat o možných kompenzacích za škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na rybách v rybářských revírech, které z výše uvedených důvodů nelze uplatňovat na základě zákona o náhradách. Jako za situace před účinností zákona o náhradách by stát odpovídal za ušlý zisk ve formě nedosaženého očekávaného výnosu z lovu ryb nebo za skutečnou škodu představovanou náklady, které subjekt rybářského práva vynaložil ze svých prostředků na zarybnění, a příslušným orgánem poskytujícím náhrady by bylo Ministerstvo financí.¹⁵⁹ Tento krok by jistě napomohl k snížení tlaku

¹⁵⁶ PETR, Bohuslav a kol. *Zákon o myslivosti. Komentář*. Opak. citace. Str. 220.

¹⁵⁷ PETR, Bohuslav a kol. *Zákon o myslivosti. Komentář*. Opak. citace. Str. 220.

¹⁵⁸ CHARVÁT, Antonín; MIKULKA, Jan. Metodická příručka – Uplatňování náhrad škod způsobovaných zvěří. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN. 978-80-7434-018-5. Str. 75. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/myslivost/uplatnovani-nahrad-skod-zpusobovanych-1.html>

¹⁵⁹ Toto bylo judikováno již v představených rozhodnutích NS sp. zn. 25 Cdo 540/2003 ze dne 29. 4. 2004, NS 25 Cdo 3206/2007 ze dne 26. 8. 2009 a NS sp. zn. 25 Cdo 2246/98 ze dne 3. 11. 1999.

na likvidaci rybožravých predátorů ze strany rybářů, nicméně zároveň by znamenal velké výdaje pro státní pokladnu a judikatura zatím takovou možnost nepotvrdila.¹⁶⁰

Procesní stránku uplatnění nároku na náhradu škody podle zákona o myslivosti stručně upravuje následující ustanovení § 55. Uvedeny jsou zejména prekluzivní lhůty, ve kterých musí poškozený svůj nárok uplatnit u uživatele honitby, a způsob výpočtu výše škody, kterou vyčíslí sám poškozený. Konkrétní provedení náhrady je ponecháno na dohodě mezi poškozeným a uživatelem honitby. Teprve poté, co uživatel honitby neposkytne náhradu ve stanovené době od uplatnění nároku poškozeným, popř. od uzavření písemné dohody o náhradě škody, kterou spolu tyto dva uzavřeli, má poškozený tři měsíce na to, aby uplatnil svůj nárok na náhradu škody u soudu. Soud zasahuje také v případě, kdy z výše uvedené dohody vznikne spor.

3.3 Preventivní opatření

Prevence je jedním ze základních principů ve většině právních odvětví, a zejména pak při ochraně životního prostředí, kde škodlivé zásahy často představují již nenapravitelnou újmu. Spočívá ve snaze o předcházení škodám toho nejrůznějšího charakteru, a to na objektech, které jsou právem chráněny. Prevence by dle mého názoru měla hrát klíčovou roli i v případě škod působených vybranými živočichy dle zákona o náhradách. Nutnost uplatňování preventivních opatření tak můžeme pokládat za jedno z dalších řešení při škodách působených živočichy, které je dle mého názoru třeba zmínit.

Zákon o náhradách vyjmenovává několik nezbytných preventivních opatření, jako je uzavírání zvířat do objektů, využívání elektrického ohradníku a jiného oplocení či dohledu pasteveckého psa, jejichž osvojení stanovuje přímo jako jednu z nezbytných podmínek pro případné přiznání nároku na náhradu škody, což je pochopitelné. V uvedených případech se však jedná pouze o základní prostředky ochrany před případnými škodami vybraných zvláště chráněných živočichů, jež využívá většina hospodářů, kterým je jasné, že svůj majetek musí nějakým způsobem chránit. U hospodářských zvířat jako jsou ovce či kozy je nutností uzavírat zvířata během noci do

pevných chlívů a v průběhu dne zajistit nějaký dozor, nejefektivněji přítomností pasteveckých psů, kteří díky svému mohutnému vzhledu šelmu od napadení hospodářských zvířat většinou odradí. Elektrický ohradník či stavba dostatečně vysoké ohrady pak mohou být dalšími prostředky. Tato preventivní opatření jsou základem ochrany zejména v případě hospodářských zvířat napadaných velkými šelmami. Jejich účinnost se však může lišit podle geografických podmínek či v závislosti na konkrétních možnostech chovatelů a způsobu provedení.

Existují však případy, kdy je třeba přijmou důmyslnější opatření, a to zejména pokud jde o škody způsobené rybožravými predátory, jelikož zejména tyto jsou v současné době hlavním problémem. Dle doc. Petra Musila jsou rybožraví predátoři jako kormoráni a vydry ve svém lovu tak úspěšní mimo jiné i proto, že se ryby nemají kam schovat. V regulovaných řekách se zpevněnými břehy a většinou ani v rybnících a sádkách neexistují žádné bezpečné úkryty, které by ryby při útocích instinktivně využily, a pro predátora tak není příliš obtížné takovou rybu ulovit. Např. v Anglii jako řešení tohoto problému budují v řekách a nádržích umělé úkryty pro ryby, které mají podobu velké klece, jejímiž otvory ryby snadno proplují, ale do které není vidět, jelikož je zvenčí osázena vodní vegetací.¹⁶¹ Jedná se dle mého názoru o chytré a poměrně přirozené řešení, které by se s trochou úsilí a státní podpory mohlo uplatnit i v českých podmínkách.

Co se týče preventivních opatření, spatřuji v současné době dva zásadní problémy. Prvním je nedostatečná informovanost chovatelů, kterým chybí znalost účinných možností nabízejících se při ochraně jejich majetku. V tomto ohledu by se dle mého názoru mohly angažovat obce vypracováním a publikací jakýchsi příruček pro chovatele, které by představovaly nejčastější typy škod na daném území a zároveň způsoby, jak se proti nim účinně bránit. Inspiraci lze čerpat zejména ze zahraničí, kde je možno nalézt zajímavé inovativní přístupy ochrany způsobilé fungovat i v podmínkách České republiky. Obdobný význam pro informovanost hospodářů mohou mít i nevládní environmentální organizace. Např. Hnutí DUHA spolupůsobí při ochraně velkých šelem provozováním poradny pro chovatele hospodářských zvířat, kde pomáhá chovatelům např. s výběrem vhodného materiálu a výšky ochranných plotů a ohradníků.

¹⁶¹ Umělé úkryty ochrání ryby před kormorány lépe než odstřel. *Ireceptář*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.ireceptar.cz/zvirata/ptaci/umele-ukryty-ochrani-ryby-pred-kormorany-lepe-nezli-odstrel/>

Pokud chovatelé vědí, jakými opatřeními se proti škodám bránit, nastává často další zásadní komplikace, a tou je nedostatek finančních prostředků. V případě důmyslnějších opatření se může jednat o poměrně finančně náročné projekty, jejichž instalaci si majitelé nemohou sami dovolit. Dle mého názoru je v zájmu státu, aby na taková preventivní opatření poskytoval účelové dotace, když cílem je stejně jako v případě kompenzací dle zákona o náhradách zamezit nekontrolovatelnému vybití chráněných živočichů. Za předpokladu úspěšnosti implementovaných opatření by navíc bylo omezeno množství vzniklých škod, a tedy i vyplacených náhrad ze státní pokladny. S jiným efektivním způsobem řešení nedostatku finančních prostředků, alespoň pro určité případy, přišla opět nevládní organizace Hnutí DUHA, která zavedla nabídku síťových elektrických ohradníků k zapůjčení chovatelům, kteří již utrpěli po útocih chráněných živočichů nějaké škody. Takovou formu pomoci zejména menším hospodařícím subjektům by dle mého názoru mohlo zajišťovat větší množství nevládních organizací.

Závěr

Tato diplomová práce si stanovila za cíl popsat a zhodnotit současnou právní úpravu poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými druhy živočichů, zabezpečenou v českém právním řádu zákonem č. 115/2000 Sb. Jedná se o jeden z administrativně-právních nástrojů ochrany životního prostředí, který se zaměřuje na podporu biologické rozmanitosti druhů. Prostřednictvím poskytování finančních kompenzací za škody způsobené vybranými konfliktními zvláště chráněnými živočichy je cílem zákona zmírnit střet vznikající mezi zájmem na ochranu přírody a zájmem chovatelů a jiných majitelů snažících se především o účinnou ochranu svého majetku.

Před analýzou samotného zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy se v práci věnuji vymezení některých pojmů, které s danou problematikou úzce souvisí, a tím jsou zejména pojem zvíře a živočich spolu s jejich jednotlivými podkategoriemi. V právních předpisech týkajících se ochrany životního prostředí je možné se setkat s oběma těmito pojmy, což dle mého názoru přispívá k nesourodosti právní úpravy. Na základě jednotlivých zákonných úprav lze však dovodit, že pojem živočich se uplatní spíše v oblasti druhové ochrany, zatímco označení zvíře je typické pro předpisy zaměřené na ochranu a péči o konkrétní jedince.

Významným milníkem v právní úpravě zvířat se stalo přijetí zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku, jenž navázal na probíhající proces dereifikace zvířat v ostatních zemích Evropy. Z pohledu práva již zvíře nadále není považováno za věc a na zákonné úrovni je uznána jeho hodnota jako smysly nadaného živého tvora. Myslím, že takové zakotvení právní povahy zvířete by v dnešní době mělo být samozřejmostí každého eticky smýšlejícího právního řádu, jelikož nelze do stejné právní kategorie zařadit živé jedince i neživé objekty. Občanský zákoník jakožto základní soukromoprávní předpis by měl tuto skutečnost deklarovat a právě tím, že zdůrazní jejich zvláštní postavení a výjimečnost, poskytne též východisko pro další speciální úpravu zabývající se bližší ochranou živočichů.

Pro účely této diplomové práce bylo stěžejní vymezení kategorie volně žijících živočichů a jejich podmnožiny živočichů zvláště chráněných, jelikož právě vybraným

druhům z těchto živočichů je zajišťována ochrana prostřednictvím zákona č. 115/2000 Sb. Podstatou definice těchto druhů je samovolné udržování jejich populací v přírodě, čímž se vymezují proti zvířatům bezprostředně závislým na péči člověka. Dalším významným hlediskem pro jejich charakteristiku je otázka vlastnictví, která není jednoznačně právně zakotvena, nicméně v právní teorii i soudní praxi panuje shoda, že volně žijící živočichové se nacházejí v postavení obdobném věci ničí, a tedy až na zákonem stanovené případy nejsou předmětem vlastnického práva. Zvláště chránění živočichové pak představují speciální kategorii volně žijících živočichů, kteří se vyznačují svým zvláštním významem a vyšším stupněm ohrožení, proto se na ně uplatňuje zpřísněný režim ochrany. Jedná se o jedince, jejichž populace nejsou na našem území příliš početné nebo v poslední době zaznamenávají značné úbytky či jsou vystaveny jiným případným hrozbám. Důsledkem tohoto stavu je přijetí řady právních opatření motivovaných snahou o co nejdůkladnější zabezpečení ochrany těchto ohrožených druhů.

Jedním z takových prostředků ochrany je právě také zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, který reaguje na konflikt mezi zájmem na ochranu zvláště chráněných druhů a zájmem hospodářů a chovatelů užitkových zvířat na ochraně svého majetku. V důsledku konfliktní povahy některých zvláště chráněných živočichů, pro něž je typické působení škod na majetku člověka, existuje důvodná obava o jejich nelegální vybití ze strany člověka. Této situaci se zákon č. 115/2000 Sb. snaží předejít zavedením systému finančních náhrad poskytovaných poškozeným na žádost v případě předem vymezených škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy na jejich majetku.

Za dobu svého šestnáctiletého působení v praxi byl samotný zákon č. 115/2000 Sb. čtyřikrát novelizován, nicméně ke změně jeho působnosti došlo i prostřednictvím úprav v dalších právních předpisech. Za nejvýznamnější zásahy do problematiky upravované tímto zákonem po dobu jeho účinnosti považují dvě situace. Změnou s největším dopadem byla bezesporu novela vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou došlo s účinností od 1. dubna 2013 k vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů živočichů, a ten tedy nadále nespadá do působnosti zákona č. 115/2000 Sb. Obdobně diskutovaným krokem se stala novelizace samotného zákona o náhradách provedená zákonem č. 130/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 154/2004 Sb., plemenářský zákon a některé další zákony, na jehož základě došlo k rozšíření zákonného vymezení pojmu

ryby v § 2 písm. d) zákona o ryby v rybářských revírech. Tento počín však na rozdíl od prvního uvedeného nenaplnil úmysl zamýšlený zákonodárcem, a proto pro aplikaci zákona v praxi neznamena téměř žádné změny.

K vyřazení kormorána velkého z režimu zvláštní druhové ochrany se schylovalo již delší dobu, a to na podkladě velké populační expanze, kterou tento živočich zažívá na území téměř celé Evropy již několik let. Požadavek na zvýšenou míru jeho ochrany se tak stal nadbytečným, a proto s postupem zákonodárců v tomto ohledu zcela souhlasím. Dokonce se domnívám, že k tomuto kroku mělo být přistoupeno již dříve, za situace, kdy se populace kormorána začala jevit jako stabilní bez výraznějších rizik pro její zachování. V současné době se rybáři musejí potýkat s přemnoženým kormoránem a obrovskými škodami na rybích obsádkách, které jim již prostřednictvím zákona č. 115/2000 Sb. nikdo nenahradí. Tento zákon má za cíl ochranu živočichů ohrožených vyhnutím, a tedy poskytování náhrad by v takovém případě bylo v rozporu s jeho účelem, nehledě na to, že je vyloučeno též přímo zákonem, když nadále nedochází k naplnění základních podmínek pro poskytnutí náhrady uvedených v § 1 odst. 1 a § 5 odst. 1 zákona. Dle mého názoru je však chybou, že doposud nedošlo k odpovídající novele samotného zákona č. 115/2000 Sb., která by kormorána velkého odstranila z výčtu vybraných živočichů uvedeném v § 3 a z dalších ustanovení zákona, které na kormorána stále odkazují. Myslím, že po více jak třech letech je neaktuálnost právní úpravy projevem nedostatečného zájmu zákonodárce na bezproblémovém fungování zákona, když tato může stále způsobovat zbytečné komplikace při výkladu jeho ustanovení.

Druhá z výše zmíněných významných proměn zákona č. 115/2000 Sb. souvisí s předmětem a rozsahem náhrady škody, když tato je hrazena pouze na rybách odpovídajících jejich specifickému vymezení uvedeném v § 2 písm. d) zákona. Poněkud kontroverzní novelou č. 130/2006 Sb. došlo v roce 2006 ke změně tohoto zákonného vymezení a mezi škody na rybách, za něž lze dle zákona o náhradách od státu požadovat náhradu, byly zařazeny též škody na rybách v rybářských revírech. Tuto novelu, i vzhledem ke způsobu jejího přijetí formou klasického legislativního přílepku, nepovažuji za opodstatněný zásah do dosavadní zákonné úpravy a jejího znění. Dle mého názoru se jednalo o neúspěšný a neadekvátně provedený pokus o rozšíření poskytovaných náhrad ve prospěch subjektů rybářského práva. O neúspěchu lze hovořit vzhledem k odmítnutí zákonodárcem zamýšlené interpretace přijatých ustanovení

zákona Ministerstvem životního prostředí a též následnému potvrzení tohoto zamítavého postoje soudními stanovisky a aplikační praxí. Osobně se s tímto výkladem ztotožňuji a kompenzaci škod na rybách v rybářských revírech dle zákona o náhradách nepovažuji za možnou z důvodu právní povahy těchto ryb, když tyto jsou právní teorií i ustálenou soudní praxí považovány za věc ničí. Až do doby jejich ulovení tedy nemohou být předmětem vlastnictví a zákon výslovně umožňuje náhradu škody pouze na majetku poškozeného.

Co se týče obecných pravidel pro rozsah poskytovaných náhrad škody, zákonodárcem nebyla stanovena žádná minimální hranice pro její výši, nicméně i názory na její zavedení se v souvislosti se zákonem č. 115/2000 Sb. objevují. Osobně se myslím, že uzákonění plošné minimální výše kompenzované škody by bylo diskriminační pro drobné chovatele a hospodáře, kteří jsou poměrně častými žadateli, ačkoli jejich podíl na celkových vyplacených náhradách je spíše malý. Při zavedení takové hranice by proto musela být zohledněna velikost a majetkové poměry daného žádajícího subjektu, což však nepovažuji za dost dobře realizovatelné.

V souvislosti s rozsahem poskytovaných náhrad bych však navrhovala po vzoru Bavorského systému upustit od vyplácení finančních prostředků na základě zákona o náhradách státním subjektům. Dle mého názoru se v daném případě jedná pouze o neefektivní přesouvání veřejných prostředků mezi jednotlivými kapitolami státního rozpočtu, které nekoresponduje s předpokládaným smyslem zákona. Uvolněné finanční prostředky by pak mohly být využity na rozšíření působnosti zákona o některé další předměty náhrady s ohledem na škody působené např. bobrem evropským. Prvním krokem by v tomto ohledu mohlo být přijetí již zmiňované novely ZOPK týkající se ustanovení § 58, která obdobně pro případ státních subjektů navrhuje zamezit vyplácení náhrady újmy za ztížení hospodaření.

Napravitelný nedostatek spatřuji také v absenci právní úpravy pro stanovení způsobu výpočtu výše škody na jiných než lesních trvalých porostech, uzavřených objektech a movitých věcech v nich. Ačkoli zákon č. 115/2000 Sb. ohledně jejich stanovení spolu s dalšími odkazuje na vyhlášku Ministerstva životního prostředí, ta pro výše zmíněné předměty náhrady škody nikdy vydána nebyla, a proto je třeba subsidiárně postupovat podle právní úpravy náhrady škody uvedené v občanském zákoníku. I vzhledem k tomu, že se nejedná o příliš časté objekty působených škod, nevyvolává tato

legislativní mezera při poskytování náhrad žádné větší komplikace, přesto se však domnívám, že je na místě právní úpravu řádně zkompletovat a vydat odpovídající prováděcí vyhlášku.

Na závěr kapitoly zabývající se samotným zákonem č. 115/2000 Sb. jsem zařadila též vyhodnocení dosavadního poskytování náhrad škod zpracované na podkladě informací a dat získaných od jednotlivých krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy prostřednictvím žádosti o poskytnutí informace podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Při vyhodnocování poskytnutých dat jsem se zaměřila zejména na počty žádostí a výši vyplacených náhrad u každého zvláště chráněného živočicha v jednotlivých letech. Dosažená zjištění byla pro lepší názornost zpracována též graficky a nacházejí se v příloze této diplomové práce. Každoročně bylo úřady po celé republice evidováno okolo 330 přijatých žádostí, z nichž více jak polovina se týkala škod způsobených vydrou říční, což je spojeno zejména s populační explozí tohoto živočicha v posledních letech. Největší objem vyplacených finančních prostředků však směřoval k žadatelům poškozeným predací činností kormorána velkého, na jejichž škodách stát každoročně vyplácel až 40 milionů korun českých, což znamenalo i dvě třetiny celkových ročních náhrad. S vyřazením kormorána z působnosti zákona o náhradách se tak zatížení státního rozpočtu znatelně snížilo. Z obou těchto hledisek byl za sledované období nejvíce zaneprázdněným Jihočeský kraj, pro nějž jsou typické jak škody způsobené vydrou, tak kormoránem.

Myslím, že by bylo užitečné, aby stát obdobným způsobem pravidelně zajišťoval vypracování souhrnné evidence vyplacených náhrad, která by poskytovala přehled o poskytnutých finančních prostředcích, nejčastějších typech škod působených jednotlivými vybranými zvláště chráněnými živočichy a také subjektech, kteří jsou žadateli o náhradu. Z těchto statistik by pak mohlo být usuzováno i o dalších možnostech při ochraně zvláště chráněných druhů živočichů a změnách stávající právní úpravy.

Pro srovnání jsem se v poslední kapitole rozhodla zmínit i jiné prostředky umožňující řešení při omezeních jako důsledek existence zvláště chráněných živočichů. Z nástrojů nabízených zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, zmiňuji institut náhrady újmy za ztížení zemědělského či lesního hospodaření dle § 58 ZOPK a možnost udělení výjimky ze zákazů dle § 56 ZOPK. V případě náhrady újmy za ztížení

hospodaření se jedná o nástroj, který je svou povahou podobný kompenzacím dle zákona o náhradách, tedy jde o poskytnutí finančních prostředků v důsledku strpění nutných omezení ve prospěch zvláště chráněných živočichů. V tomto případě však újma nevzniká následkem způsobených škod, ale již samotnou skutečností výskytu jedinců některého ze zvláště chráněných druhů živočichů, díky čemuž je vlastníku či nájemci pozemku, na kterém se daný jedinec nachází, znemožněno vykonávat svou hospodářskou činnost v plném rozsahu. Při udělení výjimky ze zákazů uvedených v ustanovení § 50 ZOPAK se na druhou stranu jedná o prostředek, který subjektům dotčeným činností zvláště chráněných živočichů umožňuje vlastním aktivním jednáním následkům takové činnosti předejít, nebo je alespoň zmírnit. Výjimka může být udělena v konkrétním případě formou individuálního správního aktu nebo prostřednictvím opatření obecné povahy, pokud se má týkat předem nedefinovaného okruhu osob. K takovému opatření se příslušné orgány obvykle uchýlí v místech většího rozšíření některého ze zvláště chráněných živočichů, kde škody jím působené nelze již dost dobře kontrolovat a poskytovat v každém případě náhrady. V České republice jsou takovými oblastmi zejména území Jihočeského a Jihomoravského kraje, pro které došlo k povolení výjimky prostřednictvím opatření obecné povahy v případě bobra evropského a v minulosti také pro kormorána velkého.

Další možností, která umožňuje alternativní řešení při škodách působených zvláště chráněnými živočichy, je dle mého názoru § 54 odst. 3 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, na základě kterého škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, je povinen hradit stát. Ačkoli samotný předpis odkazuje ohledně tohoto ustanovení na zákon č. 115/2000 Sb., poznámka pod čarou nemá normativní povahu, a proto případné uplatnění nároku na náhradu škody dle mého názoru nelze odmítnout. Osobně bych vycházela z ustanovení § 11 odst. 3 zákona o náhradách, podle kterého nelze poskytnout náhradu škody podle zákona o myslivosti, byla-li již dříve tato poskytnuta podle zákona č. 115/2000 Sb., čemuž svědčí též fakt, že ne všechny škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, lze nahradit prostřednictvím zákona o náhradách.

Mezi nezbytná řešení při škodách působených živočichy bych zařadila též nutnost uplatňování preventivních opatření. Každý by měl mít především povinnost starat se o svůj majetek takovým způsobem, který přiměřeně podle vlastních možností a schopností zajistí jeho účinnou ochranu. Princip prevence je inkorporován i do

samotného zákona č. 115/2000 Sb., když zákonodárce podmiňuje přiznání nároku na náhradu škody uplatňováním alespoň vyjmenovaných preventivních opatření. Pokud existuje možnost nějakým způsobem předejít potencionálním škodám na majetku, dle mého názoru by se měl každý snažit o její účinné využití. Při škodách působených zvláště chráněnými živočichy na vybraných předmětech náhrady dle zákona č. 115/2000 Sb. je však často problémem nedostatek finančních prostředků ze strany majitelů a případně též neznalost účinných zabezpečovacích systémů. Myslím, že v tomto ohledu by se měl zapojit i samotný stát prostřednictvím zajišťování informovanosti o jednotlivých opatřeních k ochraně a poskytování např. účelově vázaných finančních prostředků a dotací. Podpora prevence je dle mého názoru v porovnání s následnou kompenzací škod ekonomicky efektivnějším způsobem vynaložení státních peněz a z dlouhodobého hlediska se jeví také jako více udržitelná.

Na závěr bych ráda shrnula, že i přes některé problematické otázky považuji náhradu škody podle zákona č. 115/2000 Sb. za přínos pro ochranu vybraných zvláště chráněných živočichů a též ze strany veřejnosti se lze setkat vesměs s pozitivními ohlasy. Pokud jde o cíle stanovené zákonodárcem při představení této právní úpravy, je nutno podotknout, že zhodnocení jejich naplnění je úkolem spíše nemožným. Pozitivní vliv zákona o náhradách na snížení nezákonného lovu zvláště chráněných živočichů je možné pouze předpokládat, avšak nejedná se o poznatek, jehož pravdivost by bylo možné s jistotou prokázat, a tím spíše pak konkrétně změřit. Lze však konstatovat, že za dobu účinnosti zákona nedocházelo u žádného z vybraných zvláště chráněných druhů živočichů k úbytkům, a proto je zákon č. 115/2000 Sb. jako součást souboru přijatých opatření zvláštní druhové ochrany přínosem. Za problematickou nicméně považuji současnou situaci, která nastala v důsledku přemnožení kormorána velkého. Zákon zpočátku motivoval k toleranci tohoto živočicha a jím působených škod alespoň částečnou kompenzací utrpených ztrát. Nicméně nyní, když je populace kormorána opět na výši, a tedy škody jím působené se stávají daleko větším problémem, tato motivace je poškozeným subjektům odebrána. Otázkou je, zda tato situace nepovede opět k nekontrolovatelnému vybičení druhu, které kormorána za několik desítek let znovu dostane na seznam zvláště chráněných druhů živočichů. V takovém případě bychom o účinnosti zákona o náhradách mohli hovořit jen stěží. Je tak jasné, že zákon č. 115/2000 Sb. jako takový nemůže být hlavním prostředkem sloužícím k předcházení nelegálního lovu zvláště chráněných živočichů, ale v tomto ohledu by měl být stále kladen největší

důraz na zabezpečení důsledného a účinného sankcionování takového jednání prostřednictvím správního a trestního práva. Zcela zásadní je při předcházení nezákonné činnosti i osvěta veřejnosti, která by v ideálním případě měla vést k dosažení celospolečenského konsensu na ochraně hodnot důležitých pro životní prostředí.

Seznam použitých zkratek

AOPK ČR - Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

IUCN - International Union for Conservation of Nature, Světový svaz ochrany přírody

Listina - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

občanský zákoník - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

plemenářský zákon – zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

NS ČR - Nejvyšší soud České republiky

trestní zákoník - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Ústava - zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

veterinární zákon – zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ZOPK - zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Seznam použité literatury

Monografie a učebnice

BAHÝL, Jan; BAHÝLOVÁ, Lenka; KOCOUREK, Tomáš. *Příklady a judikatura z práva životního prostředí*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-46-2.

BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanská zákoník – Nejdůležitější změny*. Praha: Anag, 2013. ISBN: 978-80-7263-819-2.

DAMOHORSKÝ, Milan; DROBNÍK, Jaroslav; SMOLEK, Martin; SOBOTKA, Michal; STEJSKAL, Vojtěch. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN: 978-80-7400-338-7.

CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. Praha: TRITON, 2013. ISBN 978-80-7387-607-4.

KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-10-6.

MAZANCOVÁ, Eva. Aktuální změny v právní úpravě ochrany volně žijících živočichů. In STEJSKAL, Vojtěch; LESKOVJAN, Martin. *Člověk a zvíře – v zajetí či v péči? Aktuální právní a věcné otázky nakládání se zvířaty*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. ISBN 978 80-87146-33-0.

MIKO, Ladislav; BOROVIČKOVÁ, Hana a kolektiv. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

MÜLEROVÁ, Hana; STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013, ISBN 978-80-200-2317-9.

PEKÁREK, Milan. Kompenzace výkonu vlastnického práva při ochraně životního prostředí. In PRŮCHOVÁ, Ivana. *Aktuální otázky práva životního prostředí (Sborník příspěvků z konference)*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. ISBN 80-210-3629-X.

PETR, Bohuslav a kol. *Zákon o myslivosti. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-781-2.

PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-806-2.

PRCHALOVÁ, Jana; PETRŽÍLEK, Petr; VILÍMKOVÁ, Veronika; HROUDOVÁ, Zuzana; ŠVECOVÁ, Blanka; MAZANCOVÁ, Eva. Stanovisko k otázce vlastnictví zvláště chráněných živočichů, č. j. 410/712/98 In *Soubor stanovisek k ochraně přírody a krajiny v letech 1992 – 2005*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISSN 1213-3393.

STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny – komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-229-0.

STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1.

STEJSKAL, Vojtěch; VERMOUZEK, Zdeněk. *Ptáci & zákon, aneb, Právní příručka nejen pro ornitologa*. Praha: Česká společnost ornitologická, 2004. ISBN 80-902216-9-6.

Periodika

KOSTKAN, Vlastimil; VÁCLAVÍKOVÁ, Markéta. Vnímání škod působených vydrou říční a účinnost zákona č. 115/2000 Sb. *Ochrana přírody*. 2009, č. 6, s. 13-17.

KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodu ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí*. 2005, č. 1, s. 9-80. Str. 19.

KUTAL, Miroslav; VÁŇA, Martin. Kolik u nás žije vzácných šelem? Monitoring velkých šelem a kočky divoké nejen v Beskydech. *Ochrana přírody*. 2015, č. 5, s. 28-30.

LANDOVÁ, Barbora; HAVELKOVÁ, Svatava. K novele zákona o ochraně přírody a krajiny. *Ochrana přírody*. 2009, č. 6, s. 18-19.

MLČOCH, Svatomír. Dvacet let zákona na ochranu přírody a krajiny. *Ochrana přírody*. 2012, č. 2, s. 16-17.

PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana. Současný stav vyplácení újmy za ztížení hospodaření. *Ochrana přírody*. 2011, č. 5, s. 13-16.

PEŠOUT, Pavel; HŮLKOVÁ, Jana; TOMÁŠKOVÁ, Lenka. Deset let vyplácení újmy za ztížení hospodaření. *Ochrana přírody*. 2014, č. 3, s. 27-29.

PLESNÍK, Jan. Červené knihy a seznamy Mezinárodní unie ochrany přírody slaví půlstoletí. *Ochrana přírody*. 2015, č. 2, s. 36-41.

ŠEDINA, Petr. Vyřazení kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů. *Ochrana přírody*. 2013, č. 3, s. 18-19.

TOMÁŠKOVÁ, Lenka. Zákon č. 115/2000 Sb. - nástroj k odstraňování konfliktů mezi ochranou přírody a hospodařícími subjekty. *Ochrana přírody*. 2009, č. 6, s. 11-12.

UHLÍKOVÁ, Jitka; MINÁRIKOVÁ, Tereza; ČERVENÝ, Jaroslav. Rys ostrovid v České republice. *Ochrana přírody*. 2008, č. 2, s. 12-15.

UHLÍKOVÁ, Jitka; VOREL, Aleš; ŠÍMA, Jan. Analýza třináctiletého období poskytování náhrad škod způsobených bobrem evropským. *Ochrana přírody*. 2015, č. 2, s. 12-17.

UHLÍKOVÁ, Jitka; VOREL, Aleš; ŠÍMA, Jan. KOSTKAN, Vlastimil. Program péče o bobra evropského. *Ochrana přírody*. 2014, č. 10, s. 10-14.

Elektronické zdroje

ANDRESKA, Jan; ANDRESKA, Dominik. *Neviditelní losi v Čechách*. Vesmír. [online]. 23. 2. 2015 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://vesmir.cz/2015/02/23/neviditelni-losi-cechach/>

Bobr evropský. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34386

ČIHÁK, Kamil. *MŽP chce vyřadit kormorána ze seznamu zvláště chráněných druhů*. Birdlife. [online]. 18. 6. 2012 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.cso.cz/index.php?ID=2348>

Dotační program K2015 – Podpora mimoprodukčních funkcí rybářských revírů pro rok 2015. Poslanecká sněmovna. Tisk č. 648. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=648&O=7>

Ekonomické nástroje ochrany přírody a krajiny v České republice. Fórum ochrany přírody. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.forumochranyprirody.cz/ekonomicke-nastroje-ochrany-prirody-krajiny-v-ceske-republice>

CHARVÁT, Antonín; MIKULKA, Jan. *Metodická příručka – Uplatňování náhrad škod způsobovaných zvěří*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN. 978-80-7434-018-5. Str. 75. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/myslivost/uplatnovani-nahrad-skod-zpusobovanych-1.html>

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Poslanecká sněmovna (6. volební období od 2010). Tisk č. 362. Obecná část. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=362&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu novely zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Poslanecká sněmovna (7. volební období od 2013). Tisk č. 194/0, část č. 1/4. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=194&CT1=0>

Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Poslanecká sněmovna (volební období 1998 až 2002). Tisk č. 445. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=3&ct=445&ct1=0>

Jsou medvědi nebezpeční? *Hnutí DUHA Olomouc*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.selmy.cz/medved/jsou-medvedi-nebezpecni/>

Kam zmizely velké šelmy? *Zelené zprávy*. [online]. 20. 8. 2012 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.zelenezpravy.cz/kam-zmizely-velke-selmy/>

Kormorán velký už nebude ohrožený druh, rybníkáři přijdou o miliony. iDnes.cz. [online]. 23. 11. 2012 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://hobby.idnes.cz/kormoranohrozenydruh0vh/rybareni.aspx?c=A121123_083025_rybareni_mce

Los evropský. Český nadační fond pro vydru. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://vydry.org/los-evropsky/>

Medvěd hnědý. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34378

Metodika stanovení výše náhrad škod způsobených vydrou říční. AOPK ČR. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.ochranaprirody.cz/metodicka-podpora/metodiky-aopk-cr/>

Ministr Jurečka: Kormoráni jsou přemnožení. Za škody rybářům vyplatíme 15 milionů. Parlamentní listy. [online]. 30. 10. 2015 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Ministr-Jurecka-Kormorani-jsou-premnozeni-Za-skody-rybarum-vyplatime-15-milionu-405749>

MÜLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako objekt právních vztahů*. In Dny práva 2010 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 1. vydání, 2010 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_\(4342\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_(4342).pdf)

Náhrady škod způsobených konfliktními druhy zvířat. Český nadační fond pro vydru. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://vydry.org/nahrady-skod-zpusobenych-vidrou/>

Náhrada škod způsobených predátory na rybách z pohledu ochrany přírody. Fórum ochrany přírody. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.forumochranyprirody.cz/nahrada-skod-zpusobenych-predatory-na-rybach-z-pohledu-ochrany-prirody>

Náhrada újmy – legislativa. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.ochranaprirody.cz/nahrada-ujmy/legislativa/>

Novela zákona o ochraně přírody a krajiny, platné znění s vyznačením změn. Poslanecká sněmovna (7. volební období od 2013). Tisk č. 739. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=739&CT1=0>

Novela zákona o ochraně přírody a krajiny, návrh zákona včetně důvodové zprávy. Poslanecká sněmovna (7. volební období od 2013). Tisk č. 739. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=739&CT1=0>

Odpověď na žádost o poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů č. j. MF-51687/2014/21/830IK ze dne 23. 7. 2014. Ministerstvo financí. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/sluzby-verejnosti/informacni-kancelar/seznam-podanych-zadosti/2014/zadost-o-poskytnuti-informaci-ve-smyslu-19557>

Ochrana velkých šelem. Rys – rozšíření. Český svaz ochránců přírody. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.velkeselmy.cz/rys-rozsireni>

Opatření obecné povahy týkající se odchýlného postupu pro usmrcování kormorána velkého vydané Krajským úřadem Jihomoravského kraje pod č. j. 6462/ENV/14 – 381/630/14 ze dne 14. 2. 2014 [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=168480&TypeID=1>

Petardy ani myslivci nepomáhají. Kormoráni dál plundrují rybníky. Zprávy z oboru myslivost. *Silvarium*. [online]. 27. 6. 2008 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW

<http://www.silvarium.cz/zpravy-z-oboru-myslivost/petardy-ani-myslivci-nepomahaji-kormorani-dal-plundruji-rybniky-mlada-fronta-dnes>

POKORNÁ, Lucie. *Náhrada škod způsobených vybranými druhy zvláště chráněných živočichů, aktuální otázky*. In Dny práva 2010 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 1. vydání, 2010 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

[http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_\(1819\).pdf](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Pokorna_Lucie_(1819).pdf)

Postup při uplatňování náhrady škody na rybách způsobené vydrou říční. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.kr-vysocina.cz/postup-pri-uplatnovani-nahrady-skody-na-rybach-zpusobene-vidrou-ricni/d-4024664>

Pracovní dokument o vytvoření „Evropského plánu řízení populace kormoránů“ ke snížení narůstajícího vlivu kormoránů na rybí populace, rybolov a akvakulturu. *Evropský parlament, výbor pro rybolov*. [online]. 27. 6. 2008 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/731/731491/731491cs.pdf

Programy péče. Ministerstvo životního prostředí. [online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW:

http://www.mzp.cz/cz/programy_pece

PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Poskytování náhrad za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření ve světle recentní judikatury*. Fórum ochrany přírody. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.forumochranyprirody.cz/poskytovani-nahrad-za-ztizeni-zemedelskeho-nebo-lesniho-hospodareni-ve-svetle-recentni-judikatury>

Ryby sežrané kormorány budou rybářům možná muset proplácet myslivci. *iDnes.cz*. [online]. 4. 8. 2013 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://zlin.idnes.cz/proplaceniskodzakormoranydjn/zlinzpravy.aspx?c=A130801_1958762_zlin-zpravy_mav

Sdělení odboru legislativního a odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP k otázkám souvisejícím s vyřazením kormorána velkého ze seznamu zvláště chráněných druhů živočichů. Ministerstvo životního prostředí. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=204863&TypeID=7

Seznamy zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů ČR. Zoo Praha. [online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW:

<https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/pomahame-jim-prezit/zakladni-informace/5823-seznamy-zvlaste-chranenych-druhu-rostlin-a-zivocichu-cr?device=xhtml>

Stanovisko MŽP k možnosti příslušného orgánu požadované náhrady za škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy snížit. *Ministerstvo životního prostředí*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.mzp.cz/cz/stanoviska>

Stanovisko MŽP, MF, Mze a MMR k tisku č. 194/0. Poslanecká sněmovna (7. volební období od 2013). Tisk č. 194/4. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=194&CT1=1>

SÝKORA, Jan. *Kormorán – obehnaná písnička*. Rybářství. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://www.casopisrybarstvi.cz/articles/show/305/kormoran_obebrana_pisnicka

Umělé úkryty ochrání ryby před kormorány lépe než odstřel. *Ireceptář*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://www.ireceptar.cz/zvirata/ptaci/umele-ukryty-ochrani-ryby-pred-kormorany-lepe-nezli-odstrel/>

Umělý odchov vyder končí, ochrana je nadále nutná. ČTK. [online]. 14. 12. 2008 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://www.tyden.cz/rubriky/veda-a-technika/veda/umely-odchov-vyder-konci-ochrana-je-nadale-nutna_95824.html

Usnesení zemědělského výboru z 33. schůze ze dne 23. června 2016. Poslanecká sněmovna (7. volební období od 2013). Tisk 739/1. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=739&ct1=1>

V Česku ubývá losů. Pytláci pracují na jejich vyhubení. *iDnes.cz*. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://hobby.idnes.cz/losi-vyhubeni-0d9-/hobby-mazlicci.aspx?c=A130814_123835_hobby-mazlicci_bma

Veřejná vyhláška: návrh opatření obecné povahy stanovující odchylný postup pro usmrcování kormorána velkého. MŽP. [online]. [cit. 2016-08-30]. Dostupné z WWW:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odchylny_postup_odlov_kormorana_velkeho/\\$FILE/ODOIMZ-verejna_vyhlaska_OOP_navrh_Pardubicky_kraj-20160729.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odchylny_postup_odlov_kormorana_velkeho/$FILE/ODOIMZ-verejna_vyhlaska_OOP_navrh_Pardubicky_kraj-20160729.pdf)

Vlk obecný. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34348

Vydra říční. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

http://portal.nature.cz/publik_syst/nd_nalez-public.php?idTaxon=34358

Vydry říční způsobují velké škody i letos. Třebíčský deník. [online]. 31. 7. 2014 [cit. 2016-07-30]. Dostupné z WWW:

<http://trebicky.denik.cz/podnikani/vydry-ricni-zpusobuji-velke-skody-na-jihlavsku-i-letos-20140731-wu9w.html>

Záchranné programy. Ministerstvo životního prostředí. [online]. [cit. 2016-08-15].
Dostupné z WWW:

http://www.mzp.cz/cz/zachranne_programy

Záchranné programy ohrožených druhů. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.
[online]. [cit. 2016-08-15]. Dostupné z WWW:

<http://www.zachranneprogramy.cz/index.php?docId=2226>

Zvláště chráněné druhy. Ministerstvo životního prostředí. [online]. [cit. 2016-08-15].
Dostupné z WWW:

http://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranene_druhy

Seznam právních norem

Ústavní zákony

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákony

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Vyhlášky

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 360/2000 Sb., o stanovení způsobu výpočtu výše náhrady škody způsobené vybranými zvláště chráněnými živočichy na vymezených domestikovaných zvířatech, psech sloužících k jejich hlídání, rybách, včelstvech, včelařském zařízení, nesklizených polních plodinách a na lesních porostech

Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu

Vyhláška č. 175/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury

ÚS ČR

nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06 ze dne 15. 2. 2007

usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. 1845/15 ze dne 31. 8. 2015

NS ČR

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 2246/98 ze dne 3. 11. 1999

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 325/2002 ze dne 28. 8. 2003

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 540/2003 ze dne 29. 4. 2004

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 3206/2007 ze dne 26. 8. 2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cdo 3961/2009 ze dne 21. 10. 2009

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 4/2008 ze dne 29. 7. 2010

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 3837/2011 ze dne 28. 8. 2013

rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 3335/2013 ze dne 24. 3. 2015

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 4768/2015 ze dne 29. 3. 2016

NSS ČR

rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 A 139/2001 ze dne 29. 7. 2004

rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 5/2008 ze dne 25. 5. 2009

rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 41/2011 ze dne 22. 6. 2011

rozsudek Nejvyššího správního soud sp. zn. 2 A 49/2013 ze dne 18. 12. 2015

MS v Praze

rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 21 Co 84/2011 ze dne 31. 5. 2011

Přílohy

Tabulka č. 1

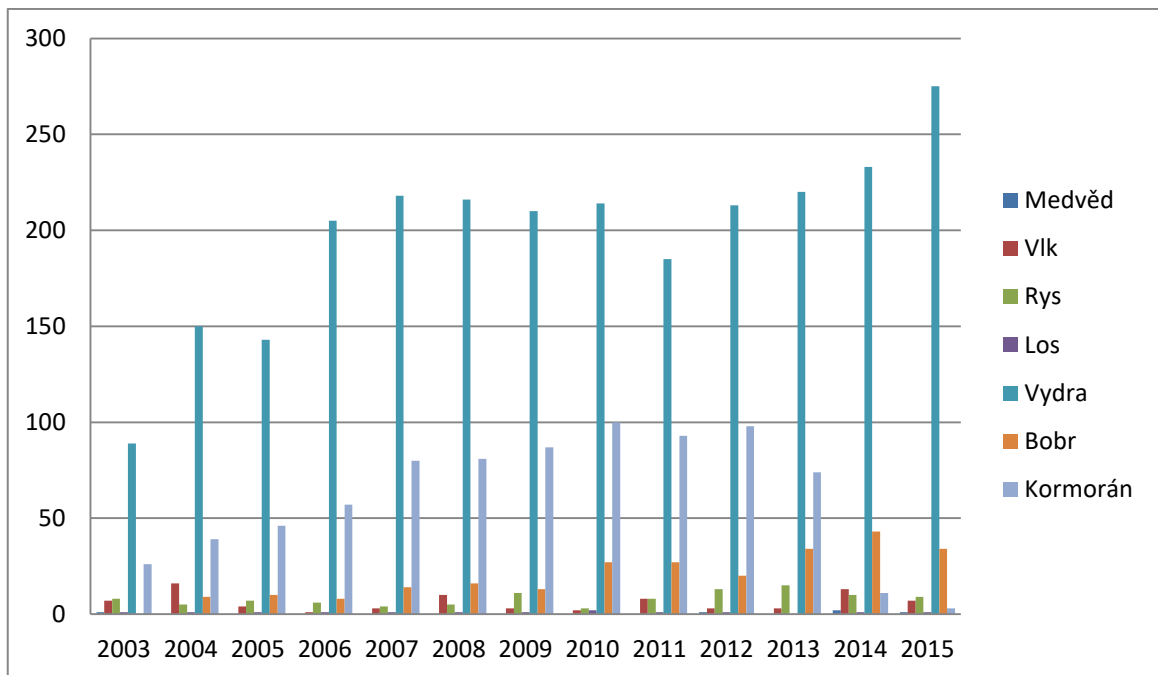
Přehled počtu podaných žádostí dle jednotlivých druhů v letech 2003 – 2015¹⁶²

	Medvěd	Vlk	Rys	Los	Vydra	Bobr	Kormorán	CELKEM
2003	1	7	8	1	89	0	26	132
2004	0	16	5	1	150	9	39	220
2005	0	4	7	1	143	10	46	211
2006	0	1	6	1	205	8	57	278
2007	0	3	4	1	218	14	80	320
2008	0	10	5	1	216	16	81	329
2009	0	3	11	1	210	13	87	325
2010	0	2	3	2	214	27	100	348
2011	0	8	8	1	185	27	93	322
2012	1	3	13	1	213	20	98	349
2013	0	3	15	0	220	34	74	346
2014	2	13	10	1	233	43	11	313
2015	1	7	9	1	275	34	3	330
CELKEM	5	80	104	13	2571	255	795	3823

¹⁶² Předkládané údaje vycházejí ze zpracování informací získaných na základě žádosti od jednotlivých krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy.

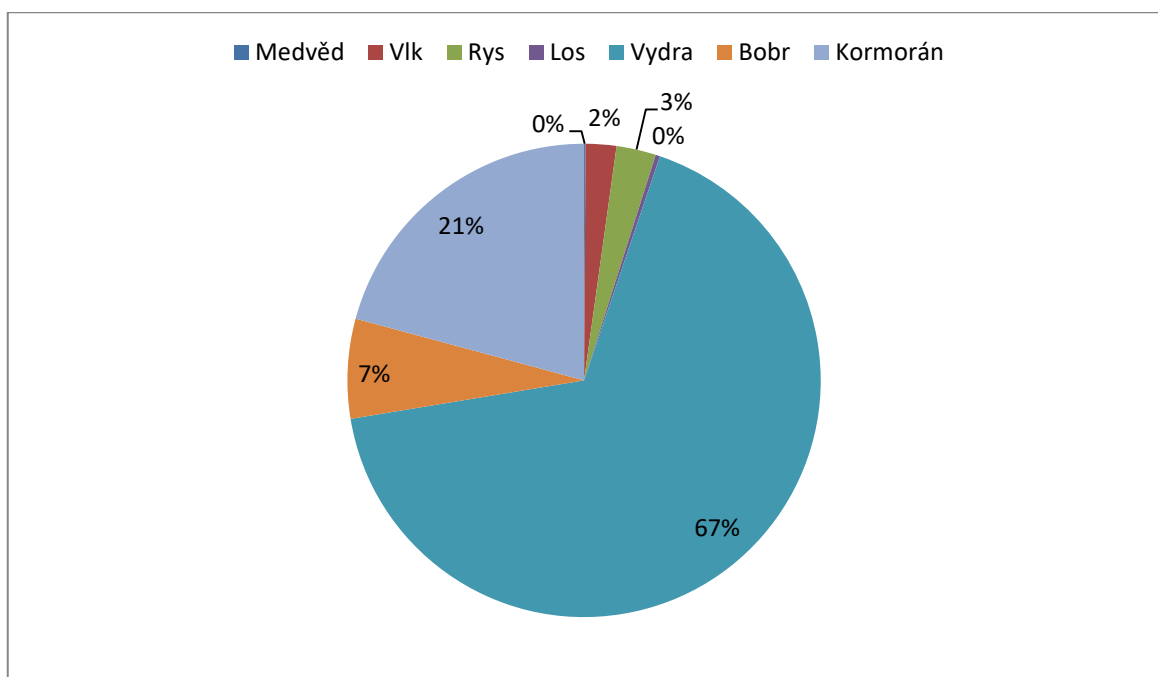
Graf č. 1

Přehled podaných žádostí v letech 2003 až 2015



Graf č. 2

Procentuální podíl vybraných živočichů na celkovém počtu podaných žádostí v souhrnu za roky 2003 až 2015



Graf č. 3

Procentuální podíl zamítnutých žádostí vzhledem k jejich celkovému počtu v souhrnu za roky 2003 až 2015



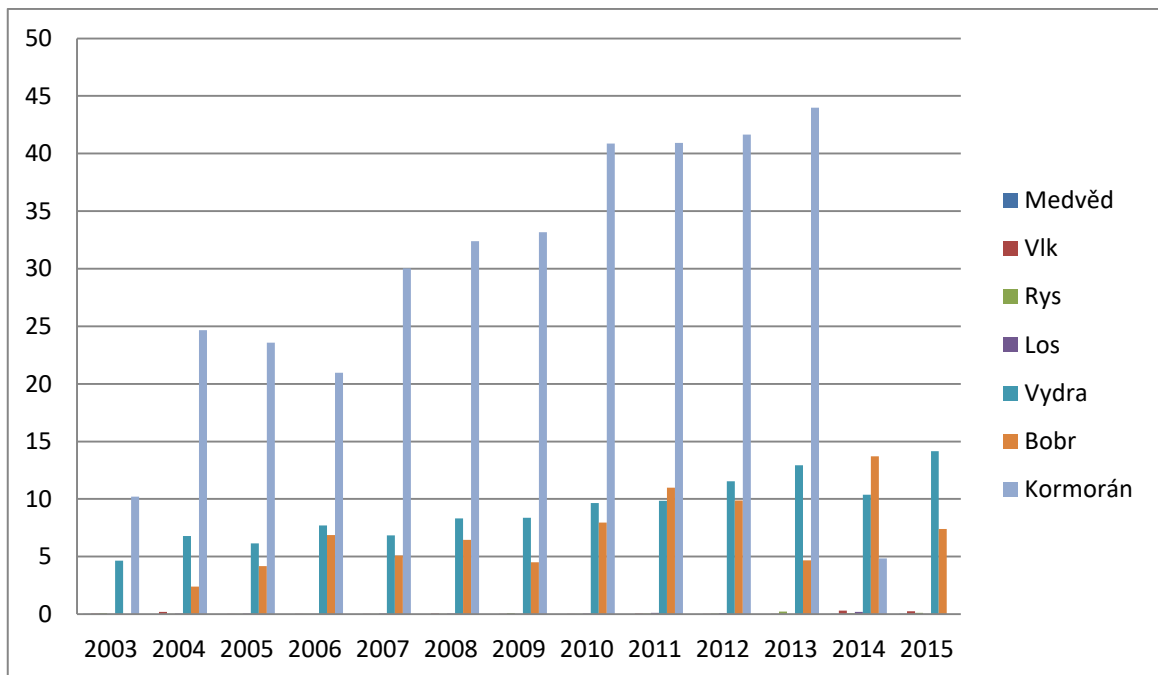
Tabulka č. 2**Přehled vyplacených částek dle jednotlivých druhů v letech 2003 – 2015 (v mil. Kč)¹⁶³**

	Medvěd	Vlk	Rys	Los	Vydra	Bobr	Kormorán	CELKEM
2003	0,003	0,049	0,084	0,002	4,644	0	10,197	14,979
2004	0	0,203	0,044	0,063	6,802	2,404	24,675	34,191
2005	0	0,010	0,047	0,063	6,152	4,171	23,577	34,020
2006	0	0,015	0,029	0,006	7,703	6,865	20,956	35,574
2007	0	0,031	0,017	0,052	6,838	5,104	30,018	42,060
2008	0	0,066	0,023	0,054	8,319	6,443	32,392	47,297
2009	0	0,035	0,081	0,011	8,369	4,512	33,165	46,173
2010	0	0,012	0,007	0,056	9,649	7,966	40,872	58,562
2011	0	0,071	0,060	0,129	9,834	10,97	40,928	61,998
2012	0	0,017	0,059	0,103	11,545	9,864	41,646	63,234
2013	0	0,034	0,233	0	12,919	4,671	43,981	61,838
2014	0,009	0,323	0,084	0,214	10,365	13,72	4,857	29,574
2015	0,004	0,265	0,109	0,006	14,164	7,393	0	21,941
CELKEM	0,016	1,131	0,877	0,759	117,30	84,09	347,264	551,441

¹⁶³ Předkládané údaje vycházejí ze zpracování informací získaných na základě žádosti od jednotlivých krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy.

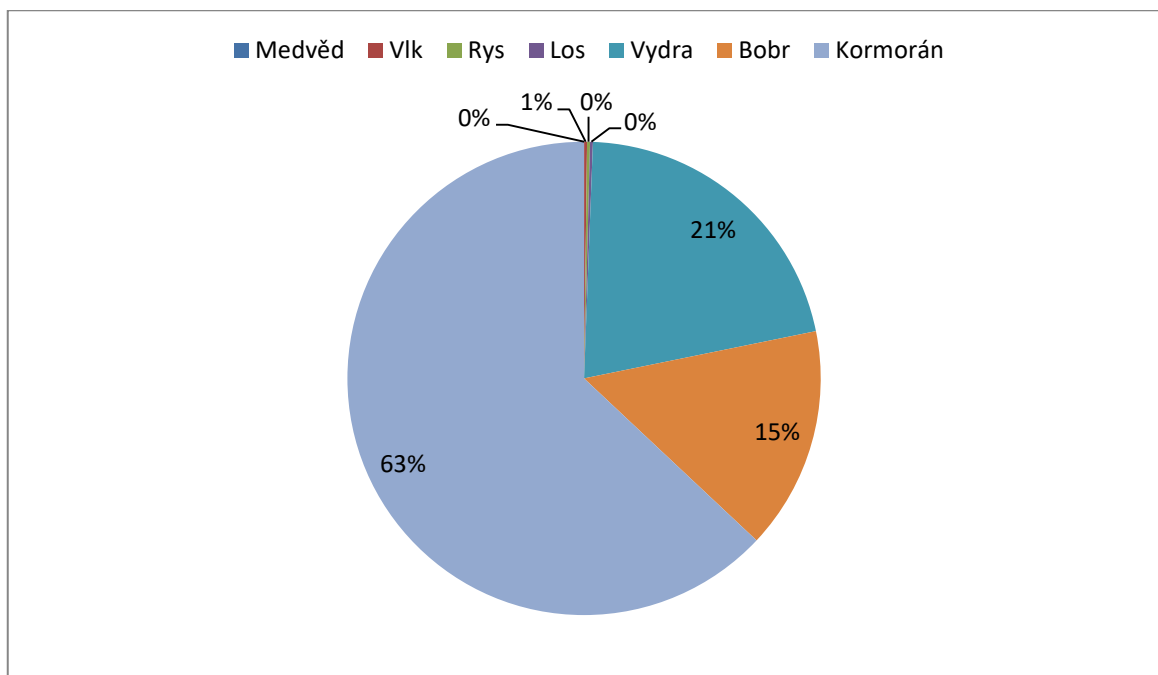
Graf č. 4

Přehled vyplacených částek v letech 2003 až 2015 (v mil. Kč)



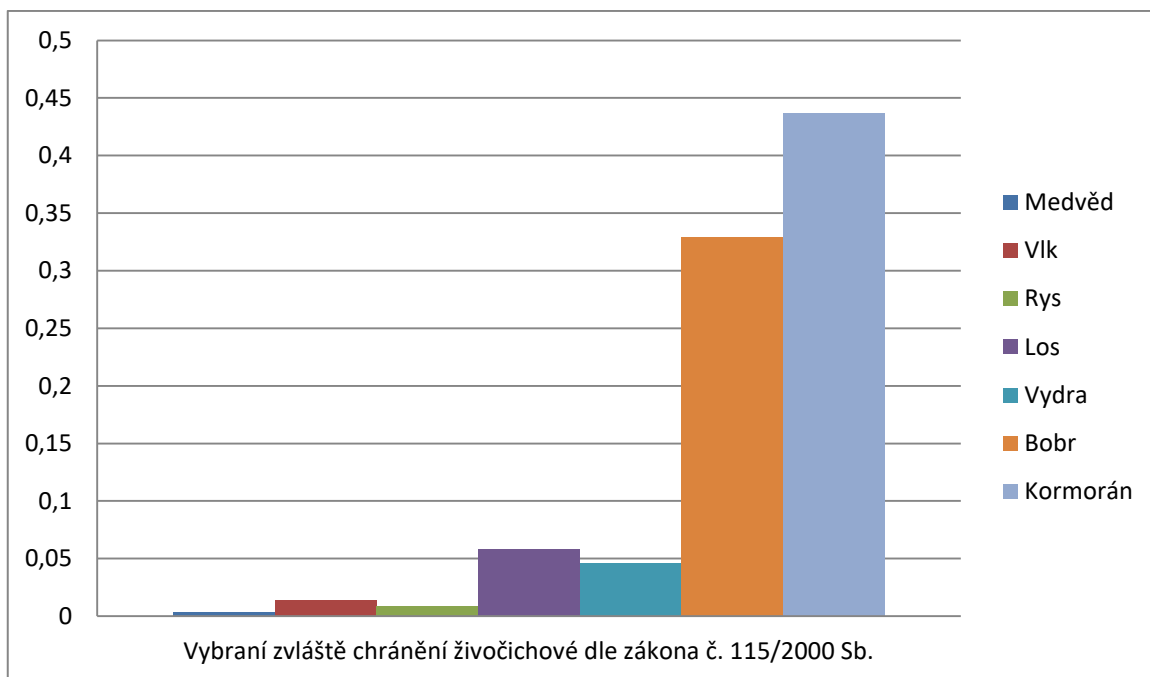
Graf č. 5

Procentuální podíl vybraných živočichů na celkových vyplacených náhradách v souhrnu za roky 2003 až 2015



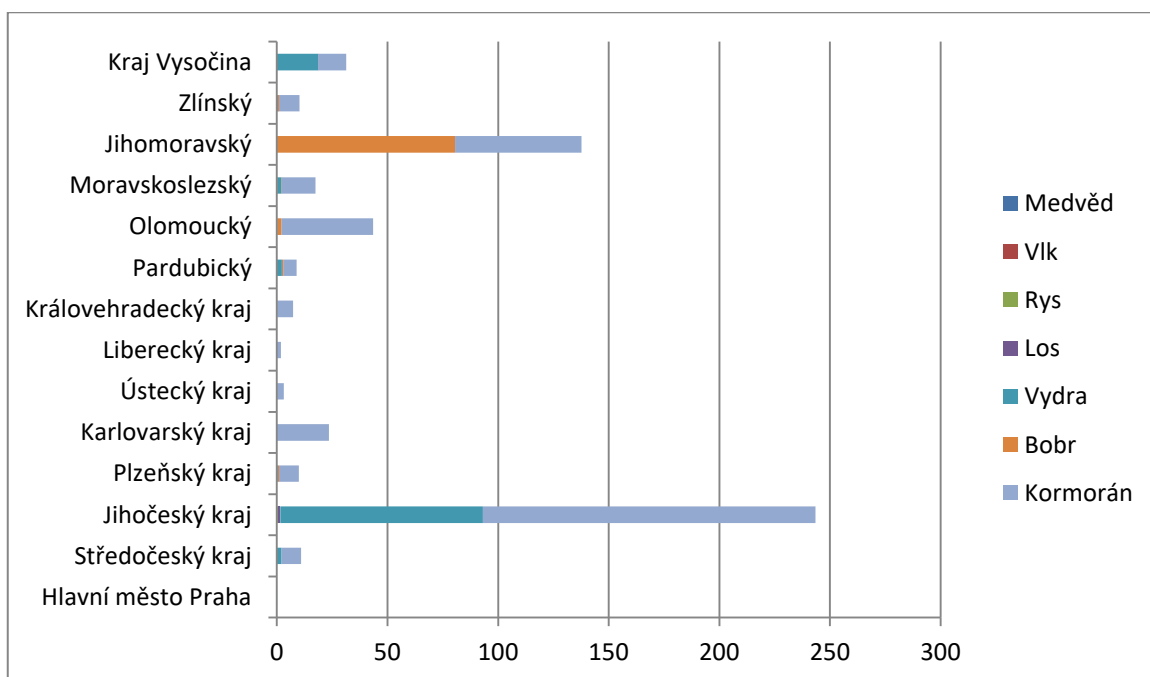
Graf č. 6

Průměrná výše škody připadající na jednu žádost v letech 2003 až 2015 (v mil. Kč)



Graf č. 7

Zatížení jednotlivých krajů z pohledu vyplacených náhrad v souhrnu za roky 2003 až 2015 (v mil. Kč)



Resumé

Tato diplomová práce se zabývá právní úpravou poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými druhy živočichů, kterou v českém právním systému zajišťuje zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o jeden prostředků přijatých za účelem ochrany přírody a jeho cílem je zmírnění konfliktu mezi lidskou činností a vybranými zvláště chráněnými živočichy, pro něž je typické působení škod na majetku člověka. Těmito živočichy jsou dle ustanovení zmiňovaného zákona medvěd hnědý, rys ostrovid, los evropský, vydra říční, bobr evropský, vlk a kormorán velký, který však již do působnosti zákona nadále nespadá. Stanoveného cíle se zákon snaží dosáhnout prostřednictvím poskytování finančních kompenzací za škody způsobené těmito živočichy na předem vymezených předmětech vlastnictví jednotlivých subjektů.

Práce se skládá ze tří hlavních kapitol zabývajících se samotným zákonem č. 115/2000 Sb. a související problematikou. Kapitola první je zaměřena na základní právní východiska a věnuje se jednotlivým pojmům důležitým z hlediska ochrany živočichů. Za pomoci právních předpisů z oblasti ochrany přírody jsou vymezeny pojmy jako živočich či zvíře a jejich právní postavení v českém legislativním systému. Dále se kapitola blíže zaměřuje na představení a ochranu volně žijících živočichů a jejich podskupinu živočichů zvláště chráněných, kterým je třeba z hlediska ochrany věnovat speciální pozornost.

Druhá kapitola je ústřední částí této diplomové práce, jelikož se soustředí na samotný zákon č. 115/2000 Sb. a jeho fungování v praxi. Nejprve jsou rozebrána východiska pro přijetí této právní úpravy a cíle, které si zákonodárce pro její uplatňování stanovil. Následně dochází k rozboru jednotlivých předmětů zákonné úpravy s důrazem na problematické otázky, jimž je třeba při psaní práce věnovat zvláštní pozornost. Závěrem této kapitoly je přistoupeno k vyhodnocení dosavadního poskytování náhrad na základě údajů a informací získaných od jednotlivých krajských úřadů a Magistrátu hlavního města Prahy.

V poslední části této práce jsou představeny alternativní možnosti pro řešení škod způsobených zvláště chráněnými živočichy. Jedná se zejména o institut náhrady újmy za

ztížení hospodaření a povolování výjimek podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Summary

This diploma thesis deals with the current legal regulation in the field of compensation for damage caused by selected, specially protected animals, which is in the Czech legal system regulated by Act No. 115/2000 Coll. It belongs to one of the means adopted in order to protect nature and environment and its objective is to reduce the conflict that has arisen between human activities and selected, specially protected animals, which are known to cause damage on the property of people. In accordance with the above mentioned legislation, amongst these so called conflicting species are included the Brown Bear, Northern Lynx, European Elk, River Otter, European Beaver, the Wolf and also Great Cormorant that, however, is no longer in the field of activity of this Act. Such an objective should be reached through the provision of financial compensation for the damage caused by these animals to some predefined objects owned by individual entities.

The thesis is divided into three main chapters dealing mainly with the actual Act No. 115/2000 Coll. and some other related issues. The first chapter focuses on basic legal terms with relevance for the protection of animals. With a help of the relevant legislation, terms such as animal are introduced with emphasis on their legal status in the Czech legislative system. Further the chapter focuses more closely on the specification and protection of wildlife and its subgroup of specially protected animals, which need to be given special attention while protected.

The second chapter is the actual core of this thesis, since it concentrates mainly on the actual Act No. 115/2000 Coll. and its implementation in practice. The first part of this chapter is devoted to the grounds for adopting this legislation and objectives that have been set to achieve. Afterwards, an analysis of individual topics involved in this act is provided with emphasis on some problematic issues that need to be treated with special attention. The conclusion of this chapter evaluates the up to now use of the Act No. 115/2000 Coll. in practice based on the data and information obtained from all regional offices and the Prague City Hall.

The last chapter of this thesis presents some alternative options while dealing with the damage caused by specially protected animals, among which, both statutory and non statutory measures are mentioned. Example of such a solution is the possibility of granting exemptions from prohibitions enacted for specially protected animals by the Act No. 114/1992 Coll., on the protection of landscape and nature.

Název práce v českém jazyce

Právní úprava poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

Název práce v anglickém jazyce

Legal regulation of compensation for damage caused by selected specially protected species of animals

Klíčová slova

ochrana přírody, zvláště chránění živočichové, náhrada škody

Key words

nature protection, specially protected animals, compensation for damage